

Vol. 8

No. 8

July 2017 to December 2017

ISSN No. 2348-8298

Chanakya

ಚಾಣಕ್ಯ

JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE

In collaboration with
UGC-Human Resource Development Centre
Karnatak University, Dharwad

A Refereed, Bi Annual, Bi Lingual, Peer Reviewed Journal of Chanakya Alumni Association,

Department of Political Science,
Karnatak University, Pavate Nagar,
Dharwad-580003

Chanakya ಪಾಠಕ್ಯ

Editorial Board

Dr.M.G.Khan

Professor of Political Science

Dr.G.B.Nandana

Professor of Political Science

Dr.B.M.Ratnakar

Professor of Political Science

Dr. N.M. Sali

Professor of Political Science

Dr. M. Yariswamy

Professor of Political Science

Executive Editor

Dr. Harish Ramaswamy

Professor of Political Science

Address for Correspondence

Executive Editor

“Chanakya”

Department of Political Science,
Karnatak University, Pavate Nagar,
Dharwad-580003

E-Mail : harishramas1960@gmail.com,
Ph. 91 0836-2215223 (O), 9448379350(M)

Note: Editorial decisions in all matters concerning the journal, its publication, selection of papers for publication, choice of referees etc. are final

© Chanakya Alumni Association

Department of Political Science, Karnatak University, Pavate Nagar, Dharwad-580003

ISSN No. 2348 – 8298

Publisher:

Chanakya Alumni Association, Department of Political Science,
Karnatak University, Pavate Nagar, Dharwad-580003

**Annual Subscription for Indian Scholars is Rs.1000/-
For Foreign Nationals and Organisations it is US\$ 200/-**

Rs.-250/- Per Copy

Vol. 8

No. 8

July 2017-December 2017

Chanakya

ಚಾಣಕ್ಯ

JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE

(Brought out in collaboration with
UGC-Human Resource Development Centre,
Karnatak University, Dharwad)

Department of Political Science

A Refereed, Bi Annual, Bi Lingual, Peer Reviewed, Journal of Chanakya Alumni Association,
Department of Political Science,
Karnatak University, Pavate Nagar,
Dharwad-580003

THE POLITICAL SCIENCE ASSOCIATION AND CHANAKYA ALUMNI ASSOCIATION

For supporting Curricular and Co- Curricular activities of the Department (Estd. 1959) the Political Science Association was established in 1975. Today the Association is able to carry out most of the activities of the Department. During the past 55 years, thousands of students have passed out of the Department and are well placed in the society. The Alumni established in 2005, under the nomenclature "The Chanakya Alumni Association" is supporting the Department in terms of infrastructure development and academic activities including support to this Journal.

Call for Articles

Chanakya is a refereed bi annual, bi lingual, Peer reviewed journal published from the Department of Political Science to provide a forum for discussion/ dialogue/debate and for exchange of ideas on issues of contemporary relevance. The journal welcomes original, theoretical and insightful writings. It is also open for empirical research articles and case studies etc. Book reviews are encouraged.

However, it must be noted that the journal does not in any way take the responsibility for the opinions expressed by authors through their writings and it will be the sole responsibility of the authors to defend their writings.

There is also a column for readers interaction on issues raised in the articles. All such letters/ dialogues/ debates/ must be addressed to the executive editor or the e mail given.

The journal has no barrier of disciplines. Articles of all disciplines are welcome but should be of general interest.

Note : All articles/letters/ dialogues/ debates will be subject to evaluation by Editorial Board Referees confidentially chosen by editorial board. The decision of the editorial board is final in all these matters.

Editorial Board

Department of Political Science,
Karnatak University, Pavate Nagar, Dharwad-580 003

© 2013. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or copied in any form by any means without prior written permission of the publisher.

The views expressed in this publication are purely the personal judgments of the authors and do not in any way reflect the views of the department or of the editorial board or the executive editor or publisher of the Journal.

All efforts are made to ensure that the published information is correct. The journal or department or the editorial board or the executive editor or publisher is not responsible for any errors caused due to oversight or otherwise.

Published by: Department of Political Science, Karnatak University,
Pavate Nagar, Dharwad-580 003, Karnataka, India

Place of Publication: Department of Political Science, Karnatak University,
Pavate Nagar, Dharwad-580 003, Karnataka, India

Printed at: Image World, Belgaum

Note : Constitution of the Editorial Board shall be the sole privilege of the Chanakya Alumni Association. In case of difference of opinion, in the Editorial Board, majority view shall prevail.

**For Membership of Chanakya Alumni Association and
Application Forms Contact**

Secretary, Chanakya Alumni Association
Department of Political Science
Karnatak University, Pavate Nagar, Dharwad-580 003
Karnataka, India

OR

Download it from website: chanakyaalumni.org

OR

Can be taken from the end of the Journal where an application form is attached

Contents

- **Budding Criminology: A Shifting World's Perspective** 1
- **Use of Whatsapp in Academic Activities of Higher Education System: A Case Study on Karnatak University, Dharwad** 4
- **HR Analytics for Effective Recruitment Decision making** 8
- **Depression among Police Personnel's** 16
- **Impact of Television Advertisements: A Study on School Children in the City of Dharwad** 24
- **Trends and Factors Causing Industrial Disputes in India** 28
- **Status and Trend: Drinking Water in Urban areas of India** 36
- **Bihari Vajpayee: A Constructive Parliamentarian** 44
- **Physical Education: A Healthy Way to Develop Personality** 50
- **Rural Sanitation Facilities in Karnataka: A Regional Level Analysis** 54
- **ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ : ಒಂದು ಅವಲೋಕನ** 63
- **ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರ ಆರೋಗ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು** 74
- **ಭಾರತದ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆ** 82
- **ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಟಿಬೇಟಿಯನ್ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು: ಒಂದು ಅವಲೋಕನ** 91
- **“ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಸಮಾಚೋ-ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ “ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆಯ ಒಂದು ಸಾರಾಂಶ”** 94

From the Editor's desk....

Dear Readers,

As always I try my best to bring out our journal in time and yet miss few steps now and then. But this time around I have made a new stride by joining hands with UGC Human Resource Development Centre to bring two volumes of our journal. This is a mutually supportive and a beneficial act. But there is a new challenge posed by the UGC now. According to them to recognize a journal as a 'UGC recognized Journal' one will have to have a dedicated website. Apart from all the peer review and editorial etc, this is an additional requirement now. That apart we need to transact all the business of the journal through the website only including receiving articles and research papers and sending it to reviewers etc. In this direction without any further delay we have taken steps to get a dedicated web too.

Besides these attempts what is holding back this journal from being a success is the student community not taking interest in this. They want to neither publish nor are they interested in reading what is published. As a result the marketing of this journal has become a challenge for us. In these days of difficulty getting a journal printed and published is an awesome task that too keeping its standards intact. Many of my friends from other universities ask as to how we have sustained this. My answer to them is that I am doing my best with best of my intentions and therefore our student's contribution at the time of their admission to the alumni association is letting the journal alive.

The other thing that comes to my mind is the great walls built around our academia. We are sort of locked up in our own world. When we brought out this journal with the help and consent of our colleagues our intention was to see that this had no boundaries and therefore we said that this journal is for every discipline. But with sustained requests we as academics are not willing to break away. We seem to believe that publishing in any other journal of a different discipline is like polluting one self. Therefore my plea this time to all my readers is to come out and publish something that is creative so that you can express yourself and enjoy the catharsis.

Traditionally referred to as literature, creative writing is an art of sorts - the art of making things up. It's writing done in a way that is not academic or technical but still attracts an audience. Though the definition is rather loose, creative writing can for the most part be considered any writing that is original and self-expressive. In an age where plagiarism is

taken seriously one has to learn to express oneself independently. The purpose of creative writing is to both entertain and share human experience, like love or loss. Writers attempt to get at a truth about humanity through poetics and storytelling. If you'd like to try your hand at creative writing, just keep in mind that whether you are trying to express a feeling or a thought, the first step is to use your imagination and not hesitate to write. If you have emotions we have space for you inking.

Well with these words and experiences I am keeping in your hands two journals until December 2018 for you to read and give your feedback. As you know we have special place for those feedback. We look forward to your interaction. Please write back to us or email us.

Thanking you.

Harish Ramaswamy
Executive Editor,
On behalf of the editorial Board

Budding Criminology: A Shifting World's Perspective

Nrupathunga Patel

(UGC SRF) Research Scholar (Ph.D)

Department of Studies in Criminology and Forensic Sciences

Karnatak University, Dharwad.

Abstract

Criminology has been the subject of interest in present days, as the changing societal values and increased anti-laws for each criminal laws makes criminologist to think about future existence of the subject criminology. Although having several field of studies to approach criminology is being hardly recognized by the policy makers. How a state suffers within, because of lack of strong laws the same way criminologists are been called as kings without country. Deploying criminologists in judicial system could prevent crime rate in larger extent than usual. This paper provides a holistic view of major concerns and perspectives of criminology in modern era. Irony of the subject is, it was rendered by other master subjects like philosophy, criminal law and sociology, but lack of modernized theories and effective research works make criminology as undersized field of study in India. Apart from all these struggle it has its own identification in research field and partially in judicial system also. This study attempts to evaluate the array of diversities in conceptualizing and analyzing the complexities of competition for its existence in different field of approach.

Key Words: justice, society, crime,

Introduction

Crime can be observed from the beginning of civilization, Criminology is a successful outcome of criminal law, which was recognized pre scientific era. Where people thought that criminality was outbreak of evil spirit. As the scientific approaches made to explain the core cause of criminal act the criminology took a verity of dimensions. Criminology is the scientific study of crime, criminals, criminal behavior, and corrections. It also examines prevention of crime and society's response to crime. Criminology includes the examination of evidence, hereditary and psychological causes of crime, various modes of investigation, conviction, and the efficacy of differing styles of punishment, rehabilitation, and corrections. Subject used extensively by philosophers, social - scientists to correlate the effect of criminality on the society. In India at Lucknow on 1940 the subject criminology introduced in teaching for jai officers. Consequently the subject was introduced in universities. As time immemorial the subject was successfully teaching in universities and in some first grade degree colleges, but very few of the students opting the subject. Although criminology creating enormoucuriosity of learning but lack of proper job opportunities students dare to opt criminology in degrees and masters.

Scuffle of criminology in professions

Criminology is emerging as a subject interest studying the nature of crime and criminality and finding out the reasons for recidivism. It bought social scientists thoughts in investigating the causes of crime. Extensive researches were done and identified several cause for criminality, some of criminal types are also named in the meantime. Recklessly in criminology teaching most effective of investigation and several techniques of crime solving and evidence evaluation will be taught. Unanimously nowhere a criminology student is recognizing in the field of criminal investigation and or in any judicial field. Even though having knowledge of crime investigation knowing the court of law procedures and studying several social problems in vast way no government body recognizing the student of criminology in apprehending criminals.

Lack of advanced technique of teaching

In this computer era the old style of teaching criminology effecting the future of the students. While studying different concepts of criminology crime criminality one as to study according to requirement of the present society. But undeveloped theories are making difficult in the same, improvement in teaching could help in nurturing the student's wisdom. As well researcher shall give more importance to study the glitches in current societal scenario hence it will deal with the growing criminal trends and advanced method criminals using today to commit crime. With efficient knowledge of today's criminal behavior one can establish the new was to tackle the crime in more advanced way.

Increasing crime rate

The public is worried primarily about personal safety and security of their home and property. This is why offences such as homicides and grievous injury assume a lot of importance. There were 33,981 murders in 2014 as against 32,613, during 2013, showing a 4% increase. On an average, the country has been registering about 30,000 murders annually for nearly a decade.

Even having effective investigation methods and reformative programs for the offender's crime rate seen increasing in nature. Even though having capital punishment in practice why such heinous crimes like rape murder shall occur is a big question for researchers.

Advanced method of investigation

According to the National Judicial Data Grid website as on December 31, 2015, 2.6 crore cases are pending only in lower courts of which 41.38% cases have been pending for less than two years and 10.83% have been pending for over 10 years. Some due to improper evidence collection for verdict and some by tampering the evidences or witness by criminals after getting bail. Thus in our judicial system more advanced method of investigation shall come in practice so that justice could reach the victim as fast as possible.

Placement of criminologists

Being a criminologist's one shall have multi varieties of job opportunities, but no one is recognizing the importance of criminologists in present society. Criminologist having the

knowledge on crime criminal trends societal problems of offenders and methods of criminal investigation could help in law enforcement, also help in victim support and judicial system. If a criminologist being a police officer, prison officer, it's also possible to work in a range of social welfare posts, such as mental health support and drug rehabilitation officer, counselor for victim assistance, etc.

Conclusion

Having all the facilities to tackle with criminals criminology is being ignored by policy makers. The scope for criminologist in India is very less compared to foreign countries. A strong step shall be taken to introduce criminologists in policy making as government body. Thus it will equip with powers to investigation and deploy an efficient criminologist for criminal investigation and to deal with other social problems related to crime and criminal in the society.

Reference

1. Crime and Justice in India , SAGE Law publication , (Ed) N. PrabhaUnnithan. 2013.
2. Second International Conference of the South Asian Society of Criminology and Victimology (SASCV), 11-13 January 2013, Kanyakumari, Tamil Nadu, India: SASCV 2013 Conference Proceedings (Ed) K. Jaishankar and NattiRonel K. Jaishankar, 2013
3. www.forensic.to/webhome/drgsbajpai/criminology%20appraisal.pdf
4. www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp
5. www.toughnickel.com/industries/Careers-in-Criminology

Use of Whatsapp in Academic Activities of Higher Education System: A Case Study on Karnatak University, Dharwad

Manjunath Adigal

Research Scholar

Department of Mass Communication and Journalism
Karnatak University, Dharwad.

Introduction

Today, educational mobile technology is frequently used in online instruction in universities worldwide (Jimoyiannis, Tsiotakis, Roussinos & Siorenta, 2013). It offers students increased choices and opportunities in the context of online instruction. The era of new media has given several dimensions to gain and share the knowledge. Especially for teachers and students. New media like internet and social networks are dominating everyone's daily routine. Shopping, e-books, images, videos, chatting, listening you name anything it is going on in social media. In these days due to mobile revolution, almost everyone is having cell phone. In cell phone there are a number of applications gather's user's attention. In that, WhatsApp is very popular among mobile users. By knowing the popularity of the WhatsApp application, which is providing free messages, sending and receiving free images and videos and free audio call too. No one can deny the fun of using this particular app. Hence this research paper is about to study the usage of WhatsApp among the post graduate students and teachers to know how they are utilizing this technology for their academic studies.

Social media which represents the 'online' technologies and practices that individuals make use to share opinions. Insights, experiences and perspectives with each other. Particularly the WhatsApp messenger is widely appreciated by the users. The user friendly app is known by everyone those are using smart phones. WhatsApp, started in the year 2009, with the tagline "Simple. Personal. Real time messaging". The WhatsApp messenger was purposely created by Brian Acton and Jan Koum (2009) to make communication and the distribution of multimedia messaging very easily and faster.

There are some advantages and disadvantages of WhatsApp. And the advantages can be listed like no cost, easy to chat, easy to use, easy to send multimedia messages instantly, quick in status updates and photo uploads. And there are some disadvantages too, like manipulation of messages and image, consume lots of space in mobile phone, access to anonymous contacts, lack of communication with family members at home.

It became evident that the students and teachers, who are involved in higher education, are fairly computer literate and thus have access to social media platforms. And these are very much curious about the new happenings in social media especially about WhatsApp. Respondents feel that WhatsApp has opened the new platform to them to gain & to share the knowledge.

Key words: WhatsApp, Teachers, Students, Social media.

Review of literature

- According to Chun, Chung, and Shin (2013), “smartphone applications are developed by individuals, businesses, government agencies, the military, educational institutions, and any other organizations that want to use the technology to entertain, solve a problem, and fulfill a need”.
- According to Nielsen(2013), mobile consumers download more apps than ever before, with the average number of apps owned by a smart phone user now at 41, a rise of 28 percent from the 32 apps owned on average last year(Nielsen, 2013).
- A report published in Reuters Institute For The Study Of Journalism(June, 2014), says that, WhatsApp is emerging as a key network for news in some countries, while twitter turns out not to be as popular as British and American journalists often assume.
- According to UNESCO (2002) information and communication technology (ICT) may be regarded as the combination of ‘Informatics technology’ with other related technology, specifically communication technology.

Need of the study

- The study is grounded on the fact that the emergence of smart phones and application of mobiles has revolutionized the process of sharing the information.
- This study will help to bridge the research gap that exists with regard to use of this particular application which extensively used by students and the various reasons leading to its popularity. The research will also try to throw light on the positive and negative aspects of this particular application.

Research methodology

- The population for the study were the teachers and students in Karnatak university, Dharwad who were using the social media tool, WhatsApp for academic purpose.
- This study uses a qualitative exploratory research approach to analyze and identify the usefulness of WhatsApp in teaching process.
- A sample group of 12 teachers and a representative group of students numbering 25 were selected through a simple random sampling method. Due to the restriction of time and finance the population under study was small and only those teachers

and students who were using the social media application of WhatsApp were considered.

Objectives

- To find out the benefits of using WhatsApp application for the academic purpose.
- To analyze the use of WhatsApp for educational activities among teachers and students.
- To identify the challenges/limitations of using WhatsApp for educational purpose.
- To examine the format in which maximum knowledge transfer occurs(images, videos or text).

Theoretical perspective

- The Activity theory as proposed by Lev Vygotsky, Alexei Leonatev and Sergei Rubinstein states that the Research scholars used instant messaging facility to examine discussion among members of a group and analyse the factors of their participation in online activities. (Nardi, 1996).
- Many researcher related to mobile-learning have laid their studies on Activity theory. Which emphasis that learning through virtual discussion platforms, features-involving a subject and tool or mediating artefacts and human behavior is situated within a social context that influences their actions(Vygotsky,1987).

Data collection procedure

- **Primary Data:**
The primary data for this research is the information collected from the samples-the teachers and students who are involved in the exchange of information over WhatsApp groups. Semi-structured in-depth interviews were conducted with teachers and focus-group discussions were conducted with the students in order to acquire the data essential for the study. Teachers and students from multiple disciplines took part in the discussion.
- **Secondary Data:**
The secondary data for this research is the literature reviewed in order to find the research gap and other information to substantiate the research.

Findings

- The teachers have been using WhatsApp for long time.
- Male and female teachers were equally involved in interaction with their students.
- The teachers initiate major discussions on academic relevant topics. The students take active participation in such kind of discussions.
- Some teachers use the application to inspire students to learn the subject. And guide them to complete their assignments and project works on time.
- Most of the teachers feels that WhatsApp is very useful application to understand the mentality of students. The way students react to the some messages it shows the students attributes.

- There could be no distinguish could be noticed in the use of the application by the teachers and students based on their gender or age.
- It is also easy to communicate with students over WhatsApp. It is very handy and WhatsApp is a platform where everyone can be present.
- The students who hesitate to interact with teachers and students in the classroom, They can easily communicate in the WhatsApp groups.
- Voice-notes help the senders & receivers feel as if they are indulging a real conversation.
- Some of the teachers prefer to text, while some of the teachers use voice-calls instead of texting.
- It was the teachers who mainly noted out the disadvantages of the employment of the smart phone application in teaching process.
- They pointed out that there is a lack of decorum within the WhatsApp group. At times one or two students indulge in long chats which could be done within a private thread.
- Another matter with the employment of such a virtual medium in education is that there are still some students who cannot afford a smart phone in order to access WhatsApp.
- Hence special care has to be taken to ensure that every student is informed about the announcements made in the WhatsApp group.

Scope for the further research

- The research has been done in the karnatak university, Dharwad. However, conducting a similar research in other college or university may bring out new patterns.
- Further research can be done on other famous social networks like facebook, Youtube, LinkedIn, Instagram etc.

References

- Baldwin, T. T., Bedell, M. D., & Johnson, J. L. (1997). The social fabric of a team-Based M.B.A. Program: Network effects on student satisfaction and performance.
- Management Journal, 40(6), 1369-1397. doi:10.2307/257037 Jacobsen, W. C., &Forste, R. (2011). The Wired Generation: Academic and Social Outcomes of Electronic Media Use Among University Students.
- Schill, R. (2011). Social Networking Teens More Likely to Drink, Use Drugs, Study Finds.Retrieved from: <http://jjie.org/teens-on-facebook-more-likely-drink-or-use-drugs-study-finds/20713>
- Junco, R., Merson, D., & Salter, D. W. (2010). The Effect of Gender, Ethnicity, and Income on College Students' Use of Communication.
- Domine, V. (2009). A social history of media, technology and schooling. Journal of Media Literacy Education,1(1), 42-52.

HR Analytics for Effective Recruitment Decision making

Masese Omete Fred

Research Scholar
Kousali Institute of Management Studies
Karnatak University, Dharwad.

Dr. Uttam M. Kinange

Professor, Dean and Director
Kousali Institute of Management Studies
Karnatak University, Dharwad.

Abstract

Despite a significant degree of academic and practitioner interest the topic of workforce Analytics remains underdeveloped. A key limitation is the fact that HR Analytics lacks a steady definition and clear conceptual boundaries. The aim of this paper is to examine the effective ways how workforce Analytics can be used to measure the efficiency of workforce, provide correct information for decision making and improve the productivity of firms through identification of the loopholes of the workforce management especial during recruitment process. Workforce management is always a challenge for organizations of all sizes. Proper workforce planning to evaluate ability and utilization of workforce provides strategic intent of organizations using workforce Analytics. This paper discusses workforce Analytics tools as the best strategic practices of workforce management; therefore this paper also discusses the scope and benefits of using Workforce Analytics tools as an aid to employees' recruitment and sustainability of employees in the organization. The organizations should strategically analyze employees' data and information to make better decisions with respect to their workforce in key areas of the organization before making the decision of recruiting the employees.

Keywords: *Workforce Management, Workforce Analytics, Recruitment, Decision Making, Business Intelligent.*

Introduction

The increasing globalization of the job market combined with an ever increasing shortage of skilful staffs and advancement in technology have resulted in large scale changes to the recruitment practices throughout the world. The recruitment industry is gearing up for these changes by developing strategic matrix for decision making in their recruitment process. In the current context, workforce decisions should be supported by employees' data and Analytics instead of fully depending on gut feelings and instincts. Interest is rising, and

organizations are reaching out to learn more about HR Analytics and how they can use them to improve organizational effectiveness. Although the use of HR metrics and workforce Analytics is not new, various factors have driven increased interest during the previous decade. The most important driver has been the implementation of integrated HRIS (Human Resource Information System) in response to the “millennium problem” These new HRIS featured faster and more capable computers, improved connectivity through organizational networks and the Internet, and the earliest versions of user-friendly Analytics software. These changes fundamentally altered the dynamics of human capital assessment in organizations, driving the marginal cost of assessment lower while providing the potential for near real-time analysis and distribution of information. Large parts of HR Analytics, however, are not new and people have talked about HR metrics, utility analysis, HR scorecards, HR ROI (return on investment), personnel economics, and evidence-based management for years without a large noticeable step change in the business impact of HR. Rouse (2012) stated that workforce Analytics is a combination of methodology and software that applies statistical models to worker related data, allowing enterprise leaders to optimize human resource in the organization. It is possible to make general and specific recruitment decisions, identify the necessity for new positions, analyze and predict current and future technological needs and improve recruiting methods with the use of workforce Analytics.

Literature Review

Workforce Analytics

Human Resource Analytics may be defined as “a broad category of applications, technologies, and processes for gathering, storing, accessing, and analyzing data to help organizations users make better decisions especial recruitment process” (Watson, 2009). The human element can be quantified and understood as the essence of workforce Analytics. Gartner (2012) explored workforce Analytics as an advanced set of data analysis tools and metrics for comprehensive employees’ performance measurement and improvement. It analyzes in recruitment, staffing, training and development, personnel, and compensation and benefits, as well as standard ratios that consist of time to fill, cost per hire, accession rate, retention rate, add rate, replacement rate, time to start and offer acceptance rate. Kiron et al. (2011) stated in that management review the concept of Analytics as the use of data and related insights developed through statistical, contextual, quantitative, predictive, cognitive and other models to drive fact-based planning, decisions, execution, management, measurement and learning. Analytics may be descriptive, predictive or prescriptive. HR profession’s battle for strategic legitimacy has given rise to a plethora of methods and techniques such as HR metrics, balanced scorecards, employee and organizational surveys, selection research, 360-degree and multi-rated feedback systems and benchmarking approaches. Although these methods have significantly advanced HR practice, they are treated as very specific and narrow methodological specialties generally managed as independent programs and projects and largely exist

within functional HR. Boudreau and Ramstad (2005, 2007) further call for a HR decision science approach, whereby organizations strategically analyze their data and information and make better decisions with respect to their work force and key talent. The advanced research in technology and ways of measuring intangibles, the HR community is beginning to use evidence based HR. Gibbons and Woock (2007) define this as “applying scientific standards of causality to demonstrate how intangible human capital can be observed and shown to add tangible business result”. The authors maintain that practitioners of evidence based HR are motivated by the need to find critical levers for improving results, and that the methodology applies the tried and tested standards for proving causation using scientific methods. Furthermore, they continue to explain that evidence based HR serves the important and primary goal of providing genuine insight into how talent and better skills of manpower drives organization success by starting this process by recruitment of the right employees with their relevant skills required in a particular domain.

Workforce Management

The traditional approach for the human resource management has been changing in recent years and today there is a tendency to conceive the human resources as a real intangible asset at the company; as other tangible assets in the company, Humans resources can be quantified, measured and included in the balance sheet. For example, according with Harris, Craig & Egan (2009), the majority of the USA large corporations have implemented a human resource information system over the last 10 years. For example, promotions per employee, trained provided in the last year, performance indices and salary level, among others. The benefits of conducting workforce management are many and varied. Essentially it helps organisations to ‘get the right people in the right job at the right time’. It allows for a more effective and efficient use of workers and for organisations to prepare for restructuring, reducing or expanding their workforces as per the demand of the organization. In addition to the practical benefits, the process of workforce planning aids organisations by providing overarching objectives which integrate the various units. These information systems are able to generate massive amounts of valuable data about the organization’s staff. Having all this data available, it is possible to go one step further and calculate a quantitative measure of the impact that Human Resources have in organization’s competitive advantages. For instance, it would be possible to achieve this calculation by correlating Human Resources investments against financial performance. Another possibility is to calculate the correlation between money invested in training versus financial performance.

Recruitment Decision making

Decision making is one most important component which plays a vital role in designing any strategic plan of the organization. Human Resources are a crucial and immense part of the organization. Consequently the organizations they invest a lot in Human Resource projects. HR managers need to accurately design recruitment plans so that the investment made will be fully utilized in recruiting the right person for the right position. HR Analytics aids the HR managers to design an accurate recruitment plan which helps in analyzing the

right candidate for the current vacant position with the minimum cost. When the wrong candidate is selected then it will end up costing more money to the organization as they have to do the whole process once again wasting time and resources which are scarce. HR Analytics acts a strategic component for recruitment decision making process to recruit the best candidate out of the pull of the applications utilizing the Analytics matrix to arrive at a better decision out of the many alternatives available before the HR manager.

Methodology

The validity of any research depends on the systematic method of collecting data, and analyzing the same in a sequential order. In the present study, the researcher has used secondary data to make analysis of HR Analytics in making effective decision of recruitment.

This study was conducted utilizing publicly available data/information/publications maintained in well-known databases such as sciencedirect.com. While the internet is full of web sites where a wealth of information can be found on any subject, in this study the researcher made use of the following major databases recognized and used by the academic world across the globe.

1. ACM Digital Library dl.acm.org
2. Elsevier www.sciencedirect.com
3. Emerald www.emeraldinsight.com
4. INFORMS www.informs.org
5. Springer www.springer.com
6. Taylor & Francis www.tandfonline.com
7. Wiley www.wiley.com

The researcher used the three key words/criteria: Workforce Analytics, Business Intelligence, and Big Data. In this study, we reported on every published study in the area of workforce Analytics, Business Intelligence, and Big Data between the years 2004 to 2017. Every publication containing any of the three key words in its abstract, title, or in the body of the publication was tallied.

Recruitment Effectiveness

HR metrics and workforce Analytics focused on organizational process of improvement and primarily determined to HR department. The objective is to utilize the technical competence of the HR professionals in HRM regarding their understanding of how best to recruit, select, training, design jobs for, motivate, develop, evaluate, and retain employees in order to help organizational units to effectively accomplish their objectives. The outcomes are the business units' operational metrics, that is, percentage of on-time deliveries, operational downtime, lost time accidents, units sold, or cost per unit. Analyses will attempt to identify what changes in HRM practices can help organizations or specific business units improve their operational effectiveness in the recruitment process of organization. HR managers need to first identify what processes most effectively accomplish organizational objectives at multiple unit levels and then find ways to maximize

the efficiency and effectiveness of the implementation of those processes in the organization. This task requires close coordination with the HR managers and the top management when making this critical decision of recruiting employees.

Benefits of Workforce Analytics

Workforce Analytics can identify and addresses the loopholes in the firm's talent mix and suggest the solution to overcome the problem for better organization results. The predictability of HR has been a subject of discussion for many years, with models such as the job requirement model being used to predict the relationship between job demands and job resources skills available (Bakker, Demerouti and Verbeke, 2004). The manpower planning process includes forecasting the future demand for manpower and the future internal supply of manpower, and then developing action plans which will balance supply and demand of the organization. Curiosity in the subject of manpower planning has increased sharply during the past decade, particularly during the recent years of economic disruption. Workforce Analytics measure HR effectiveness, helps processes for addressing gaps in labour and skills, derive metrics for benchmark interpretation and trends, provide compensation and retention planning tools for proactive analysis and support talent development. Success factors (2012) explored that supposing scenario and historical trends can be presented in a graphical way by integrating and comparing raw workforce data through workforce Analytics. The most recent contributions point to evidence of the increasing adoption of sophisticated methods of analyzing employee data in pursuit of competitive advantage (Davenport et al., 2010b). Indeed, Davenport et al. (2010b) have developed a useful topology of Analytics which represents the different uses organizations can make of talent Analytics. These range from simple human capital facts which include individual level performance data and enterprise level data such as head-count, turnover and recruitment metrics to sophisticated real-time deployment of talent based on quickly changing needs. HR Analytics can set the pace for business operations through the matrix developed out of Analytics. However; many firms are still unaware of this fact. Workforce Analytics also facilitates the top management of various workforce segments as line managers to make more informed and fact-based decisions about the recruitment and selection of their employees. Integration and analysis of data from multiple sources requires a consistent Analytics platform to make better decision of recruitment in the organization.

Better Problem solving and Decision Making

In organizations, decisions result in tactical choices. These choices may be among alternative strategy to achieve specific outcomes or in response to specific problems. The choices could also involve a specific method to adopt a standard response, as compared trying something new, or to take no action at all. Making these decisions requires three things: (1) understanding the outcomes that one is attempting to achieve, (2) understanding the factors that influence those outcomes and their current states, and (3) knowing available tactical options and their costs. For any information system, including an HRIS that can produce metrics and analytics, improving decision making requires that these sources of information influence decision makers to choose to utilize different and better decisions.

Discussion

Human capital is a valuable Asset in the organization and is currently being used unsystematically by top management in their decision making processes particularly in recruitment. HR Analytics lens offers a systematic process to use of Human capital optimization in the organization effectively. Application of HR Analytics in the organization will create a more transparent process for all stakeholders in the recruitment process. Intuition on recruitment decision making can be made less in organization by the effective implementation of workforce Analytics tools and techniques which will promote better management decision systems and their alignment to corporate strategy using the developed matrix of Analytics. The major challenge to widespread HR Analytics adoption in firms is due to lack of understanding on how to utilize Analytics to improve the organization decision making. The most challenge in Analytics adoption faced by firms is cultural and managerial rather than related to data and technology. HR Analytics requires many types of Analytical skills such as data integration, Modelling, forecasting and Simulation to explore trends and patterns. Given the importance of workforce in Human Resource performance, many industry experts have predicted that workforce Analytics will be used by many more organizations in the coming years. The cost of data and HR management systems are becoming quite affordable by most large, medium and small organizations, making workforce analyses cheaper and more broadly available. There has to be a significant shift in HR personnel, with a new breed of workforce knowledgeable in HR Analytics. This new workforce will need to create a much needed culture of Analytics in HR department to overcome the adoption challenge of HR Analytics in the organizations.

Conclusion

The workforce effectiveness of the firm in terms of operations and management of the employees is an important element in recruitment decision making. Besides, the professionalism of recruitment HR Analytics can deliver quality recruitment services, thus this lead to better organization performance of employees Therefore, more research on recruitment decision making using HR Analytics should be conducted and make a reliable outcome that will contribute to solving the challenges faced in manpower recruitment in the Human Resource field. This study outcome is expected to facilitate recruitment decision making in labour market as it will be utilized to evaluate the effectiveness of individual performance to determine recruitment decisions in the organization. The present study can also be extended to other areas such as supply chain management, where the decision maker may need to formulate long-term policies and strategies based on a systems approach in their decision making process by utilizing HR Analytics.

References

1. Bakker, A.B., Demerouti, E., Verbeke, W. (2004). Using the job demands- resources model to predict burnout and performance. *Human Resource Management*, 43(1) p. 83-104.
2. Boudreau, J. W., & Ramstad, P. M. (2005). Talentship, talent segmentation, and sustainability: A new HR decision science paradigm for a new strategy definition. *Human Resource Management*, 42, 129–136.
3. Boudreau, J. W., & Ramstad, P. M. (2007). *Beyond HR: The new science of human capital*. Boston, MA: Harvard Business School Press
4. Davenport, T.H., Harris, J. and Shapiro, J. (2010b), “Competing on talent analytics: what the best companies know about their people – and how they use that information to outperform rivals”, *Harvard Business Review*, Vol. 88 No. 10, pp. 52-8.
5. Fitz-enz, J., & Davidson, B. (2002). *How to measure human resources management* (3rd Ed.). New York: McGraw-Hill.
6. Gartner. (2012). *Workforce Analytics*, retrieved October 14, 2012 from <http://www.gartner.com/it-glossary/workforce-analytics/>.
7. Gibbons, J., Woock, C. (2007). *Evidence-Based Human Resources*. The conference Board. Research Report 5-0015-07-RR.
8. Harris, J. G., Craig, E., & Egan, H. (2009) *How to create a talent-powered analytical organization*. New York Accenture Institute for High Performance (p. 11).
9. Harvey, E. (2012), *Effectiveness of workforce analytics and dashboards*. *Human Resources Magazine*, 16(6), 24-25.
10. Higgins J, Cooperstein G and Peterson M of Human Capital Management Institute (HCMI), *Top Five Metrics for Workforce Analytics*, 2011.
11. Kiron, D., Shockley, R., Kruschwitz, N., Finch, G., & Haydock, M. (2011). *Analytics: The widening divide: How Companies are achieving competitive advantage through Analytics?* MITSloan Management Review.
12. Lavelle, J. (2007). *On Workforce Architecture, employment Relationships and lifecycles: Expanding the Purview of Workforce Planning and Management*. *Public Personnel Management*, 36(4), 371-385.
13. Long, C.S., & Ismail, W.K.W. (2011). *Usage of HR Technology: A Future Trend for HR Professionals*. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 5(8), 990-994.
14. Pascal, C. Foreword. In A. Schweyer (Ed.). (2004). *Talent management systems: Best practices in technology solutions for recruitment, retention, and workforce planning*. Canada: Wiley.
15. Rouse, M. (2012). *Workforce Analytics*, retrieved October 10, 2012 from <http://searchfinancialapplications.techtarget.com/definition/workforce-analytics>.
16. Sukumadas, N., & Sawhney, R. (2004), *Workforce Agility through Employee Involvement*. *IIE Transactions*, 36, 1011-1021.
17. Ware, J., & Grantham, C. (2003). *The future of work: Changing patterns of workforce management and their impact on the workplace*. *Journal of facility Management*, 2(2), 142-159.

18. Watson, J. B. (2009). Is thinking merely the action of language mechanisms? *British Journal of Psychology*, 100, 169-180, (Reprinted from the *British Journal of Psychology* (1920), 11, 87-104).

Depression among Police Personnel's

Akshay Gadag

Research Scholar

Department of Studies in Criminology and Forensic Science

Karnatak University, Dharwad.

Abstract:

The present study was focused on depression among police personnel's. The sample of 90 data was collected among police personnel's the Major Depression Inventory scale was administered and data was analysed using SPSS software and one way ANOVA test and finding shows that depression among police personnel's

Introduction

Depression:

Characterized by stark cultural diversities and complex social stratification, policing in Indian society appears to be a tough task. Policing along heightened and, often-unrealistic public expectations, becomes a major source of criticism. The police force in India does not assume a positive image. Defined by a rigid bureaucratic cadre, the police personnel have to work not only to see that crime remains under control but also have to face 'systematic' interference from political masters and other influential sectors. On the personal count as well, the police personnel have perennial problems of basic working, living conditions and welfare facilities. Taken together, the job reflects tellingly upon their family and the relationships.

Depression is a significant contributor to the global burden of disease and affects people in all communities across the world. Today, depression is estimated to affect 350 million people. The World Mental Health Survey conducted in 17 countries found that on average about 1 in 20 people reported having an episode of depression in the previous year. Depressive disorders often start at a young age; they reduce people's functioning and often are recurring. For these reasons, depression is the leading cause of disability worldwide in terms of total years lost due to disability. The demand for curbing depression and other mental health conditions is on the rise globally. A recent World Health Assembly called on the World Health Organization and its member states to take action in this direction (WHO, 2012).

What is depression? Depression is a common mental disorder that presents with depressed mood, loss of interest or pleasure, decreased energy, feelings of guilt or low self-worth, disturbed sleep or appetite, and poor concentration. Moreover, depression often comes with symptoms of anxiety. These problems can become chronic or recurrent and lead to

substantial impairments in an individual's ability to take care of his or her everyday responsibilities. At its worst, depression can lead to suicide. Almost 1 million lives are lost yearly due to suicide, which translates to 3000 suicide deaths every day. For every person who completes a suicide, 20 or more may attempt to end his or her life (WHO, 2012).

While depression is the leading cause of disability for both males and females, the burden of depression is 50% higher for females than males (WHO, 2008). In fact, depression is the leading cause of disease burden for women in both high-income and low- and middle-income countries (WHO, 2008). Research in developing countries suggests that maternal depression may be a risk factor for poor growth in young children (Rahman et al, 2008). This risk factor could mean that maternal mental health in low-income countries may have a substantial influence on growth during childhood, with the effects of depression affecting not only this generation but also the next.

According to Secunda et al. (1973), "Depression may constitute the most prevalent form of psychopathology". Woodruff et al. (1974) summarized cross-cultural data that suggests at least five percent of men and nine percent of women will suffer from clinically significant episodes of primary depression. Primary depression is depression in persons with no previous psychiatric history other than affective disorder. Depressive mood also occurs throughout the entire spectrum of psychopathology and especially associated with anxiety neurosis, hypochondria, a number of organic brain syndromes, marital adjustment (Cedman & Millar, 1975) and possibly alcoholisms. A survey by the National Institute of Mental Health (NIMH, 1973) found that 17.5 percent of 4, 45,115 people receiving psychological treatment had been diagnosed as suffering from some type of depression. **Bosse et al. (1975)** studied that depression is especially prevalent among college students

Types of symptoms

It is customary to divide symptoms of depression in two categories:

1. Psychological Symptoms
2. Somatic Symptoms

Psychological Symptoms are:

- Depressed mood or Sadness
- Loss of Interest or Pleasure
- Loss of energy or fatigue
- Loss of Concentration

Somatic Symptoms:

- Sleep disturbances
- Loss of appetite
- Muscle fatigue
- Psychomotor retardation

REVIEW OF LITERATURE

Zhen Wang, et al, 2010 Police work is one of the most stressful occupations. Previous research has indicated that work stress and trauma exposure may place individuals at heightened risk for the development of depression symptomatology. This prospective longitudinal study was designed to examine predictors of depression symptoms in police service. 119 healthy police recruits from an ongoing prospective study were examined. Participants completed baseline measures of depression symptoms, childhood trauma exposure, neuroticism, and self-worth during academy training. Follow-up measures of depression symptoms, PTSD symptoms, critical incident exposure, negative life events, and routine work environment stress were assessed after 12 months of police service. Hierarchical linear regression analysis was conducted to examine predictors of current levels of depression symptoms, controlling for baseline depression symptoms and current PTSD symptoms. Greater childhood trauma exposure, lower self-worth during training and greater perceived work stress in the first year of police service predicted greater depression symptoms at 12 months. Depression symptoms at one year of police service were partly independent from PTSD symptoms at 12 months. Greater childhood trauma exposure and lower self-worth during training may be important variables to screen as risk factors for duty-related depression. Strategies to reduce routine work environment stress have potential to decrease duty-related depression in law enforcement

Slaven J.E.et all, 2011, Poor sleep quality has been shown to adversely affect neuro behavior including an increase in depression symptoms. Police officers are at increased risk of poor sleep quality due to occupational factors. This study analyzed self-reported sleep and depression data from police officers; 391 police officers from Buffalo, New York reported on sleep and depression by completing the Pittsburgh Sleep Quality Index (PSQI) and the Center for Epidemiological Studies Depression (CES-D) questionnaires. Mean CES-D scores were assessed across quintiles of PSQI. As PSQI scores increased, reflecting poorer sleep quality, CES-D scores also increased significantly indicating an increase in depression symptoms as sleep quality worsens. This trend held for both male and female officers. Mean CES-D scores across quintiles ranged from 4.72 to 12.65 in men and from 5.53 to 12.63 in women. Multivariate adjustment only very slightly attenuated the association in female officers. After adjustment, five of the seven PSQI components showed statistically significant associations with CES-D scores in male officers and two in female officers. Sleep quality was significantly and independently associated with depressive symptoms as evidenced by a trend of increasing depressive symptom scores with decreasing sleep quality in both male and female officers.

Angela C. Olson and Michael A.2004, The current investigation was designed to explore the interrelationships among stress, anxiety, and depression in a population of law enforcement personnel. The Depression Anxiety Stress Scales (Lovibond & Lovibond, 1995) were administered to police officers from a medium sized police department in Massachusetts (N = 43). Correlation coefficients were conducted on the data. Additionally, t-tests were performed on demographic data regarding marital status and exercise to

examine possible mediating factors in the development of symptoms. Implications for these findings and possibilities for future research are discussed.

Hsiu-Chao Chen, et al, 2006. The enormous job stress of police work may result in depression, which is highly correlated with work disability and poor quality of life. We investigated the quality of life, the probability of depression, and the related risk factors for police officers in Kaohsiung, Taiwan. Methods: We used the 12-item ShortForm Health Survey (SF-12) and the Disaster-Related Psychological Screening Test (DRPST) to assess the quality of life and prevalence of depression for 832 police officers in Kaohsiung. Results: The estimated rate of probable major depression was 21.6% (180/832). Those with an educational level of university or above and no depressed police officers had higher scores in every subscale for quality of life. Police officers older than 50 had higher scores in the mental aspects of quality of life. Family problems and job stress related to achievement, peer pressure about performance, and heavy workloads were predictive factors for depression. Conclusion: Police officers might have a higher estimated rate of depression than previously thought, and those with depression have a poorer quality of life.

John M. Violanti et al, 2008. Police officers are considered at increased risk for suicide. The objective of this study was to explore potential influences on suicide ideation among 105 randomly selected men and women urban police officers. Depression, gender, and marital status appeared to be most strongly associated with police suicidal ideation. Depressive symptoms were higher among women than men officers (12.5 percent vs. 6.2 percent). For each standard deviation increase in depressive symptoms, the prevalence ratio (PR) of suicide ideation increased 73 percent in women (PR=1.73, 95% CI=1.32–2.27) and 67 percent in men (PR=1.67, 95% CI=1.21–2.30). The association between depression and ideation was stronger among unmarried women officers (PR=4.43; 95% CI=2.19 – 8.91) than married women officers (PR=1.39, 95% CI=1.09 – 1.79). While depression has previously been associated with suicide, such results are unusual in a healthy working population such as the police.

Methodology

The present study focuses on depression of police with regards to psychological variables and demographic factors, rank, year of service. The main objectives, hypothesis, sample variable, tools for data collection procedure and statistical techniques for data analysis are discussed in this chapter.

Research Problem:

The research question of present study is “To assess and compare depression among police Personnel’s ”.

Objectives of the Study:

1. To study the extent of depression among police.
2. To explore the difference between the extent of depression among police with Designation and work experience among police personnel’s.

Hypothesis:

1. There is no difference in depression among the police personnel's

Sample of the Study

In present study sample consisted of 90 police personnel's who were selected using purposive sampling method technique. The age of sample ranging between 30-60 years. Further, participant's level of education, designation and work experience considered samples were collected from geographical area of Hubli -Dharwad of Karnataka India

Study Tools

The following Psychological tools were used to measure the Depression of police personnel's

1. **Personal Data Sheet:** To obtain socio-demographic details of the subjects a personal data sheet was designed and used by the researcher. The information related to age, Level of Education, Designation, and Work experience, were collected from the subject.
2. Major Depression Inventory scale is used.

Scoring

Each response sheet is handed, scored has per the instructions given by the authors in the manual.

Statically Analysis:

- 1) Descriptive statistics calculated for each of the sample group.
- 2) One way ANOVA
- 3) Schaffer post-hoc statistical test was after application of ANOVA to find the difference among the group.

Limitations of the Study:

1. The male police personal were considered for the study.
2. The sample group is limited to Department of Police Hubli- Dharwad Commission rate of Karnataka state.

RESULTS AND DISCUSSION

Table No: 1: Showing the Mean Difference, SE and `S` value of Depression across designation of Police Personals.

Depression	N value	Mean	SD	DF	Sum of Square	F value.
PSI	29	50.21	12.50	2	63.94	.182
ASI	31	48.16	13.92			
PC	30	49.40	13.14			

The above table show that in depression the mean score of the police personnel of the designation PSI (N= 29) is 50.21 and SD 12.50 the mean score for the ASI is 48.16 and SD value 13.92 and PC of mean score and SD value 13.14.

The ANOVA statistical test was applied to find difference between police personnel in depression across their designation. The obtained F- Ratio 0.18 in depression reveals that the police personnel from different designation will not differs significantly. Hence the hypothesis that there is no significant between police personnel across their designation is accepted.

Table No .2: Showing the Mean, SD, DF, and Sum of Squares and F value of Depression across Work experience of Police Personals.

Depression	Mean	SD	DF	Sum of squares	F value
0-10 years	45.61	16.053	2	2147.072	7.063***
11-20years	46.13	13.019			
Above 20 years	56.31	4.536			

The above table show that in depression the mean score of the police personnel of the work experience 0-10 years (N=31) is 45.61 and SD 16.05. The mean score for the 11-20 year of experience is 46.13 and SD value 13.01 and above 20 years of experience of the mean score is 56.31 and with SD value 4.536

The ANOVA statistical test was applied to find difference between police personnel in depression across their work experience. The obtained F- Ratio 7.063 in depression is reveals that the police personnel of work experience of police personnel's differs significantly at .001 level hence the hypothesis there is no significant between police personnel across work –experience is rejected.

SUMMARY AND CONCLUSION

The main objective of the present study was to assess the level of depression police personnel's. The total sample size consisted of 90 subjects. The samples of police personnel's were selected from Hubli- Dharwad police station.

Major Depression Inventory (MDI) (1998) was used to study the level of depression The data was analysed using Mean, SD, and ANOVA,

Based on the findings of the present study the following conclusions were drawn:

1. There is significant difference depression of police personnel of different designation.
2. There is significant difference depression on among police personnel's of different work experience.

References

- Angela C. Olson and Michael A.2004. The Interrelationship among Stress, Anxiety, and Depression in Law Enforcement Personnel, *Journal of Police and Criminal Psychology*, 19, (1) 36-44.
- Bosse, Croghan, Greenstein, Katz, Oliver, Powell and Smith (1975). *Abnormality: Experimental and Clinical Approaches*, Steven Reiss, Rolf A. Peterson, Leonard D. Eron, Maggi Musico Reiss, Macmillan Publishing Co. Inc. New York: Collier Macmillan Publishers, London, Copyright 1977.
- Cdeman & Millar (1975). *Experimental and clinical approaches*, Steven Reiss, Rolf A. Peterson, Leonard D. Eron, Maggi Musico Reiss, MacMillan Publishing Co. Inc. New York: Collier Macmillan Publishers, London. Copyright 1977.
- Hsiu-Chao Chen, et al. (2006). A survey of quality of life and depression for police officers in Kaohsiung, Taiwan, *Quality of Life Research* 15: 925–932.
- John M. Violanti et al, (2008). Suicide in Police Work: Exploring Potential Contributing Influences American Journal of Criminal Justice, 34:41–53.
- NIMH. (1973). *Abnormality: Experimental and clinical approaches*, Steven Reiss, Rolf A. Peterson, Leonard D. Eron, Maggi Musico Reiss, Macmillan Publishing Co. Inc. New York: Collier Macmillan Publishers, London, Copyright 1977.

Rahman A, Patel V, Maselko J, Kirkwood B. 2008 The neglected ‘m’ in MCH programmes—why mental health of mothers is important for child nutrition. *trop med int health journal*; 13: 579-83.

Secunda, Katz, Friedman, & Schuyler. (1973). *Abnormality: Experimental and clinical approaches*, Steven Reiss, Rolf A. Peterson, Leonard D. Eron, Maggi Musico Reiss, Macmillan Publishing Co. Inc. New York Collier Macmillan Publishers, London, Copyright 1977.

Slaven J.E. et al, (2011), Association of sleep quality with depression in police officers, International Journal of Emerge Mental Health, 13(4):267-77.

Warrensburg, Tamera; Andrew, Michael E.; Hartley, Tara A.; Burchfiel, Cecil M.; Fekedulegn, Desta; Violanti, John M.(2006). Gender and age differences in posttraumatic stress disorder and depression among Buffalo police officers, *American Psychological Association*, 12(3), 220-228.

Woodruff, Goodwin and Guze (1974). *Abnormality: Experimental and clinical Approaches*, Steven Reiss, Rolf A. Peterson, Leonard D. Eron, Maggi Musico Reiss, Macmillan Publishing Co. Inc. New York Collier Macmillan Publishers, London, Copyright 1977.

World Health Organization .(2008). The Global Burden of Disease 2004 update. http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/GBD_report_2004update_full.pdf Accessed 16.6.2012.

World Health Organization, (2012). World suicide prevention day http://www.who.int/mediacentre/events/annual/world_suicide_prevention_day/en/ Accessed 16.6.2012.

Zhen Wang, et all . (2010) .A prospective study of predictors of depression symptoms in police,Psychiatry Research.175,(3): 211–216.

Impact of Television Advertisements: A Study on School Children in the City of Dharwad

Nagaraj H. Ronad

Research Scholar
Department of Mass Communication and Journalism
Karnatak University, Dharwad.

Dr. J. M. Chandunavar

Associate Professor
Department of Mass Communication and Journalism
Karnatak University, Dharwad.

Abstract

The research explore the impact of television advertisements on school children buying behavior. We visited different schools in Dharawad, and checked the response of children. A questionnaire was designed. Different schools in Dharawad were selected on random sampling basis. A total 150 questionnaires were circulated, and the response rate was 100 %

Key words; Television, Advertisement,

Introduction

Today advertisement plays an important role in persuading customers to purchase products and services. The researchers performed many studies have concluded that watching television advertising, on attitudes, life style and consumption pattern of the behavior of the audience, including children, affected. However, the effect of the various factors such as age, Social class, economic, message presentation, family structure and relationships governing the time watching television. For example, children who are at an early age because of limited cognitive abilities, the reality of what they think of television viewing and much closer to reality television programs that children know of content that are most affected. Accordingly, the effectiveness of children's age and years of TV ads, most children that age are high. There is very close relationship between advertisement and buying behavior of children's and we have tried to check the impact of advertisements on children through our research article.

Significance of the Study

This study was conducted by assuming that the children are aware of tv adds but not majority of respondents refer media advertisements for health purpose and they do not use those remedies in their day to day life. However, children with buying conscious watch television for impart of consumption.

Review of Related Literature

Poor-Norooz (1377).The research, to analyze the content of television advertisements, especially children, is in Iran. His first TV ads the content of the nine categories of children: toys,safety,education, social hygiene, food, educational materials, refreshments, games and clothing distribution sites During the six-month period after it has been investigated. Based on the findings, related to advertising junk food and toys, and most game sites and educational materials, to have the least playing time

Objectives of the study.

To find out the responses of different age group towards the TV advertisement on children buying

behavior.

To find out the responses of male and female towards the TV advertisement on children buying behavior.

To find out the mean of all variables this tells us about children buying behavior.

Hypothesis of the Study:

The broad assumption of the study are as follows

It is assumed That the priming effect of television advertisements has slightly significant effect on the behavior of children's.

TV viewing hours has a positive relationship with children buying behavior.

Limitations of Study

- The geographical area of the study is limited to areas such as like S R Nagar, Tejasvi, Nagar, Sangameshwar Colony etc in Dharawad city of Karnataka state.
- children of age group above 12to 16 have been considered for data collection according to concept of the study.
- Samples have been taken for the study, 150 questionnaires were distributed to the respondents out of which 120 are duly filled and responded.

Methodology

The present study of research is used survey method .it is an effective method for collecting data for the purposes of describing an awareness among people especially childrens as they are the most vulnerable group.

According to Babbie (1998:259),survey is an exxcellent method for the measurement of attitude and opinions of a people,within a large population .the researcher using this method is therefore interested in the accurate assessment of the characteristics of a people.

Results and Discussion

Table No 1: Age Group of the Respondents

Particular	No of Respondents	Age		
		12	14	16
		13	16	Above
Girls	30	16	7	7
Boys	90	85	4	1

In total of 120 samples were taken up for the study, out of which 30 are girls and 90 were boys. The above table shows that out of 30 girls respondents; 16 respondents (13.33 percent) are in the age group of 12-13, while 7 respondents (5.83 percent) come under the age 14-16. Group.

Table No 2: Television Watching Habit in Percentage

Medium	No of Respondent	Television Watching Habit in	
		Percentage	
		Regular	Occasionally
Kannada	80	58.75	41.25
English	40	50.00	50.00

The table no 2 indicates the television watching habits of the respondents. Out of 120 respondents 80 respondents watch the regional language TV channels i.e., Kannada channels, while 40 respondents prefer to watch English channels.

Table No 3: Remedies Used by Watching Various Advertisement Telecasted by Various Channels.

Particulars	No of Respondent	More	Better	Fair	Much	Not at all
Girls	30	23.33	60.00	10.00	3.33	3.33
Boys	90	20.00	54.44	18.88	5.55	1.11
Total	120	20.83	55.83	16.66	5.00	1.66

The above table contains 120 respondents in which 30 respondents are girls and rest 90 respondents are boys who used the remedies which are shown in television advertisement telecasted by various channels.

Findings of the study

The respondent agreed with this statement that there is impact of TV advertisement on children buying behavior. The study also describes that there is impact of TV advertisement on children buying behavior. There is very close relationship between advertisement and buying behavior of children's

Conclusion

The study has pointed out that large number of respondents exposed themselves to modern media. The study also reveals that the increase in age also increases the awareness towards health. It is interesting to know that most young students are influenced with both traditional media to new media. Interestingly, most respondents prefer watching television for current affairs and not for health awareness. However, they still depend on new media for health concern and not on traditional media.

The results of the research are positive. And the mean response rate of the research lies between agree and strongly agree. That describes that respondents are agree with the this statement that TV advertisement impact on children buying behavior. The results of mean tell us that if children seen more and more advertisement then they influence our parents to purchase something. The results of the correlation describes that there is positive correlation overall and it means that there is relationship between most of the variables. If correlation is positive then variables do help of each other.

REFERENCE

- 1 Goldstein, J (1998) Children and Advertising – The Research. Commercial Communications, July: 4-7.
- 2 Zwier, S. (2009) «Medicalisation of food advertising. Nutrition and health claims in magazine food advertisements 1990–2008» *Appetite*, 53, 109–113.
- 3 Lohmann, J., A., Kant. (1998) «Effect of the Food Guide Pyramid on Food Advertising» *JNE*, 30, 23-28.
- 4 Saatatmand, Zohreh. (Fall 1376). The effects of television on children and adolescents. Education.
- 5 Pour March, Manijeh (Winter 1377). Content analysis of television advertisements, especially children, research and evaluation. 15 and 16.
- 6 Basdevant, A., Craplet, C., & Guy-Grand, B. (1993). *Snacking patterns in obese French women*.

Trends and Factors Causing Industrial Disputes in India

Hemlata R. Jadhav

Research Scholar
Department of Economics
Karnatak University, Dharwad.

Dr. H. H. Uliveppa

Research Guide,
Professor of Economics (Retd), ICSSR Senior Fellow,
Karnatak University, Dharwad.

Abstract

Industrial Disputes plays a significant role for the betterment of employees in industry. Industrial progress is impossible without co-operation of employees (labour) and employers (management). The present study is primarily based on secondary data. The study covers a period of 25 years post-reform period from 1992-2017(P) upto May subject to the availability of data. The Percentage Change, Compound Annual Growth Rate (CAGR), Average Annual Growth Rate (AAGR) and Correlation Matrix analysis has been carried out. The data for the study have been taken from Ministry of Labour and Employment, Govt. of India. In India, Industrial Relations have been improving where there is a decline in number of disputes which shows that there are harmonious and cordial relations between workers and management. If the workers are being provided all the facilities like bonus, social security etc then there will be no industrial disputes taking place and no loss of production due to mandays lost. Hence, strong and stable trade union is the need of the hour.

Keywords: *Industrial Disputes, Industrial causes, Workers, Management*

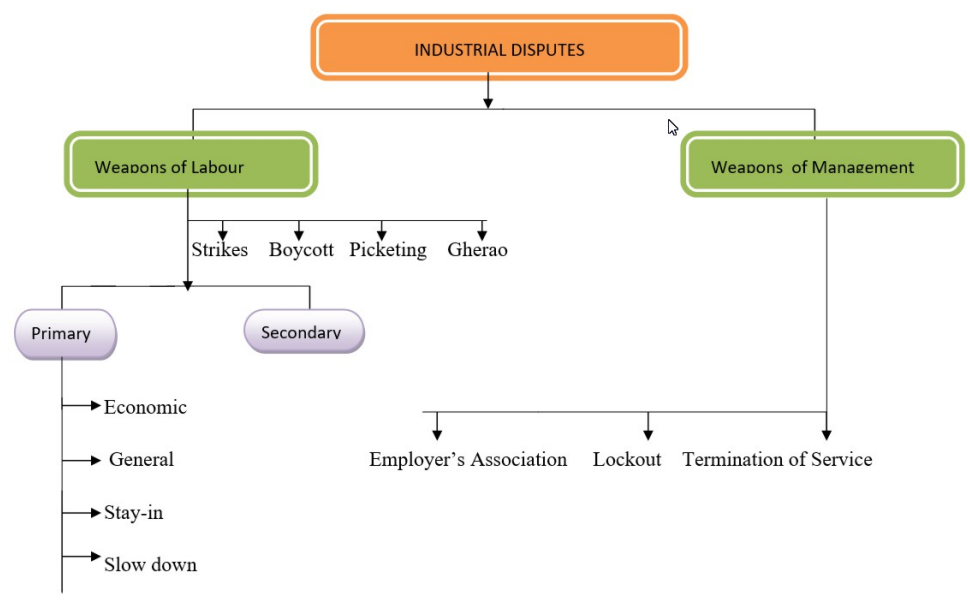
INTRODUCTION

Industrial Disputes plays a significant role for the betterment of employees in industry. Industrial progress is impossible without co-operation of employees (labour) and employers (management). Industrial disputes often lead to ‘strikes’ and ‘lockouts.’ Strikes are resorted to by the workers to safeguard their interests, while lockouts are resorted to by the employers to pressurize the workers and compel them to conform to a rule. **An Industrial Dispute is defined under section 2(K) of the Industrial Disputes Act as follows:** Industrial Dispute is “any dispute or difference between employers and employees, or between employers and workmen or between workmen and workmen which is connected with the employment or non-employment, or the terms of employment or with the conditions of labour, of any person.” **Based on the definition as given in the Bombay Industrial Relations Act, 1946, The Industrial Disputes Act, 1947, defines strike as**

under: “Strike means ending of work by a body of persons employed in any industry acting in combination, or a concerted refusal, or a refusal under a common understanding, of any number of persons who have been employed to continue to work or to accept employment.”

Lock-out has been defined under the Industrial Disputes Act, 1947, as “the closing of a place of employment, or the suspension of work, or the refusal by an employer to continue to employ any number of persons employed by him.” According to the **Royal Commission on Labour, “before 1918, strikes were rare.”** The first big strike occurred at Ahmedabad in 1895 when the weavers struck work as a protest against the substitution of a fortnightly payment of wages in place of weekly payment and another big strike occurred in Bombay in 1897 over the question of payment of wages. But these strikes were unsuccessful. Even today large number of industrial disputes in India is taking place where, Kingfisher Airlines of India went into losses amounts of ₹ 8,000 crs due to failure in meeting competition in the aviation industry eventually, had not paid salaries to its employees for a period of 6 months which led to agitation among employees eventually resorted for strike. With the loss of ₹ 8,000 crs by Kingfisher airlines additionally got a burden of another ₹ 7,000crs hence employers declared partial lockout by its top officials on **1st September 2012.** On **18th, July, 2012,** India - Leading Car Manufacturers Maruti Suzuki at Manesar (Haryana), workers created extreme violence by burning alive Company’s General Manager Human resource to death. where, the Supervisor made some objectionable remark against a permanent worker. Hence, there is a need to study the trend and factors causing industrial disputes in India.

Fig: 1. Flow Chart of Industrial Disputes in India

2. REVIEW OF LITERATURE

The following are the review of literature, they are as follows;

Giri et al (1991) in their findings, the paper analyses industrial relations trends in Orissa. The study is based both on both primary and secondary data, which reveals that the present Industrial Relations Scene in Orissa is characterized by: i) deteriorating union-membership in organized sector ii) emergence of regional level unions in the unorganized sector; iii) lockouts significantly contributing to the mandays lost iv) increasing realization on the part of some employers and their employees about the need to bargain collectively v) Formation of joint forums at plant level in a few Industrial units vi) Unions failure in some plants play an effective role in improving production and ensuring protection of economic interests of workers; vii) some-what unsatisfactory and ineffective role played by the state government viii) increasing tension in some industrial establishment caused by the immediate community. **Sundar (2004)** studied that lockout incidence has clearly increased over the years. The most remarkable feature of lockouts incidence over the years is its duration. Lockouts have lasted for more number of days in recent times than they did in past. They lasted for longer than strikes. Various studies have focused on industrial disputes but still there is a need to study industrial disputes aspects in India. **Apte et.al (2013)** in their findings, an attempt was made to find out whether employees' job activities are aligned with organizational activities, Are employees satisfied with present system of the organization, whether employees job is stressful, Is employees' work getting recognized? He also stated that focus should be made on engaging and retaining employees by formulating new HR strategies. **Sreenivasan and Manas (2014)** in their study in Search of these question; is recognition of union a factor that affects employment relations? Is compliance of statutory requirements not given the required thrust? Five cases of industries were investigated; out of which three have been cited as best employers by various Independent surveys. He also stated that management needs to look at employee empowerment, through getting the workers to take responsibility for shop-floor decisions over quality, safety, productivity and material use as a strategic option to develop strong industrial relations. Both employers and union need to secure settlement of disputes through negotiations conducted with integrative strategies and maintain business discipline. Most of the studies have been focused on industrial disputes aspects, where the present study focuses on the trends and factors causing industrial disputes in India.

3. OBJECTIVES

- 1) To examine the trends of industrial disputes in India.
- 2) To examine the factors causing industrial disputes in India
- 3) To suggest measures for the betterment of industrial disputes in India.

4. RESEARCH METHODOLOGY

The present study is primarily based on secondary data. The study covers a period of 25 years post-reform period from 1992-2017(P) upto May subject to the availability of data. The Percentage Change, Compound Annual Growth Rate (CAGR), Average Annual Growth Rate (AAGR) and Correlation Matrix analysis has been carried out. The data for the study have been taken from Ministry of Labour and Employment, Govt. of India.

3. RESULTS AND DISCUSSION

Trends of Industrial Disputes in India (1992-2017(P) upto May)

The table 1 below shows the trends of disputes in India, there has been fluctuating trend as far as number of disputes is concerned. The number of disputes have gradually come down over the post-reforms period during 1992-2017 (P) upto May but it is a matter of concern that the number of workers involved in the strike was much higher than in the earlier and later years. The number of mandays lost which reflects the severity and impact of conflict on account of strike was the highest in the year 1992 may be due to the fact that the strike could have prolonged for larger number of days. The CAGR value for number of disputes is -99.10 and AAGR value is -0.12 which shows the workers are being given all the facilities and social security in industries in India. The number of workers involved in the disputes is also declining, the CAGR value is -99.02 and AAGR value is 0.03 and the Mandays Lost in the dispute is also declining at a rapid rate, the CAGR value is -100 and AAGR value is -0.09. Hence, it shows that industrial relations are improving due to the decline in number of industrial disputes in India; one of the reasons is the various laws being enacted by the government.

Table 1 Trend of Industrial Disputes in India (1992-2017(P) upto May)

Year	No of Disputes	No.of Workers Involved	Mandays Lost ('000)
1992	1714	1252225	31259
1993	1393	953867	20301
1994	1201	846429	20983
1995	1066	989695	16290
1996	1166	939304	20285
1997	1305	981267	16971
1998	1097	1288923	22062
1999	927	1310695	26787
2000	771	1418299	28763
2001	674	687778	23767
2002	579	1079434	26586

2003	552	1815945	30256
2004	477	2072221	23866
2005	456	2913601	29665
2006	430	1810348	20324
2007	389	724574	27167
2008	421	1579298	17433
2009	345	1867204	17622
2010	371	1074473	23131
2011	370	734763	14458
2012	318	1307454	12937
2013	258	1838160	12645
2014	287	1158770	11095
2015 (P)	184	627134	2919
2016 (P)	102	579033	1272
2017 (P) upto May	34	209547	431
CAGR	-99.10	-99.02	-100
AAGR	-0.12	0.03	-0.09

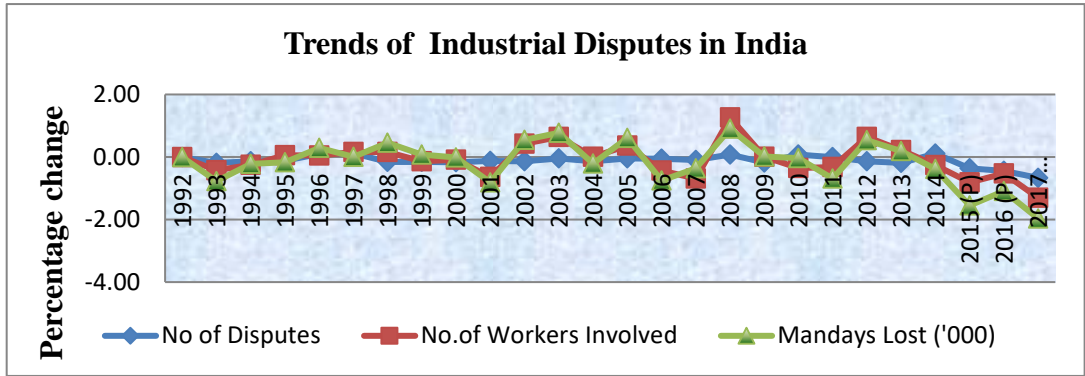
Note: ('000) – in Thousands

(P) - Provisional

Source: Ministry of Labour and Employment, Govt. of India

The **fig. 2** below shows, the percentage change of industrial disputes in India during 1992-2017 (P) upto May. The percentage change in industrial disputes in India is a fluctuating trend. The number of workers involved and mandays lost ('000) is increasing at an alarming rate during 2003, 2005, 2008 and 2012 which shows that number of disputes was for less duration but the workers involved and mandays lost ('000) was high. During 1992-2017 (P) (upto May) the number of disputes in India was at a vast declining rate which shows that there are cordial and harmonious relations between workers and management in industries in India. Hence, it is a positive and a good sign that industrial relations are improving in India.

Fig.2. Trends of Industrial Disputes in India (Percentage Change)

Note: ('000) – in Thousands

(P) - Provisional

Source: Ministry of Labour and Employment, Govt. of India

Factors causing industrial disputes in India (Correlation matrix)

The below **table 2** shows, Correlation Matrix for various factors causing industrial disputes in India they are Wage and Allowances, Bonus, Personnel, Retrenchment, Leave and Hours of work/Shift Working, Indiscipline and Violence, Others and Not Known. Among these entire factors bonus, personnel, retrenchment, indiscipline and violence is highly statistically significant (less than one in a hundred times due to chance along) and positively associated at 0.01 level of significance which shows that these are the major factors which are responsible for causing industrial disputes in India. Leave and hours of work/shift working, others and not known factors are also positively associated but least factors causing industrial disputes in India. Hence, bonus and personnel has been the major cause for the disputes due to which there is production loss and mandays lost in industries in India and majority of the correlations are positive and significant.

Table 2 Factors causing industrial disputes in India (Correlation Matrix)

Factors	Wage and Allowance	Bonus	Personnel	Retrenchment	Leave and Hours of work/ Shift working	Indiscipline and Violence	Others	Not Known
Wage and Allowance	1							
Bonus	.827**	1						
Personnel	.874**	.798**	1					
Retrenchment	.702*	.858**	.770**	1				
Leave and Hours of work/Shift working	0.417	.720**	0.553	.667*	1			
Indiscipline and Violence	.732**	0.491	.705*	0.532	0.437	1		
Others	0.413	.584*	0.273	0.43	0.443	0.04	1	
Not Known	0.413	.584*	0.273	0.43	0.443	0.04	1.000**	1

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Source: Derive from SPSS

Measures for Settlement of Industrial Disputes in India

The following are the measures for the settlement of industrial disputes in India, they are as follows;

- 1) There should be strong and stable union to represent the majority of workers and negotiate with the management about the terms and conditions of service and to achieve good industrial relations.
- 2) Introduction of a scheme for Workers Participation in Management
- 3) Introduction of Bonus scheme making it compulsory under the Payment of Bonus Act, 1965.
- 4) Provision of social security benefits for industrial workers under various laws like Employees Provident Fund and Family Pension Act, 1952; Employees State Insurance Act, 1948; Payment of Gratuity Act, 1972 etc.
- 5) Fixation of minimum wage under the Minimum Wages Act, 1948 to get fair wages for workers and
- 6) Settlement of industrial disputes through Conciliation, Arbitration, Adjudication and Working Committees.

5. CONCLUSION

In India, Industrial Relations have been improving where there is a decline in number of disputes which shows that there is harmonious and cordial relations between workers and management. If the workers are being provided all the facilities like bonus, social security etc then there will be no industrial disputes taking place and no loss of production due to mandays lost. Hence, strong and stable trade union is the need of the hour.

6. REFERENCES

- Apte and Kurtkoti (2013): “Employee Engagement with Reference to Automobile industries in Pune City”, ‘*Navasiddhant Journal of Management, Entrepreneurship and Ethics*’ (2013): Vol.1, No.1, Pp.1-16.
- Giri, D.V. and Parida S.C. (1991) “Industrial Relations in Orissa”, ‘*Indian Journal of Industrial Relations*’, Vol.27.No.2, Pp.43-51.
- Mamoria, C.B (2015): “Dynamics of Industrial Relations”, Himalaya Publishing House PVT LTD, Mumbai, Pp.214-215.
- Ruddar Datt, (2003): ‘Economic Reforms, Labour and Employment’, Deep and Deep Publications PVT.LTD New Delhi, Pp.267.
- Sreenivasan and Manas (2014): “Employment Relations in Automotive Industry – Indian Experiences”, ‘*Indian Journal of Industrial Relations, A review of economic and social development*’ Vol.49, No.3, Pp.499-512.
- Sharma, A.K. (2006): ‘Labour Economics’, Anmol Publications PVT.LTD. New Delhi.
- Sundar, Shyam K. (2004): “Lockouts in India, 1961-2001” *Economic and political weekly*, Vol.39, No.39, Pp.4377-4385.
- Ministry of Labour and Employment, Govt. of India

Status and Trend: Drinking Water in Urban areas of India

Mohan Kamble

Ph.D Research Scholar
Department of Studies in Economics
Karnatak University, Dharwad.

Dr. H. H. Bharadi

Professor and Chairman
Department of Studies in Economics
Karnatak University, Dharwad.

Abstract

Large numbers of households in cities around the developing world do not have access to one of the most basic of human needs – a safe and reliable supply of drinking water. This paper uses the experience of India as a lens through which to view the problems of access to water in urban areas and the various options available for better Access to water. Using secondary sources, the paper presents the status and trends in access to drinking water in urban India, the performance of India's urban water sector as compared to growing demand to water, and the rate at which urbanization is taking place. Based on this analysis, the study draws out directions for more effective research, scope and range of the study will provide insights for Policy Makers

Keywords: Drinking Water, Urban Areas, Access to Water.

Introduction

Water is the most vital resource for the existence of life on the earth. It is indispensable for the existence of plants and animal eco-system and forms an essential element in the development of economic activities. Safe drinking water is most important aspect for human life. In recent decades human demand and misuse of water resource become major issue of humanity. Its per capita availability become less and less for the simple reason that the population is increasing at very fast rate whereas the total availability of water continues to remain constant in India. Today almost a one third of total population in India does not have access to safe drinking water. Nearly 250 million Indian depend on untreated and unsafe source of drinking water. Unsafe source of drinking water supply is worried dimension for India. This Paper will give us the insight of the drinking water in India, according to the 2011 census data, the rate of urbanization to which the percent of people having access to the water in urban area and the difference between rural and urban area in

respect of accessibility of water are tried to give the glimpse of the changing scenario of the India.

Review of Literature:

The trend of drinking water availability as well as financial allocation in rural sector, improving the adequacy and quality of water supplies is a priority for rural development in the state was analyzed by Honrao (2014). To provide critical insights into rural-urban differential in basic sanitation and safe drinking water, Ashwani (2014), gave an intensive facts of mobilization of resources to reduce the vast coverage gap between urban and rural populations in India. The author is assessing the level, trend, progress rate and State-wise rural-urban differential in accessibility and availability of safe drinking water facility and availability of basic sanitation facility within premises across the country. It also examines the association between diarrhoea among children under five and water, sanitation and various socio-economic and demographic characteristics of Indian households. McKenzie (2009) the paper presents the status of access to drinking water in urban India, the performance of India's urban water sector as compared to other Asian metropolitan regions, and the reform efforts that are under way in several Indian cities. Based on this analysis, the study draws out directions for more effective research, data collection, and policy reform. Bharadi (2012) Studied the Domestic Water management in Gadag district and found 50 percent of the households had the municipal water supply, 20 per cent each from bore well and mineral water purifying plants respectively in Gadag and followed by well (10 per cent). Recently, around 20 per cent of the households using mineral water for drinking purposes. The study reveals that in Gadag availability of is sufficient, but the management of the water according to the demand is inadequate.

Objective of the Study:

The objective of this research paper is to examine Trends in the Accessibility and Availability of Drinking Water in Urban Area of India.

Data Sources and Methodology

Data are from Census of India, 1961-2011, assess the level and trend of Drinking Water Facility in India. Census of India is collected data on houses, household amenities and assets data in each census in which data was collected regarding main source of drinking water for the household. The other source of data used in the study is Economic survey 2011-12, published data on "Access to Safe Drinking Water in Households in India" of census 1981-2011. Following the same as sources of safe drinking water (Tap/Hand-pump/Tubewell) for census 2011, using this Data sources analysis is done, looking at the time constraint only percentage values are used in the study.

Results and Discussion

The population of India is witnessing a continuous increase. As per the Census of India, the total population was 439.23 million in 1961 which increased to 844.32 million in 1991 and further to 1210.19 million in 2011 (Table 1). The rate of growth of urban population was

much higher due to migration of people from rural to urban areas. In 1961, the proportion of urban population in the total population was 17.97 percent and it went up to 25.72 percent in 1991 and 31.16 percent in 2011. A remarkable achievement has been made but still a portion of the urban population is devoid of safe drinking water. By 1971 about 82 percent of urban population was availing the facility of institutional drinking water supply which increased to 84 percent in 1991 and 89 percent in 2001 as shown in Table 1.

Table 1: Percentage of population covered with water supply in India

Year	Total population (million)	Urban population (million)	Percentage of urban population to total population	Percentage of population covered with water supply
1961	439.23	78.94	17.97	N.A.
1971	598.15	109.11	18.24	82
1981	683.32	159.00	23.26	78
1991	844.32	217.11	25.72	84
2001	1027.01	285.35	27.78	89
2011	1210.19	377.10	31.16	98

N.A. - Not Available

Source: 1. Census of India 1961, 1971, 1981,1991,2001,2011

2. www.censusindia.gov.in

The proportion of urban population to total population has been increasing in each successive Census. The increase in proportion of urban population is due to combination of factors, such as, migration of people from rural areas to urban areas and due to rate of growth of urban population. This rapid change in urbanization leads to life style changes, modernization and more demand for infrastructural facilities etc. The rate of urbanization of India according to Census 2011 was 2.4 percent. The rate of urbanization of Punjab was 0.29 percent in 1961-71 which increased to 1.54 in 1971-81, declined to 0.65 in 1981-91 and again in 1991-2001 it increased to 1.38 percent. Similarly, other states rate of urbanization kept on fluctuating in different census years. The state wise urbanization rate for 2001-11 was not available due to non- availability of migrating population figures.

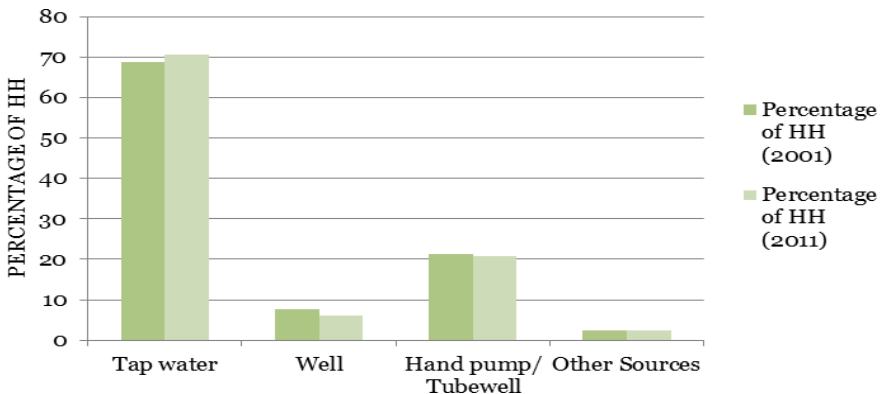
Sources of Drinking Water in India

Over large parts of the world, humans have inadequate access to safe or potable water, according to census 2011, tap water (treated plus untreated) was the major source of drinking water with access to 43.6 percent household in India followed by hand-pump(33.5per cent), well (covered plus uncovered)- 11per cent and tube-well/borehole

(8.5per cent). In rural India, hand-pump (43.6per cent) was the leading source, followed by tap water (treated-18per cent & untreated-13per cent) and well (covered-1.5per cent & uncovered 12per cent) as the main source of drinking water in their household. Whereas in urban India, tap water (treated-62per cent & untreated-8.6per cent) was the main source of drinking water in 2011.

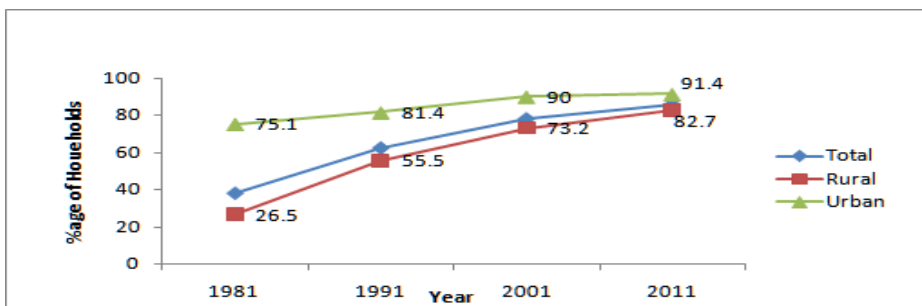
Figure 1: Percentage of Urban HH by Main Source of Water 2001-11

Source: Indian Institute for Human Settlements (2014)
 Access to Safe Drinking Water in Households in India

India has progressed in access to safe drinking water (Tap/Hand-pump/Tube well) in the household from 38 per cent in 1981 to 85.5 per cent in 2011. In terms of level of rural-urban differential in access to safe drinking water in the households in India, in 1981, 26.5per cent households in rural India and 75.1per cent households in urban India, depicting a huge gap of around 49per cent point in access to safe drinking water. But, over the period of time this gap has also declined to 26per cent point in 1991 to only 8.7per cent point (Figure-2) in 2011.

Figure 2: Trend in access to safe drinking water in households in India (in per cent)

Though Rural- Urban differential has declined over the period of time, but regional differential (State- wise) in access to safe drinking water in household still exists. A rural-urban differential of 26 percent point in 1991 in access to safe drinking water has decline to only 8.7 percent point in 2011. But, still Jammu & Kashmir, Jharkhand, Maharashtra, Rajasthan and Madhya Pradesh are some major States having large gap in terms of rural-urban differential in access to safe drinking water in census 2011.

Table 2: States/Union Territories wise Access to Safe Drinking Water in Households in India

(in percent)

States/ Union Territories		Tap/Handpump/Tubewell											
		1981			1991			2001			2011		
		Total	Rural	Urban	Total	Rural	Urban	Total	Rural	Urban	Total	Rural	Urban
1	Jammu & Kashmir	40.3	28.0	86.7	na	na	na	65.2	54.9	95.7	76.8	70.1	96.1
2	Himachal Pradesh	44.5	39.6	89.6	77.3	75.5	91.9	88.6	87.5	97.0	93.7	93.2	97.8
3	Punjab	84.6	81.8	91.1	92.7	92.1	94.2	97.6	96.9	98.9	97.6	96.7	98.9
4	Chandigarh	99.1	94.4	99.4	97.7	98.1	97.7	99.8	99.9	99.8	99.3	98.7	99.4
5	Uttarakhand	a	a	a	a	a	a	86.7	83.0	97.8	92.2	89.5	98.7
6	Haryana	55.1	42.9	90.7	74.3	67.1	93.2	86.1	81.1	97.3	93.8	92.0	96.7
7	Delhi	93.0	62.3	94.9	95.8	91.0	96.2	97.2	90.1	97.7	95.0	87.9	95.2
8	Rajasthan	27.1	13.0	78.7	59.0	50.6	86.5	68.2	60.4	93.5	78.1	72.8	94.3
9	Uttar Pradesh	33.8	25.3	73.2	62.2	56.6	85.8	87.8	85.5	97.2	95.1	94.3	97.9
10	Bihar	37.6	33.8	65.4	58.8	56.5	73.4	86.6	86.1	91.2	94.0	93.9	94.7
11	Sikkim	30.3	21.7	71.9	73.1	70.8	92.8	70.7	67.0	97.1	85.3	82.7	92.2
12	Arunachal Pradesh	43.9	40.2	87.9	70.0	66.9	88.2	77.5	73.7	90.7	78.6	74.3	91.3
13	Nagaland	45.6	43.4	57.2	53.4	55.6	45.5	46.5	47.5	42.3	53.8	54.6	51.8
14	Manipur	19.5	12.9	38.7	38.7	33.7	52.1	37.0	29.3	59.4	45.4	37.5	60.8
15	Mizoram	4.9	3.6	8.8	16.2	12.9	19.9	36.0	23.8	47.8	60.4	43.4	75.8
16	Tripura	27.3	22.2	67.9	37.2	30.6	71.1	52.5	45.0	85.8	67.5	58.1	91.9
17	Meghalaya	25.1	14.3	74.4	36.2	26.8	75.4	39.0	29.5	73.5	44.7	35.1	79.5
18	Assam	na	na	na	45.9	43.3	64.1	58.8	56.8	70.4	69.9	68.3	78.2
19	West Bengal	69.7	65.8	79.8	82.0	80.3	86.2	88.5	87.0	92.3	92.2	91.4	93.9

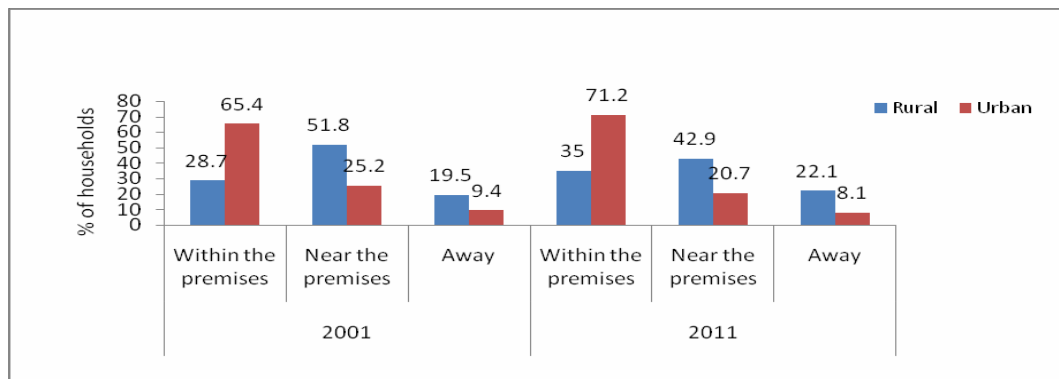
20	Jharkhand	a	a	a	a	a	a	42.6	35.5	68.2	60.1	54.3	78.4
21	Odisha	14.6	9.5	51.3	39.1	35.3	62.8	64.2	62.9	72.3	75.3	74.4	79.8
22	Chhattisgarh	a	a	a	a	a	a	70.5	66.2	88.8	86.3	84.1	93.9
23	Madhya Pradesh	20.2	8.1	66.7	53.4	45.6	79.4	68.4	61.5	88.6	78.0	73.1	92.1
24	Gujarat	52.4	36.2	86.8	69.8	60.0	87.2	84.1	76.9	95.4	90.3	84.9	97.0
25	Daman & Diu	54.5	46.4	67.0	71.4	56.9	86.8	96.3	94.9	98.9	98.7	97.8	99.0
26	Dadra & Nagar Haveli	19.4	16.8	54.3	45.6	41.2	91.0	77.0	70.5	96.1	91.6	84.3	98.4
27	Maharashtra	42.3	18.3	85.6	68.5	54.0	90.5	79.8	68.4	95.4	83.4	73.2	95.7
28	Andhra Pradesh	25.9	15.1	63.3	55.1	49.0	73.8	80.1	76.9	90.2	90.5	88.6	94.5
29	Karnataka	33.9	17.6	74.4	71.7	67.3	81.4	84.6	80.5	92.1	87.5	84.4	92.3
30	Goa	22.5	8.6	52.3	43.4	30.5	61.7	70.1	58.3	82.1	85.7	78.4	90.4
31	Lakshadweep	2.2	1.0	3.7	11.9	3.4	18.8	4.6	4.6	4.6	22.8	31.2	20.2
32	Kerala	12.2	6.3	39.7	18.9	12.2	38.7	23.4	16.9	42.8	33.5	28.3	39.4
33	Tamil Nadu	43.1	31.0	69.4	67.4	64.3	74.2	85.6	85.3	85.9	92.5	92.2	92.9
34	Puducherry	80.6	76.9	84.2	88.8	92.9	86.1	95.9	96.6	95.5	97.8	99.6	97.0
35	Andaman & Nicobar Islands	51.6	36.3	92.0	67.9	59.4	90.9	76.7	66.8	97.8	85.5	78.2	98.1
	ALL INDIA	38.2	26.5	75.1	62.3	55.5	81.4	77.9	73.2	90.0	85.5	82.7	91.4

Source: Office of the Registrar General, India. Ministry of Home Affairs

Note: 1) a: Created in 2001. Uttarakhand, Jharkhand and Chhattisgarh for 1991 are included under Uttar Pradesh, Bihar and Madhya Pradesh respectively. 2) na: Not available as no census was carried out in Jammu & Kashmir during 1991.

The most significant improvement had taken place in the state of Uttar Pradesh and Bihar. After Punjab, Uttar Pradesh and Bihar hold the top ranking states (2nd and 3rd) in terms of access to safe drinking water (Tap/Handpump/ Tubewell) in households in census 2011. Still 9 States namely Odisha, Assam, Tripura, Mizoram, Jharkhand, Nagaland, Manipur, Meghalaya and Kerala have more than 25 percent households without access to safe drinking water (Economic Survey, Census of India 2011)

Figure 3: Rural-Urban differential in availability of drinking water in India, 2001-2011 (in per cent)

Availability of Drinking Water in India

In 2001, only 39 per cent had availability of drinking water within the premises which has increased to 46.6 per cent in 2011. But, in the same period of time availability of drinking water in India “away” from the household has also increased from 17 per cent in 2001 to 18 per cent in 2011. They have to travel a long distance (beyond 100 meters in urban areas and beyond 500 meters in rural areas) from their households to get drinking water. In 2011, around 36 per cent households have to travel within a range of 100 meters from the premises in urban areas and within a distance of 500 meters in case of rural areas for drinking water in India. An improvement has been seen in urban areas in availability of drinking water. In 2001, 9.4 per cent households in urban areas had to travel a distance beyond 100 meters from the household to get drinking water and now it has declined to 8.4 per cent households in 2011. The per capita availability of water in the country is 1545 cubic meters as per the 2011 census. The per capita water availability in the country is reducing progressively due to increase in population. The average annual per capita availability of water in the country, taking into consideration the population of the country as per the 2001 census, was 1816 cubic meters which reduced to 1545 cubic meters as per the 2011 census.

Conclusion:

India is on track to meet the target on reducing the proportion of people without sustainable access to safe drinking water; though it is struggling to keep pace with population growth and ever-accelerating urbanization. A sharp reduction in urban-rural gap and inequities associated with drinking-water coverage in the country is a great achievement in this regard. Due to limited availability of water, India is facing water stress. In addition due to contamination of water sources and poor water treatment facility it is often difficult to get safe drinking water. It remains a challenge to answer the key question for designing an affordable and sustainable urban drinking water program in near future.

References:

- Bharadi H.H (2012): “Domestic Water Management: A Study in Rural and Urban Areas of Gadag District in Karnataka State”, *Thematics Journal of Economics*, Thematics Publications, Volume 1, Issue 3, pp. 146-150.
- Census of India 2011: Houses, Household Amenities and Assets; House-listing and Housing Census Data Highlights – 2011.
- Economic Survey 2011-12, Statistical Appendix, p. A124. Available from: <http://indiabudget.nic.in>
- Honrao Parmeshwar (2014): “Trend Analysis of Drinking Water Availability in Rural Maharashtra”, *Paripex - Indian Journal of Research*, Volume 3, Issue 6, June 2014, pp. 35-41.
- IIHS (2014): *Sustaining Policy Momentum: Urban Water Supply and Sanitation in India*.
- Kumar Ashwani, Das K. C. (2014): “Drinking Water and Sanitation Facility in India and Its Linkages with Diarrhoea among Children under Five: Evidences from Recent Data”, *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, Volume 3, Issue 4, April 2014, pp.50-60.
- McKenzie David (2009): “Urban Water Supply in India: Status, Reform Options and Possible Lessons”, *Water Policy*, volume 11, pp. 442-460.
- UNICEF, FAO and SaciWATERs (2013): *Water in India: Situation and Prospects*.

Bihari Vajpayee: A Constructive Parliamentarian

Ravichandra Walikar

Research Scholar
Department of Political Science
Karnatak University, Dharwad.

Dr. S. N. Hullannavar

Associate Professor
Department of Political Science
Karnatak Arts College, Dharwad.

ABSTRACT

Atal Bihari Vajpayee Was an Exceptional figure whose influence on Indian Parliamentary system cannot be quantified. A deep Thinker, Versatile genius, exceptionally gifted orator, eminent Academician, Brilliant political leader and an outstanding parliamentarian, erudite politician, a selfless social worker, poet, journalist, and indeed a multi-faceted personality. This article takes an account of his firm convictions, clear thought and creative idea he made remarkable contributions in enriching our parliamentary institutions and overall development of our Nation.undoubtedly Vajpayee is a bright star in the galaxy of eminent parliamentarians our country has produced. Finally the paper discusses Shri Atal Bihari Vajpayee who has been shining on the Indian parliamentary firmament for the four last four decades with all the glory and universal acclaim for his speeches in the parliament of India.

Keywords: Atal Bihari Vajpayee, Constructive Parliamentarian, Leader of opposition, Prime minister.

INTRODUCTION

Parliament is the mirror of the time and symbol of the hopes, and aspirations of the society. Therefore, peoples acrimony, grudges, dearth and injustice, if any done to them, are always reflected and must be reflected.... (But) what is the need of stalling the proceedings for several days? - ATAL BIHARI VAJPAYEE

Shri Atal Bihari Vajpayee has been on the central stage of national politics for a period longer than any other leader since independence. His parliamentary career commenced in 1957 and for four decades he has been influencing the politics of India both from inside and outside of the parliament. His every public utterance is news and his speech's are listened to with attention by his friends and foes alike. If his imitable oratory, repartee and humour capture the hearts of the people, his tolerance width of vision and reasoning base on facts and figures influence their minds. In parliament he has spoken with authority on almost all aspects of Indian life- whether it is international affairs, national budget, and procedural

matters in parliament, judiciary, education, sports, environment, firm industry, defence, social reforms, and five year plan canter state relations. Shri Narasimha Rao described Shri Vajpayee “as one of the most outstanding parliamentarians of our time”. His speeches on an array of subjects were full of critical analysis and constructive criticism which made several parliamentarians better informed and clearer in perception.

He was determined to optimally utilize the forum of parliament for redressal of grievances of the people and the nation. Vajpayee always stressed the point that “it is not for relaxation but for serious work and in parliament, there is more than plenty to do. “He believed that the aspirations of people should be reflected on the floor of parliament through their representatives. In parliament Vajpayee was determined to challenge those government policies and programmes which were not people oriented. in several instances , he offered his own interpretations. His speeches were logical; through provoking as well as analytically inspiring.

HIS OUTSTANDING ORATICAL SKILL

Much has been said and written about A.B.Vajpayee’s oratival skill. His choice of words, linguistic excellence and the deep convictions with which he spoke mesmerized everyone. He was one of the most articulate members of the house; no debate on any important issues would be completed without his informed participation. His speech’s covered a vast array and broad spectrum of subjects like the international situation, foreign policy, public policy, education, unemployment etc... What distinguished his speeches was the fact that he always came well- prepared for a discussion. Through his knowledge –based, non partisan approach, he raised meaningful discussions in the house. His speech’s loaded with his intellectual acumen and analytical skill left the house spell-bound and was listened to an rapt attention by the everyone alike. His mastery over the language be it Hindi, English, Sanskrit had a special impact on the members; it was said of him that he had a Golden voice and silver tongue.

A DEVOTED PARLIAMENTARIAN

Vajpayee belonged to that rare band of devoted parliamentarians who pursued politics not to gain anything but to give voice to genuine issues of the common man in the chambers of our legislatures. For him, the service of the masses was the only aim. And parliament was the most important institution to service that objective. Being an elected representative of the people it was an honour to Vajpayee and he believed that every member should endeavour to safeguard the trust and faith reposes in him by his constituents. A politician thinks about the next election while the statesman thinks about the next generation. Shri Vajpayee comes in the latter category. This fact repeatedly emerges from his speeches. On reading his speeches one is left with an impression that had his suggestions, warnings and views been given the due consideration they deserved, the country would not have been in such a grave political, economic and social crises as it is today. As a man, he is intensely human always willing to do his little bit to those who come for help. He speaks little but whatever he says touches the heart.

A CONSTRUCTIVE PARLIAMENTARIAN

Atal Bihari Vajpayee has dedicated over sixty years of his life in service of the country. He served the country as a member of parliament for five decades and as prime minister of India for six years. He used the parliament as an educational forum as well as political weapon and hence the prestige of parliamentary institution. He did not mince words when criticism is due or warning necessary but his criticism has not hurt his opponents his sharp intellect and wit is almost tailor made for parliamentary debate. Atalji has influenced his thoughts and ideologies not only on his Vichar-Parivar, but his wit, presence of mind, political foresight and strategy is respected in all political parties as well. His amazing oratory skills have left an impact not only in the parliament, but on every platform of public life. His thunderous voice continues to reverberate in the parliament. Atalji never hesitated to voice the opinion of the man standing on the lowest ground of the society. Vajpayee often rises above party politics consideration, and he always appreciated well taken opposition point of view. However his constructive role as parliamentarian is hidden in the documents of parliamentarian so well known he introduced 22 bills in all including 20 when in opposition of which nine were constitutional amendment bills and two when he was the foreign minister of India. They show a painstaking exercise in strengthening the democratic foundations of our country, his deep concern for health and welfare for the people, faith in independence of judiciary, curbing money power in election and above all human touch towards weak and handicapped people. The fact that some bills were accepted or rejected or could not come for discussion and lapsed because of dissolution of parliament is of little significance. Shree Vajpayee has been elected to the Lok Sabha nine times and to the Rajya Sabha twice, a record by itself.

As a member of parliament, Shri Atal Bihari Vajpayee participated in several debates having deep bearing on the fundamental rights of each and every citizen of India. He opined that, the only purpose of the fathers of the constitution behind this was to ensure that the constitution could not be amended easily. He gave his opinion meticulously about article 370. He warned those people who were in favour of limited accession of Jammu and Kashmir to India. Whereas he always talked about the spread of education in every region of India, he did not lag behind in sponsoring and promoting schemes for the welfare of economically weaker sections of our society. We do not believe in untouchability; he opined in the parliamentary debates. And he is much against any kind of socio-economic atrocity perpetrated on backward classes. On account of his sincere participation in the debates of the parliament, his oratory, his arguments, his ideology all these factors brought him the coveted award of the best parliamentarian. Several dignitaries paid him high appreciation for his decorum in the parliament.

Vajpayee had an opportunity of coming into close contact with all prime ministers, from Pandit Nehru to Shri Narasimha Rao. Among them Pandit Nehru was the only one to leave an indelible stamp on parliament. With this complete commitment to democracy he considered the institution of parliament a sacred temple and was even alert about preserving its prestige. He not only attended parliament regularly himself but encourages all ministers

to take parliamentary business with due seriousness. Be it Question hour or a discussion on any subject, Pandit Nehru made it a point to be present if his presence was required and listened to the debate attentively. As a Leader of the house he discharged his duty diligently and also cooperated with the speaker in the discharge of his duties. His every presence charged the atmosphere in the House, lending it greater prestige, greater seriousness. Starting as a young lawmaker in the 1960s, Vajpayee has made many appearances here, including his oft-referred to speech debuting Hindi. He is so familiar with the working of the UN system that officials say he needs no help from the dabudom in what he is going to say.

Most often, in the 1980s and 1990s, Vajpayee has represented India in the UN's first committee, which deals with disarmament. In a sense, it would be fitting if he were to make a landmark speech committing India to a de facto adherent to the nuclear test ban treaty, something he is expected to do. "He has complete mastery over the issue. He may have been in the Opposition all the time, but here at the UN he represented India's cause well," said one diplomat who had dealt with the Vajpayee as a member of parliament.

He has served on a number of important committees of parliament he was chairman, committee on government assurances (1966-1967) chairman, public accounts committee 1967-1970, Member, general purposes committee 1986, Member, house committee and business advisory committee, Rajya sabha 1988 to 1990, chairman, committee on petitions, rajya sabha in 1991-92, chairman, public accounts committee, Lok sabha 1991-1993, Chairman, standing committee on external affairs 1993-1996.

Widely Travelled, shri Vajpayee has been taking a keen interest in international affairs, upliftment of scheduled castes and schedule tribes, women and child welfare. Some of his travels abroad include visits such as – Member, parliamentary goodwill mission to East Africa, 1965; Parliamentary delegation to Australia, 1967; European Parliament, 1983; Canada, 1987; Indian delegation to commonwealth parliamentary association meetings held in Canada, 1966 and 1994, Zambia, 1980, isle of man 1984, Indian Delegation to Inter-Parliamentary Union Conference, Japan, 1974; Sri Lanka, 1975; Switzerland, 1984; Indian Delegation to the UN General Assembly, 1988, 1990, 1991, 1992, 1993, and 1994; Leader, Indian Delegation to the human rights Commission Conference, Geneva, 1993.

At the time of Chinese aggression in 1962, Vajpayee played an important role in keeping the public morale high and arousing national feeling for extending full support to the arm forces. During the indo-Pakistan war of 1965, the extended full cooperation to the government, putting aside all political difference and this was appreciated by the late shri lal bahadur Shastri because of shri Vajpayee's political perspicacity and gift of oratory; shri lal bahadur Shastri selected him to explain the Kashmir policy of the government of India to the African countries. For this purpose, Vajpayee visited Kenya, Uganda, Tanzania and Malawi as a member of a parliamentary delegation. His speech's created a stir in these countries. The Pakistan diplomatic missions could not hide the fact that their country had committed aggression in Kashmir.

Vajpayee does not believe in opposition for opposition's sake, nor is he ever a party to character assassination. His opposition has been based on the principles and policies. These press referred to his speech in the lok sabha on the Pondicherry licence scandal as the best speech of his parliamentary career. But there was not a single bitter word against the late Lalit Narayan mishra. His speeches during Bangladesh war were acclaimed as historic by even his opponents. It was due to nationalism view point that pandit Nehru nominated him to the national Integration council in 1962. He was also including in the reconstituted integration council in 1968. In reorganisation of his services to the country shri Vajpayee was in 1992 awarded Padma Vibhushana by the president of India. In 1994, the then prime minister P.V.Narasimha Rao decorated him as the best parliamentarian. He was also conferred the Lokmanya Tilak Puraskar, in 2015 receives Bharat ratna India's highest civilian award.

As a Prime minister he also proved to be an achiever par excellence. He gave nuclear dimension to India's military power without fear of sanctions but, at the same time, established close friendly relations with America and Pakistan. Even after the Kargil betrayal he extended the hand of friendship to Pakistan and took steps to establish cordial relations with china and other neighbours in tune with his words "I can change history but not geography". His domestic Achievements included starting of highway quadrangle with rural road connectivity, Chandrayan programme, linking river to solve irrigation and flood problems, cheap and speedy communication system and establishing 'Sagar Mala' to connect four thousand Km of coastline. He made India a food grain exporter, a major outsourcing country and enriched the country with over billion dollar foreign exchange reserves.

CONCLUSION

As a leader of firm convictions, a champion of masses, as a unique parliamentarian, his ideas and ideals would continue to inspire the future generations and help inculcate the values of parliamentary democracy in the leaders and people of our country. As a constructive parliamentarian, foreign minister, prime minister, who made significant contributions towards the development and strengthening the nation. His intellectual honesty and objective viewpoint added lustre to his parliamentary life. He was an inspiration for budding Parliamentarians and an icon for young Indian minds. Atal Bihari Vajpayee has left an indelible imprint in the annals of Indian parliament owing to his varied contributions.

REFERENCES

1. Atal Bihari Vajpayee, "Decisive Days price". Neha publishers Delhi, 1999.
2. Ghatate, N.M, (Ed) "Four decades in Parliament: Atal Bihari Vajpayee", Kalpaz Publications, Delhi 2004.
3. Gupta O.P. "Rise and fall of Vajpayee government", Mittal publications, Delhi 2004.
4. Raghvan, ET, al, "A new Era in Indian Polity: A study of Atal Bihari Vajpayee and the BJP.
5. Bhagavat s. "value vision and vases of Vajpayee: India's man of destiny.
6. Bakshi S.R., "Atal Bihari Vajpayee", Deep and Deep publications, new delhi, 1998.
7. Ghatate, N.M. "Atal Bihari Vajpayee a constructive parliamentarian new Delhi 2002.
8. Sujata K, Dass, 2004. "Atal Bihari Vajpayee: Prime minister of India," Kalpaz Publications, New Delhi.
9. Bakshi S.R., 1998. "Atal Bihari Vajpayee," Deep and Deep Publications, New Delhi.
10. Yogesh Atal, "Mandate for political Reemergence of Vajpayee", Rawat publications, Jaipur, 2000.
11. Sita ram Sharma, "Prime Minister Atal Bihari Vajpayee: Commitment to power", Sublime Publications, Jaipur, 1998.
12. Prakash ambegaonkar "Bridge building leadership Vajpayee" Washington, 2011.
13. Rahul singhal, "Mr. Prime minister : life and times of atal Bihari Vajpayee". The variety book depot, new delhi, 2002.

Physical Education: A Healthy Way to Develop Personality

Vijyamahantesh P. Devar

Research Scholar
Department of Physical Education & Sports
Karnatak University, Dharwad.

Abstract:

Physical Education and sports is one of the most important for the development of personality. "Sound mind in sound body" both are co-related if you are physical fit. Your mental health fit. Physical education develops all aspect of personality like health, mental, social etc. Forever, nowadays Government is careless for the Physical Education even in Primary and school level, Physical Education is neglected subject.

Keywords: Physical Education, Personality, Development

Introduction

Physical Education including games and sports plays a tremendous role in the development of our youth. It enables an individual to live a healthy life in an ever-changing world. Physical Education makes the children psychologically, physically and physiologically active. It helps in the development of character building, reduction of rowdiness, and serves on the basis of group unity and solidarity. It introduces team work, self discipline, sportsmanship, leadership and socialization among the youth. Regular physical activity provides numerous health and cognitive functioning. The surgeon general recommends daily participation in physical activity for taking maximum health benefits because inactivity has been found to be significantly related to coronary artery disease, obesity, hypertension and diabetes mellitus. It also helps the people to improve their physical fitness. Five basic components of fitness are important for good health: cardio-respiratory endurance, muscular strength, muscular endurance, flexibility in joints and body composition. It is clear from the literature that the development of an acceptable level of physical fitness helps to attain healthy personality and physiopsychological characteristics. Hence, a better healthful living is universally accepted as a goal of a physical education programme. Generally young boys and girls of colleges are expected to be academically brilliant, emotionally stable, physically strong and spiritually sound. We can achieve this requirement through the physical education. Physical Education has a vital role to play as an integral part of General Education. It aims at enabling an individual to line an enriched and abundant life in an ever changing world. Education Commission (1964-66) emphasized that physical education activities and sports contribute not only to physical fitness and health but also to physical efficiency, mental alertness and development of certain qualities like perseverance, team spirit and many other values of life processes and high

achievements. In the past twenty years great attention has been paid to the psychoanalytic and psychotherapeutic issues associated with physical activity. With respect to the increasing prevalence of mental disorders throughout society and the influence of physical activity on these disorders. Physical education has a special obligation of preparing the youth for work and socially useful activities. It contributes to the development of the individual through planned movement on physical activities. Children are naturally active and physical education provides an enjoyable way to them to enhance their over development.

Physical Education Improve Physical Fitness

The One of the major benefits of physical activity is that it helps people improve their physical fitness. Fitness is a state of well-being that allows people to perform daily activities with vigor, participate in a variety of physical activities, and reduce their risks for health problems. Five basic components of fitness are important for good health: cardio-respiratory endurance, muscular strength, muscular endurance, flexibility, and body composition (percentage of body fat). A second set of attributes, referred to as sport-or skill-related physical fitness, includes power, speed, agility, balance, and reaction time. Kapri, Gaur, Tyagi and Vashistha (2006) pointed out that when we are taking part in various games and sports, it increases the level of fitness of the individuals. In every game we have to run a little or more distance while playing and total body parts are exercised which also improves the strength, endurance, speed, flexibility and neuromuscular co-ordination of our body which ultimately help us to increase the fitness, only due to the participation in games and sports. To maintain fitness level, an individual has to take part in any sports regularly. If he/she is not taking part in any games and sports regularly, his/her fitness level will influence negative. One of the most emphatic recommendations in report from numerous federal and health promotion agencies is to increase the levels of physical activity among children and youth. Physical inactivity results in substantial, negative health consequences. Obesity, high blood glucose, high blood pressure and high blood lipids all occur more often among sedentary adults. These problems increase the risk for chronic disease such as cardiovascular disease, various cancers, type II diabetes, and hypertension. Indeed, a direct relationship exists between leading a physically active life and developing long-term good health. Each year, physical activity contributes to nearly 260,000 deaths in the United States. Unhealthy behaviors take many years to present themselves clinically, but there is a compelling reason to believe that helping students learn to be active early in their lives will provide an important foundation for lifetime

Physical Education Improve Personality Traits

Commenting on the importance of physical Education Robinson and Shaver (1969) had shown that sports participation in general is positively correlated with the development of psychological, physical and physiological well-being and the people who are active in a variety of ways in such activities tend to report a higher degree of emotional well being, life satisfaction, perceived happiness and physical fitness. Kenyon (1968) also observed that physical activities including games denote various functions and are articulated as

social experience, an exercise of improving physical health and fitness, as a means of providing thrills through relatively tension release and in the context of self-expression, as tension release and in the context of self denial and building self discipline. Betts (1974) cited the importance of sports and benefits of competitions in development of character building, reduction of rowdiness and the healthy development of physical, physiological and mental health's. Avente (1976) suggested that participation in sports provides an additional criterion for social prestige and adjustment. Coakley (1978) summing up the importance of sports, said that it is popularly believed that sports build character and provide outlet for aggressive energy, sports teams serve on the basis of group unity and solidarity. The analysis of the functions of sports depict that participation in sports brings various physical, physiological, psychological and sociological changes among the participants. Describing the benefits of physical activity, the U.S. Department of Health and Human Services (2000) suggested and stated as: Participation in physical activity and sports can promote social well-being, as well as physical and mental health, among young people, Sports and physical activity programs can introduce young people to skills such as teamwork, self-discipline, sportsmanship, leadership, and socialization. Lack of recreational activity, on the other hand, may contribute to making young people more vulnerable to gangs, drugs, or violence. Findings of some studies show that turning to sports is one of the best ways of good psychosocial development. For instance, Weismann, Sindik, Roberts and Caspi, and Giacobbi et al, found out in their studies that sports and physical activity not only accelerates adolescents' socialization process but also influences their psychosocial health and social adaptability. In a research, Wiss, emphasizing the social value of sport, held that adolescence is a period of feeling lonely, abstaining from social communication and introversion and added that if these feelings and beliefs form in adolescents it may lead to low psychosocial development and role confusion. He considers participation in sport and group activities as one of the factors of socialization and growing of mental health in adolescents. McCarthy et al believe that independence, responsibility, farsightedness, esprit de corps, finding identity, social acceptance, and self-esteem are concepts and parameters of psychosocial development in adolescents which are strengthened through sport activity and participation. These researchers maintain that reinforcing psychosocial development increases the level of adaptability, participation and cooperation among adolescents and leads to development of friendship and constructive cooperation. Cox and Smith [, and Solis et al found out in a research that increasing the time spent on group and sport activities has a positive relation with psychosocial development, self- sufficiency, and self esteem of the adolescents. Therefore, physical activity as a driving force activates the potential force inherent in individuals throughout their psychosocial development stages and as a natural necessity and social and educational phenomena has a great mission in physical and mental development of individuals.

Conclusion

Physical education plays a vital role in the personality development of our youth. It makes them physically healthy, active and mentally alert, and also reduces their risk for health

problems. It enables them to live in a healthy and competitive environment. It develops in them team-work, self-discipline, sportsmanship, leadership and socialize.

References

- Eysenck, H.J. (1967) Dimensions of Personality, New York: Praeger
- American Alliance for Health, Physical Education, Recreation and Dance. (1980). Lifetime health-related physical fitness test manual. Reston, VA: Author
- American Heart Association. (2005). Exercise (physical activity) and children. Retrieved June 26, 2006, from <http://www.americanheart.org/presenter.jhtml?identifier=4596>.
- Booth, F. W., & Chakravarthy, M. V. (2002). Cost and consequences of sedentary living: New battleground for an old enemy. President's Council on Physical Fitness and Sports Research Digest, 3(16), 1-8.
- Corbin, C. B. (2001). The "untracking" of sedentary living: A call for action. Pediatric Exercise Science, 13(1), 347-356.
- Corbin, C. B., & Pangrazi, R. P. (1992). Are American children and youth fit? Research Quarterly for Exercise and Sport, 62, 96

Rural Sanitation Facilities in Karnataka: A Regional Level Analysis

Anilkumar S. H.

Research Scholar
Department of Economics
Karnatak University, Dharwad.

Abstract:

Good hygiene and sanitation are the indicators of social and economic development in a society. Sanitation and health status of a country significantly affects a nation's economic development and performance. As per United Nation factsheet, there are 2.5 billion people in the world who still do not use an 'improved' sanitation facility and a little over one billion practice open defecation. Every 20 seconds a child dies as a result of poor sanitation. A recent UNICEF report says 54 percent people defecate in the open in India as against just 7 per cent each in Brazil and Bangladesh. Only 6 per cent rural children below five years in India use toilets. The present paper highlights the inter-regional disparity in coverage of sanitation facilities and to offer policy suggestions on the improvement of rural sanitation facilities in rural Karnataka. The present study is based on secondary data.

Keywords

Inter-regional disparities, Sanitation, Latrine, and Rural Karnataka

Introduction

Sanitation is one of the most critical issues as it is linked to both human health and basic dignity of individual's life. The rural development is determined on the basis of expansion of existing services and creation of new basic amenities such as water supply, sanitation, road, drainage facilities, power supply, health facilities and educational infrastructure etc. These are also essential for the development of socio-economic conditions of the rural household in the village. Today, these facilities are lacking in a number of villages and also widening disparities from district to district in rural Karnataka. The Government of India and the State Government both are spending a lot of money on construction of sanitation facilities through the many schemes, even though they have failed to achieve the sanitation target in general and particular in rural Karnataka. By the fact that between 2001 and 2011, the share of Karnataka with access to basic sanitation increased only from 17.40 per cent to 28.41 per cent and that even today, nearly 71.59 per cent rural people in Karnataka no latrine facilities. The data address basic sanitation issues is indicated there is a significant difference in latrine facilities in north and south regions of rural Karnataka.

Access to basic amenities such as latrine facility, bathroom facility, safe drinking water and drainage facility is not only an important measure of socio-economic status of the

household, but also a fundamental element to the health of the people. Inadequate and poor sanitation not only resulted in more sickness and deaths, but also increase health costs, low worker productivity and school enrolment. **(Tiwari.R and Nayak. S 2013)**

Government of Karnataka has initiated number of steps to improve the Sanitation and drainage facilities and also The Panchayat Raj Institutions have played an important role in strengthening these parameters. However, the cause of concern is that certain districts in the state are still lagging behind in achieving the desired results. As observed by UNDP (1990) improvement in people's capabilities depends largely on their income and access to basic goods and services. The most important basic goods and services are safe drinking water, food, health care services, education, and sanitation facilities. India has signed The United Nations Declaration of Millennium Development Goals (MDG) in September 2000 and considered basic sanitation is one of the Millennium Development Goal (MDG) targets and fixed target for reducing by half the proportion of people without access to basic sanitation by 2015. The Karnataka government is also given top priority to development of sanitation facilities by introducing many schemes.

Sanitation is closely associated with the individual cleanliness as well as a reflection of the human pride, society, instruction, monetary and social improvement of a general public. WHO defines "Sanitation as the provision of facilities and services for the safe disposal of human urine and feces". The United Nation -World Health Organization Joint Monitoring Program for Water Supply and Sanitation defines improved sanitation as: "the means that hygienically separate human contact and hence reduces health risks to humans". A Sanitation Handbook defines the term "sanitation as process whereby people demand, effect, and sustain a hygienic environment for themselves by erecting barriers to prevent the transmission of disease agents".

The United Nations have appropriately included Sanitation in The United Nation Millennium Development Goals (MDGS) in the year 2000. Reduction of child mortality, combat diseases and environmental sustainability are three goals among eight MDGs, which are directly are indirectly related to sanitation and hygiene. **(UNMDGs Report 2012)**

Review of Literature

Das Keshab (2012), This paper studies the current status of drinking water supply and sanitation in rural Madhya Pradesh. The study says that Participation by the local community is also important while deciding upon the appropriate hardware technology for the toilets. The local context becomes important, especially in areas with acute water shortage. Despite problems associated with managing community sanitation committees, these may still considered as alternatives to individual households latrines in these difficult regions. Studies also suggest that a very low level of awareness prevails regarding solid and liquid waste disposal in the villages and even Total Sanitation Campaign (TSC) has not given due emphasis to the same.

TiwariRashmi and NayakSanatan (2013), This paper study the inter-regional disparity in coverage of drinking water and sanitation services in Utter Pradesh and measures the impact of literacy rate , female literacy rate and per capita income on sanitation. The study found that the analysis of access to drinking water and sanitation shows that the provision of piped water supply still remains an unachieved goal in Utter Pradesh. A multiple linear regression model is used to estimate the impact of various determining factors; the study found that female literacy rate plays a significant role for improving access to sanitation facilities.

Prabhuswamy P (2014), this paper attempts to examine the availability and accessibility of basic amenities to the households in the state of Karnataka. Data relating to (2001 and 2011) prominent household amenities like housing condition, drinking water, separate kitchen, LPG connection and toilet facilities analyses to estimate the progress during the specified census years.

ManjariManisha (2015), this paper provides an analytical review of the current situation of sanitation in India, and its impact on health and other societal factors. This study reveals that low political priority, lack of properly designed, penetrated awareness programs, poor delivery mechanism, beneficiary participation, lack of research and innovation are prime barriers towards achieving total sanitation.

Objectives

- 1) To assess the inter-regional disparity in coverage of sanitation facilities in rural Karnataka
- 2) To offer policy suggestion on the improvement of sanitation facilities in rural Karnataka.

Materials and Method

The present study is based on secondary data. The data collected from Population Census 2001 and 2011 and data used for analysis. We undertake a comparative analysis of two regions, namely North region and South region of Karnataka. These two regions are chosen because they differ significantly in terms of having sanitation facilities. Thebasic statistical tools were used for the study such asPercentage, average. And the present study used the list of districts given in 2001 census.

Results and Discussion

Table 1: Rural Sanitation Facilities in North Region 2001 and 2011 Census Data (percentage)

Name of the District	Latrine Facilities within premises	
	2001	2011
Belgaum	10.12	18.50
Bagakoti	5.38	7.20
Bijapur	3.35	5.04
Gulbarga	5.15	4.41
Bidar	8.19	8.84
raichur	6.12	9.99
Koppala	8.52	11.99
Gadag	7.05	9.24
Dharwad	15.55	23.07
Uttar kannada	22.49	50.60
Haveri	17.60	28.24
Bellary	12.51	12.11
North Region	9.61	15.05

Table 1: shows that, latrine facilities in north Karnataka region during last one decade in comparison with percentage changes in both 2001 and 2011 census period. The north region households having latrine facilities as increased from 9.61 per cent to 15.05 per cent between 2001 and 2011, at the same time district-wise analysis indicates that only Uttar Kannada District having more than 50 percentage of households having latrine facilities in north region. Remaining district like Gulbarga, Bijapur, Bagalkoti, Raichur and Gadag districts are more than 90 per cent of the households are not having latrine facilities.

Table 2: Rural Sanitation Facilities in South Region 2001 and 2011 Census Data (Percentage)

Name of the District	Latrine Facilities within premises	
	2001	2011
Chitradurga	11.14	19.09
Davanagere	18.85	29.81
Shimoga	33.01	61.79
Udapi	49.88	83.59
Chikmagalur	32.85	54.13
Tumakur	13.91	18.32
Kolar	19.82	24.26
Bangalore	40.98	74.83
Bangalore®	20.66	49.31
Mandya	16.31	27.55
Hasana	16.68	26.74
Dakshina Kannada	47.21	88.12
Kodagu	48.54	78.83
Mysore	16.72	27.01
Chamarajanagar	11.48	15.35
South Region	23.42	39.19
Karnataka	17.40	28.41

It was observed that in Table 2: there is a significant difference in latrine facilities in south regions as compared to the north regions in the both census periods 2001 and 2011. In south Karnataka region 23.42 percent of the total population has Latrine facilities but in north regions has only 9.61 percent in 2001. Slight increase in both the regions has been observed. The south region households who had latrine facilities, has increased from 23.42 per cent to 39.19 per cent between 2001 and 2011 period. At the same time district-wise analysis indicates that most of the Districts, namely Dakshina Kannada, Udupi, Kodagu, Bangalore

and Shimoga covered more than 60 per cent of total households having latrine facilities in south region of Karnataka state. Remaining 7 districts covering more than 70 per cent of the households are not having latrine facilities, namely Chamarajnagar, Tumkur, Chitradurga, Kolar, Hassan, Mysore and Mandya. The table clearly defines that compare to north region districts to south region districts is having good numbers of households having latrine facilities.

Policy implication:

- 1) Much effort needs to be made to create awareness about sanitation. This can be done through NGOs, community participation and SHGs and also have to participate frequently in Gram Sabah and raise their voices on inadequate and poor sanitation facility in rural areas.
- 2) Community sanitary complexes should get more priority based on experience from "Sulabh toilets". This facility mainly helps to who do not having space in surrounding the house to build a latrine in rural area.
- 3) All political parties and leaders have to be more concerned about sanitation related schemes and programmes for example water supply scheme and sanitary equipment scheme their Gram Panchyat level.

Conclusion:

The analysis of the census data reveals that the coverage of sanitation in Karnataka is not satisfactory. There are wide spread disparities in coverage of sanitation across the districts and within regions in state. Thus, people's attitude towards sanitation and lack of knowledge about benefits of sanitation are the major reasons for under coverage of sanitation. The Sanitation improvement programs should be aligned properly with the society to provide adequate benefits. Private public partnership, Strong and well-designed policy, a sustainable framework with strong political commitment are must to bring the change.

Reference

Das Keshab (2012), 'Drinking water and Sanitation in Rural Madhya Pradesh: issue and Challenges for policy, *Journal of Rural Development*, Vol, 31, No.3, July-September; 2012.

ManishaManjari (2015), Multidimensional impact of Inadequate Sanitation in India: Situation analysis, *International Research Journal of Social Sciences*, Vol-4(6), Pp-21-30, June - 2015.

Prabhuswamy P (2014), Status of Basic Amenities in Karnataka: An Inter-District Analysis. *Journal of Rural Development*, Vol, 32, No.1, July-September; 2014.

TiwariRashmi and NayakSanatan (2013), Drinking water and Sanitation in Uttar Pradesh: A Regional Analysis, *Journal of Rural Development*, Vol,32, No.1, January-March;2013.

Veershekharappa (2004), Promotion of Individual Household Latrines in Rural Karnataka: Lessons Learnt, *Institute for Social and Economic Change*, Working paper-160, 2004.

*Articles in
Kannada*

Pierre Bourdieu

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ : ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

Sanjay N. Hanje

Research Scholar

Department of Ancient Indian History & Epigraphy
Karnatak University, Dharwad.

ಪೀಠಿಕೆ

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದೊಂದಿಗೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಹಲವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನವಲಗುಂದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದು ನವಲಗುಂದದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಕಿ.ಮೀ., ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮೂವತ್ತೈದು ಕಿ.ಮೀ. ಮತ್ತು ಗದಗದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಕಿ.ಮೀ. ಅಂತರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನಗಳು, ಬಸದಿಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಸ್ಮಾರಕಗಲ್ಲುಗಳು, ಗೋಸಾಸಗಲ್ಲುಗಳು, ಮೇರೆಗಲ್ಲುಗಳು, ವೀರಶೈವ (ಶಿಕ್ತದೇಸಾಯಿ) ದೇಸಗತಿ ಮನೆತನದ ವಾಡೆ, ಆದಿಕವಿ ಪಂಪನ ವಂಶಸ್ಥರಾದ ಜೈನ (ದೇಶಪಾಂಡೆ) ದೇಸಗತಿ ಮನೆತನದ ವಾಡೆ ಹಾಗೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ೨೦೧೦-೧೨ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಆರುನೂರಕ್ಕು ಹೆಚ್ಚಿನ ತಲೆಬುರುಡೆಗಳು ಪ್ರಾಚೀನ ಹಾಗೂ ಸಮಕಾಲೀನ ರಾಜಕೀಯ, ಆಡಳಿತ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಪರೂಪದ ದಾಖಲೆಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಪಟ್ಟಣವು ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಬೆಳ್ಳೊಲ-೩೦೦ ಆಡಳಿತ ವಿಭಾಗದ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನವನ್ನು ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಪಟ್ಟಣದ ಶಾಸನಗಳು ಹಾಗೂ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಂತಾ ಇತರಡೆಯ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗಿನ ಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳು :

ಎನ್ಯುವಲ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ ಆನ್ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಎಪಿಗ್ರಫಿ ೧೯೨೮-೨೯, ೧೯೩೬-೩೭ ಹಾಗೂ ೧೯೪೬-೪೭ರ ವಾರ್ಷಿಕ ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೨೯ ಶಾಸನಗಳು ವರದಿಯಾಗಿವೆ.^೧ ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಅವರು 'ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಸೂಚಿ'ಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೇಲಿನ ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ ವರದಿಯಾಗಿರುವ ೨೯ ಶಾಸನಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೨ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್‌ಕ್ವಿಪ್‌ಶನ್ಸ್ ಸಂಪುಟ-XI-i ರಲ್ಲಿ ಮೂರು (ಶಾ.ಸಂ. ೫, ೩೨, ೧೧೫), ಸಂಪುಟ- XI-ii ದಲ್ಲಿ ಒಂದು (ಶಾ.ಸಂ. ೧೪೩), ಸಂಪುಟ-XV ರಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು (ಶಾ.ಸಂ. ೨೦, ೫೯, ೭೨, ೯೬, ೧೦೦, ೧೦೨, ೧೧೦, ೧೨೨, ೧೩೦, ೧೪೯, ೧೯೪, ೨೧೩, ೨೧೬, ೨೧೭, ೨೨೪, ೨೫೪, ೨೬೮, ೬೧೧, ೬೧೩, ೬೩೪, ೬೫೬, ೬೭೮), ಸಂಪುಟ-XX ರಲ್ಲಿ ಒಂದು (ಶಾ.ಸಂ. ೩೦೪), ಇ. ಆರ್. ಸಂಪುಟ-XXXI ರಲ್ಲಿ ಒಂದು (ಶಾ.ಸಂ.೨೩/ಬಿ) ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ ಅವರು ಆರು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೩ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಎನ್. ಹಂಚೆ ಅವರು ಐದು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೪ ರವಿಕುಮಾರ ನವಲಗುಂದ ಅವರು ಒಂದು ಶಾಸನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.^೫ ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಒಟ್ಟು ೩೮ ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ : ಒಂದು ಅವಲೋಕನ :

ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಚಲುಕ್ಕರ ೧ನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕುರ್ತಕೋಟಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೭೦-೭೧ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.^೬ ಅದರಲ್ಲಿ ಇದು 'ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ' ಎಂದು ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇಮ್ಮಡಿ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯನ ಕ್ರಿ.ಶ. ೭೫೦-೫೧ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ-

ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಶ್ರೀ ಪ್ರಿಥುವೀವಲ್ಲಭ
ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ ಪರಮೇಶ್ವರ ಭಟಾರರ ರಾಜ್ಯಂ
ಒನ್ನುತ್ತರಮಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಲೆ ಆಜನೆಯಾ ವರ್ಷಮ್ಪು ವರ್ತು
ಮಾನಮಾಗೆ ಜೇಬುಳಗೇರಿಗೆ ಕಲಿಯಮ್ಮ ಗಾಮುಣ್ಣ
ಗೆಯ್ದೀ ಚೇದಿಯಮಾನ್ಡಾಡಿಸಿದೋನ್ ಇದಜ ಮುನ್ನೆ
ಕೋಣ್ಣಿ ಶುಲರ ಕುಪ್ಪ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ ಗೋಸಾಸಿಯಾ
ನಿಜೆಸಿದಾ ಕೀರ್ತನಂ .....

'ಜೇಬುಳಗೇರಿ'ಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಮ್ಮ ಎಂಬುವವನು ಗಾವುಂಡಗೈಯತ್ತಿದ್ದನು ಎಂದು ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ.² ಇದು ಅಂದು ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಸಮೀಪದ ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಒಂದು ಭಾಗದ ಹೆಸರಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದು ಇಂದಿನ 'ಜಾಡಗೇರಿ' ಆಗಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಚಲುಕ್ಕರ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಯಾವುದೇ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಬೆಳ್ಳೊಲನಾಡಿನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ದಾಖಲಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಳಖೇಡದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಬೆಳ್ಳೊಲನಾಡಿನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಸಮಕಾಲೀನ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನೀಲಗುಂದ ಮತ್ತು ಶಿಗ್ಗಾವ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಶಿರೂರದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೬೬ರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ-

ಶ್ರೀ ನೃಪತುಂಗನಾಮಾಂಕಿತ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಲ್ಲಭೇಂದ್ರಂ ಚನ್ನಾದಿತ್ಯರಕಾಲಂ
ವರೆಗಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣು ರಾಜ್ಯಂಬೊಲುತ್ತರೋತ್ತರಂ ರಾಜ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ
ಸಲುತ್ತಿರೆ ಶಕನೃಪಕಾಲಾತೀತ ಸಂವತ್ಸರಂಗಳೇಚ್ಚೂರೇಣ್ಣತ್ತೇಣ್ಣನೆಯ
ವ್ಯಯಮೆಂಬ ಸಂವತ್ಸರಂ ಪ್ರವರ್ತಿಸೆ ಶ್ರೀಮದಮೋಘವರ್ಷ
ನೃಪತುಂಗ ನಾಮಾಂಕಿತನಾ ವಿಜಯರಾಜ್ಯಪ್ರವರ್ಧಮಾನ
ಸಂವತ್ಸರಂಗಳ ಅಯ್ತುತ್ತರಡು ಮುತ್ತರೋತ್ತರಂ ರಾಜ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ
ಸಲುತ್ತಿರೆ ಅತಿಶಯಧವಳನರೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದದಿನ್ನಮೋಘವರ್ಷದೇವ
ಪಾದಪಂಕಜಭ್ರಮರ ವಿಶಿಷ್ಟಜನಾಶ್ರಯನಪ್ಪ ಶ್ರೀಮದ್ದೇವಣ್ಣಯ್ಯಂ
ಬೆಳ್ಳೊಲ ಮೂನೂಱುಮನಾಳುತ್ತಂ ಅಣ್ಣಿಗೇಣ್ಣಿಯ(ಯೋ)ಳಿರೆ
ಜೈಷ್ಠಮಾಸದಮಾವಾಸ್ಯೆಯುಮಾದಿತ್ಯವಾರಮುಮಾಗೆ ಸೂರ್ಯ
ಗ್ರಹಣದನ್ನು ಶ್ರೀವೂರದ ರವಿಕಯ್ಯಂ ಮೊದಲಾಗಿ ಇಚ್ಚೂವ್ವೇರ್ಪುಂ
ಮಹಾಜನದ ಕಾಲಂ ಕಟ್ಟಿ ತುಪ್ಪದೇಣ್ಣಿಯಂ ಬೀ(ಬಿ)ಚ್ಚೊಂ || .....

೧ನೆಯ ಅಮೋಘವರ್ಷನ ಮಹಾಸಾಮಂತ ದೇವಣ್ಣಯ್ಯನು ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯಿಂದ ಬೆಳ್ಳೊಲ-೨೦೦ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ನಿರೂಪಣೆಗಳಿವೆ.^೩

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ತರುವಾಯ ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಳುಕ್ಯರು, ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಲಚೂರಿಗಳು, ದೇವಗಿರಿ ಸೇವುಣರು, ಹಾಗೂ ದೋರಸಮುದ್ರದ ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಬೆಳ್ಳೊಲನಾಡಿನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ಇತರರಡೆಯ ಶಾಸನಗಳು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೯ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ರಾಜಧಾನಿ ಅಣ್ಣಿಗೇಣ್ಣಿ',^೪ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೫-೭೬ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಬೆಳ್ಳೊಲದ ಬಳಿಯ ರಾಜಧಾನಿ ಅಣ್ಣಿಗೇಣ್ಣಿ',^೫ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೧ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣವಣ್ಣಿಗೇಣ್ಣಿ',^೬ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ

ಪಟ್ಟಣಮಣ್ಣಿಗೆ, ೧೨ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೦ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಚತುರ್ಯುಗ ರಾಜಧಾನಿಯೆನಿಸಿದಣ್ಣಿಗೆ, ೧೩ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೩ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಚತುರ್ಯುಗ ರಾಜಧಾನಿ ಯಣ್ಣಿಗೆ, ೧೪ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೬ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣ', ೧೫ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೯ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣ', ೧೬ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣವಣ್ಣಿಗೆ, ೧೭ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೦ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣವಣ್ಣಿಗೆ, ೧೮ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೭ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣವಣ್ಣಿಗೆ, ೧೯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೦ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣ ವಣ್ಣಿಗೆ, ೨೦ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣ ವಣ್ಣಿಗೆ, ೨೧ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ರಾಜಧಾನಿ ಅಣ್ಣಿಗೆ, ೨೨ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೬-೦೭ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣವಣ್ಣಿಗೆ, ೨೩ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೯ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣವಣ್ಣಿಗೆ, ೨೪ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣವಣ್ಣಿಗೆ, ೨೫ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣ ಅಣ್ಣಿಗೆ, ೨೬ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೫ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣ ವಣ್ಣಿಗೆ, ೨೭ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೫) ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣವಣ್ಣಿಗೆ, ೨೮ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣವಣ್ಣಿಗೆ, ೨೯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣ ವಣ್ಣಿಗೆ, ೩೦ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೧ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮಚ್ಚಯುರ್ಯುಗದ ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣವಣ್ಣಿಗೆ, ೩೧ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕರೀಮನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುರ್ಯಾಲದಲ್ಲಿರುವ ಕನ್ನಡದ ಆದಿಕವಿ ಪಂಪನ ಸಹೋದರ ಜಿನವಲ್ಲಭನ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಬೆಳ್ಳೊಲ್ಲದಣ್ಣಿಗೆ, ೩೨ ಹುನಗುಂದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಂದವಾಡಿಗೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೫) ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ರಾಜಧಾನಿ ಯಣ್ಣಿಗೆ, ೩೩ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೪೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣ ಅಣ್ಣಿಗೆ, ೩೪ ಧಾರವಾಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹೆಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೪೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣ ಅಣ್ಣಿಗೆ, ೩೫ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳಿವೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಶಾಸನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಿಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಬೆಳ್ಳೊಲ್ಲನಾಡಿನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜಧಾನಿ ಪಟ್ಟಣ ಅಣ್ಣಿಗೆಯ ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯ, ಕೇರಿಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ಇತರರಡೆಯ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸೊಗಸಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ಅಣ್ಣಿಗೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ-

ರೂಢಿಗೆ ರೂಢಿವೆತ್ತೆಸೆದ ಬೆಳ್ಳಲದೇಶಮನಾಳ್ಳ ಗಂಗವೆ
ಮಾರ್ಗಡಿಗಳನ್ನ ಮಣ್ಣಿಗೆ ನಾಳ್ಳೆವೆಟ್ಟೆನಿಸಿತ್ತು ನಾಡನಾ
ಡಾಡಿಗಳುಂಬಮೆಂಬಿನೆಗಮಾ ಪುರದೊಳು ಜಯದುತ್ತರಂಗ ಪೆ
ಮಾರ್ಗಡಿಯಿನಾಯ್ತು ಬೂತುಗನರೇನ್ವನಿನಲ್ಲಿ ಜಿನೇಂದ್ರ ಮಂದಿರಂ ||

'ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳಲದೇಶವನ್ನಾಳಿದ ಗಂಗರ ಪೆರ್ಮಾರ್ಗಡಿಗಳಿಂದ (ಇಮ್ಮಡಿ ಬೂತುಗ) ಅಣ್ಣಿಗೆಯ ಇಡೀ ನಾಡಿಗೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿತ್ತು. ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಜಯದುತ್ತರಂಗ ಪೆರ್ಮಾರ್ಗಡಿ ಬಿರುದಿನ ಬೂತುಗ ನರೇಂದ್ರನಿಂದ ಜಿನೇಂದ್ರ ಮಂದಿರ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು' ಎಂದು ನಿರೂಪಣೆಯಿದೆ. ^{೩೬} ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೭ರ ತ್ರುಟಿತ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ-

ವನನಿಧಿಪರೀತಭೂತಳಸಮುದ್ಭವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ..... ಮುಕರಂ
ನಿರನ್ತರಂ ..... ನಮೋಪಮನಾಳ್ಳ ಧಾರಿಣಿ ಜನನುತಮಾದ
ಬೆಳ್ಳಲಕ್ಕೆ ಸಂದ ನೆಗರ್ತ ..... ನೆಟ್ಟ ರಮಣೀಯಮಣ್ಣಿಗೆ
ಸರ್ವಜನೋದ್ಧ ಸುಖಪ್ರದಾಯಕಂ ||
ಆ ಪಟ್ಟಣದೊಳ್ ||

ಗಾವುಣ್ಣವರ್ಗಂ ವಿಧ್ಯತಬಹುಕಳಾನೀಕ ಭೂದೇವವರ್ಗಂ
ಪುರವರ್ಗಂ ಮತ್ತಮುರ್ವ್ವೀಸ್ತುತನಗರಮುದ್ಯದ್ಗುಣರ್ತುತು

ವಾಯು ..... ಶೌರ್ಯಧುರ್ಯುಷ್ಪರ ಮಹಿತರೆನಲ್ಲೇಜಪುಣ್ಯ

ಪ್ರಭಾವೋದ್ಧರತೇಜಙ್ಗುಜ ..... ಮಾಗಾತ್ರಿವರ್ಗಂ ||

ಗಿಡಮರಗಳಿಂದ ಆವೃತ್ತವಾದ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ತವರೂರಾದ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಬೆಳ್ಳಲದ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಸರ್ವಜನರ ಸುಖಮಯವಾದ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಈ ಪಟ್ಟಣದ ಗಾವುಂಡವರ್ಗ, ಭೂದೇವವರ್ಗ, ಪುರವರ್ಗಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ.^{೩೭}

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ-

ವನನಿಧಿವೇಷ್ಟಿತಾಖಿಳಧರಾವಧುಗೊಪ್ಪುವ ನೂತ್ನರತ್ನ ಮಂ
ಡನತರಮೆಂಬಿನಂ ಸೊಗಯಿಕುಂ ಗಡೆ ಬೆಳ್ಳಲಮಲ್ಲಿ ತಾನೆ ಸ
ಜ್ಜನವನರಮ್ಯಮಪ್ರತಿಮೆ ಸಂಪದಮಗ್ಗಳ ರಾಜಧಾನಿ ನೆ
ಟ್ಟನೆ ರಮಣೀಯಮಣ್ಣಿಗೇಷಿ ಸರ್ವಜನೋದ್ಧ ಸುಖಪ್ರದಾಯಕಂ ||
ಗಾವುಂಡವರ್ಗಂ ಕ್ಷಿತಿದೇವವರ್ಗಂ ದೇವಬ್ರಜೋದ್ಯತುರವರ್ಗಂ
ಮಂದಿಂತಾವೀಃ ಕೃತಶ್ರೀ ವಿಳಸ ತ್ರಿವರ್ಗಂ
ಭೂವಂದ್ಯಮಿನ್ದನೃತಟಾಕಮೇಕಂ ||
ಪುಸಿಯದುದಾರವೃತ್ತಿ ಪೊಣರ್ದೇಜದೆ ಸಾಹಸವೃತ್ತಿ ಪಾಪದ
ತ್ತ ಸಗದ ಶೌಚವೃತ್ತಿ ಚಲಮಲ್ಲದ ಸುಸ್ಥಿರವೃತ್ತಿ ನೈಜದಿಂ
ದೆಸೆಯೆ ಗುಣಾಡ್ಯವರ್ಗ ಮನಿಳಾತಳದೊಳ್ಳಿಟದಿನ್ನೆ ಕೂರ್ತು ಕೀ
ತ್ತಿಸದನಾವನಣ್ಣಿಗೇಷಿಯ ಪ್ರಥಿತಪ್ರಬಳತಿವರ್ಗಮಂ ||

ಬೆಳ್ಳಲನಾಡಿನ ರಾಜಧಾನಿ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯ, ಜನರ ಸುಖಮಯವಾದ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿಯ ಗಾವುಂಡವರ್ಗ, ದೇವವರ್ಗ ಹಾಗೂ ಪುರವರ್ಗಗಳ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ವಿವರವಿದೆ.^{೩೮} ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೦ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ-

ಪೊಲನೆಲ್ಲಂ ನವಶಾಳಿಯಿಂ ಸರಸಿಯೆಲ್ಲಂ ಪದ್ಮದಿಂ ನನ್ನನಾ
ವಳಿಯೆಲ್ಲಂ ಸಹಕಾರದಿಂ ವಿಪಣಿಯೆಲ್ಲಂ ರತ್ನದಿಂ ದೇವತಾ
ಕುಳವೆಲ್ಲಂ ರಸಗೀತ ವಾದ್ಯರವದಿಂ ಕಾನ್ತಾಳಿಯೆಲ್ಲಂ ಸಮು
ಜ್ಜಳ ಲಾವಣ್ಯದಿನೊಪ್ಪಲಣ್ಣಿಗೇಷಿ ಕಣ್ಣೆಂಬಾದುದಲೆತ್ತಲುಂ ||
ಅನ್ತತಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತ ಚತುರ್ಯುಗ ರಾಜಧಾನಿಯೆನಿಸಿದಣ್ಣಿಗೇಷಿಯ
ಮಹಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮಹತ್ವಮಂ ತಾಳ್ಳಿ ||
ಕ್ಷಿತಿ ತಡ ಸಂಸ್ತುತಮಾದುದು
ಸತತಂ ಗಾವುಣ್ಣವರ್ಗವಾ ದ್ವಿಜವರ್ಗಂ
ನುತ ನಾನಾ ಸ್ಥಾನಾಚಾ
ಯ್ಯ ತಪೋಧನವರ್ಗ ಮಿತ್ರವರ್ಗಮತರ್ಕು ||

ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿಯ ಗಾವುಂಡವರ್ಗ, ದ್ವಿಜವರ್ಗ, ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯವರ್ಗ, ತಪೋಧನವರ್ಗಗಳ ವಿವರಗಳಿವೆ.^{೩೯} ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೩ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ_

ಅನುಪಮ ವನಿತಾನಿಧಿ ಸಜ್ಜನನಿಧಿ ನಾನಾ
ಪದಾರ್ಥನಿಧಿ ವಿಳಸನ್ನಂದನನಿಧಿ ದೇವಾಲಯ
ನಿಧಿಯೆನಿಸಿದುದಣ್ಣಿಗೇರಿ ಸತ್ಸುಖೈಕನಿವಾಸಂ ||
ಅದರೊಳ್ಳೊಗಯಿಸುವುದು ಗುಣಸದನಂ ಗಾವುಣ್ಣವರ್ಗ
ವಾದ್ವಿಜವರ್ಗಂ ವಿದಿತ ವಣಿಕವರ್ಗಂ ಸದಭೀಷ್ಟತವೀ
ತ್ರಿವರ್ಗವಮಳಿನಮಾರ್ಗಂ ||

ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಪಟ್ಟಣವು ಅನುಪಮ ವನಿತಾನಿಧಿ, ಸಜ್ಜನನಿಧಿ, ನಾನಾ ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿಧಿ, ದೇವಾಲಯ ನಿಧಿಗಳ ನಿವಾಸವಾಗಿದ್ದು, ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿಯ ಗಾವುಂಡವರ್ಗ, ದ್ವಿಜವರ್ಗ, ವಣಿಕವರ್ಗಗಳು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸೊಗಸಾಗಿದ್ದವು ಎಂಬ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ.^{೪೦}

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ_

ಬಳುವಳನೆ ಬೇಡದ ಕಯ ..... ಗೆ ವನ್ನ .....
..... ಕಂಗೊಳಪ ಪುರಂಗಳಿನ ತನುವ
ತೋಳುವಲಪೆನೆ ಸಾಧಯಿಸಿತ್ತನೆ ಕುಂನಳದೇಶಂ ||
ಅಲ್ಲಿ ವಿಳಾಸಿನೀಜನದ ಪುರ್ವಿನೊ ..... ವೆಲೆ
ಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ ಮಿಗಾಕ್ಷಿಯರ ಕಂಗಳೊಳಲ್ಲದೆ ಲೋಲವ್ರಿತ್ತಿಯ
ಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯುಂ .....ಗ್ಗಳಾ ವಿಶಯಾನ್ತರಮಂ ನಿರಂತರಂ ||
ಆ ವಿಶೆಯದಲಿಪ್ಪುದು ವಿದ್ಯಾ ..... ಪಟ್ಟಣಂ
ಅನ್ಯತಟಾಕದ ಮಹಿಮೋನತೆ ಎಂತೆದಡೆ ||
ವಿದಳದ ಪದುಮವಿಲ್ಲದ ಸರೋರುಹವು ..... ವಂ
ಮದಚಂಚರೀಕವಿಲ್ಲದ ಸಹಕಾರ ಮಂಜಳಿಪಗೊಜ್ಜುಗೆಯಿ
ಲ್ಲದ ಪುಷ್ಪವಾಟಿಯಿಲ್ಲದ.....ಪುರವೇಂ ಕಡುರಯವಾದುದೋ ||
ಬ ..... ನಾದ್ಯಾಹುತಿನುತಿರವದಿಂ ಮಧುರವೇದ .....
ದಿ ಸತ್ರಸಾಲೆಗಳಿ ..... ದೇವಾಲಯಾಳಿಗಳಿನ್ಮ
..... ಮೀ ಲೀಲೆಯಂ ಮಾಳ್ಪುದು ನೋಳ್ಳೊಡಾರಾ
ಬಗೆಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವ್ರೀತಿಯಂ ||
ಸತಮುಖನಮರಾವತಿಗಂ .....
ನಚ್ಚಿನಳಕಾಪುರಿಗಂ ಪ್ರತಿಯನಿಪ್ಪನ್ನತಟಾಕ .....
..... ನೆಗಳ ನಾದಿಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲೆ ||
ಭತ್ತೀಸ ..... ಪುರವನೆತ್ತತ್ತೆ ನೋರ್ಪುಡಿಂಧ್ರನಮರಾವತಿಗಂ

ವಿತ್ತೇಶನಗ್ಗದೇಳಕಾಪತ್ತನದಿಂ ಮಿಗಿಲೆನಿಸಿದನೃತಟಾಕಂ ಕ್ಷೀರಾಭಿಯಿಂದು
ದಯಿಸಿದಾ ವಾರವಧೂತತಿಗ ವಣ್ಣಿಗೇಷೆಯೊಳೆ ನೆಗಲ್ಲ ನೀರೇಜಮುಖಿ
ಯರೆನಿಸಿ ..... ಜನವಧಿಕವಲ್ಲೆ ..... ಸಂನಿಧಾನ .....
ನಿಪಯೌವರಾಜ್ಯಸಿಂಹಾಸನಮುಂ ..... ಕಾನ್ತೆರಿಗಿದುವೆ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನಂ ||
ವೇದಂಗಳಿನಖಿಳಕಳಾವಾದ್ಯಂ ಗಳಿನತುಳತರ್ಕ್ಕು ..... ವಳಿಯಿಂ
ಮೇದಿನಿಯೊಳು ಸ.....ಯಿಂ ನಾದಿಬ್ರಹ್ಮವಧಿಕರಲ್ಲಿಯ ಪಾವ್ವರುಂ ||
..... ತಾಶೇಷತತ್ವ ಸಕಳಗುಣಗಣಾಳಂಕ್ರಿತ ಸತ್ಯ ..... ಸಚ್ಚರಿತ
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಸಂಪೂರ್ಣೃಶಿಷ್ಟೇಷ್ಟಚಿಂತಾಮಣಿಗಳತಿ .....
ಸಾಹಸೋತ್ತುಂಗರ ..... ರೂರ್ಣ್ಯಾಭಿವೇಳಾವನಚಳಿತಮಹೀ
ಧರ್ಮಮಾರ್ಗತ್ಯವರ್ಗಂ ||

ಕುಂತಳದೇಶದ ಹಿರಿಮೆ, ಅದರಲ್ಲಿನ ಅನೃತಟಾಕದ (ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ) ಸರೋವರಗಳು (ಕೆರೆಗಳು), ಹೂದೋಟಗಳು, ಸತ್ರಸಾಲೆಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಅನಾದಿಪಟ್ಟಣ ಅನೃತಟಾಕವು ಇಂದ್ರನ ರಾಜಧಾನಿ ಅಮರಾವತಿಗೂ ಮಿಗಿಲಾದುದು, ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾದ ಇಲ್ಲಿಯ ಪಾರ್ವರು (ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು) ಮೊದಲಾದ ವಿವರಗಳಿವೆ.^{೪೧}

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೬-೮೭ರ ತುಟಿತ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ-

ಎರಡುನೂರುನಾಡಿಂಗಂ ಶಿರೋಮಣಿಯೆನೆ .....
ಅಣ್ಣಿಗೇಷೆಯ ಮಹಿಮೋಂನತಿಯೆಂತನೆ ||
..... ಗೇಹಾವಳಿಯಿಂ ಯತಿಪ್ರಕರದಿಂ ಷಟ್ಕರ್ಕ
ವಿದ್ಯಾದ್ಯದ್ಭುಧಕೋಟಿಯಿಂ ಶ್ರುತಿಕಥಾತಜ್ಜದ್ವಿಜಾನೀಕದಿಂ
..... ಬ್ರಜದಿಂ ವಿಳಾಸವನಿತಾಸನ್ನೋಹದಿವಿ .....
ಬಡೆದಿದ್ದುದಣ್ಣಿಗೇಷೆ ನಾನಾರಮ್ಯ ಹರ್ಮೋರ್ಜಿತಂ ||
ಖ್ಯಾ ..... ಭಾಮಿನಿ ಭಾಸುರ ..... ಕರಂ ತನ್ಮಹಾಪತ್ತನಂ
ತಜ್ಜಾತಂ ಶೋಭಿಪ್ಪುದುದ್ಯುಗುಣಗಣರಚಿತಾನಂತ ಗಾವುಂಡವರ್ಗಂ
ನೂತಾ ..... ವರವಿಳಸದ್ವರ್ಗಮತ್ಯುಧೈಜಗಮಾಕೂರ
ಶ್ರೀಮನ್ಮನೀಂದ್ರಸ್ಥಗಿತನುತಪುರೀವರ್ಗವನ್ನು ತ್ರಿವರ್ಗಂ ...ಯವೆನೆನೆ ||

ಎರಡುನೂರುನಾಡಿಗೆ (ಬೆಳ್ಳೊಲ-೨೦೦ ಮತ್ತು ಪುಲಿಗರೆ-೨೦೦) ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಪನದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ದ್ವಿಜರು (ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು), ಇಲ್ಲಿಯ ಗಾವುಂಡವರ್ಗ, ದ್ವಿಜವರ್ಗ, ಪುರವರ್ಗಗಳ ನಿರೂಪಣೆಗಳಿವೆ.^{೪೨} ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೦ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ-

ಪರಭೂಪಾಳಮದಾನ್ಯಸಿನ್ಧುರಘಟಾಸನ್ನೋಹ ಸಂಘಟ್ಟನೋ
ದ್ಧುರ ಸಿಂಹಂಕಲಿ ಜೈತಸಿಂಹನಹಿತಕ್ವಾಪಾಳರಂ ತೂಳ್ಳಿ ಬಿ
ತ್ತರದಿಂ ಬೆಳ್ಳಲನಾಡೊ ..... ವಿಕೃತಿವ್ಯಾಪಾರಮಂ ತಾಳ್ಳಿ .....
ನಿರೆ ನಿರ್ಗುಂಡಿಪುರೇಶನೊಳ್ಳುಖಿಸುಧಾಸಂತ್ರಿಪ್ಪ ಚೇತೋಮಯಂ

ಅನ್ನಾ ಬೆಳ್ಳಲನಾಡ ಚೆಲ್ಲಿ ..... ವಟ್ಟೆಂಬಂದದಿಂ ತೋರ್ಪ್ಪ
 ನಿಶ್ಚಿನ್ನಸ್ಥಾನಮಗ್ಗದಣ್ಣಿಗೇಷಿಯಂ ಬೇರ್ಪ್ಪಟ್ಟಿಯೊಳ್ಳುಟ್ಟಿ ವಿಕ್ರಾನ್ತೈಕಾಜ್ಜುನ
 ....ಮಣ್ಣಳಿಕ ಬಾಚಂ ಪೆತ್ತನಾ ಜೈತ್ತಸಿಂಹಂ ತಾಂ ಮೆಚ್ಚುಗುಡಲ್ಕೆ
 ವಿಕ್ರಮೆದೆಲೆಸೆವಾ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮಾನ್ಯಮೆ ||
 ಆ ನಾಡ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ನಾನಾ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರತ್ನರಾಶಿಗೆ
 ಧರ್ಮಸ್ಥಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿ.....ನೀಕಂ ನೋರ್ಪ್ಪಡಣ್ಣಿಗೇಷಿ ಸುಗಯಿಸುಗುಂ ||

ಬೆಳ್ಳೊಲನಾಡಿನ ಚೆಲುವು, ಆ ನಾಡಿನ ರಾಜಧಾನಿ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಪುರುಷರು, ಧರ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿವೆ.^{೪೩}

ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಪ್ರಪಥಮ ಪ್ರಸ್ತಾವವು ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕುರ್ತಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಬಾದಾಮಿ ಚಲುಕ್ಕರ ೧ನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೭೦-೭೧ರ ತಾಮ್ರಪಟ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿದೆ. ಅಂದು ಇದು 'ಅಣ್ಣಿಗೇಷಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.^{೪೪} ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ 'ಅಣ್ಣಿಗೇಷಿ', 'ಅಣ್ಣಿಗೇಷಿ' ಎಂತಲೇ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ.^{೪೫} ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಳುಕ್ಯರು, ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಳಚೂರಿಗಳು, ದೇವಗಿರಿ ಸೇವುಣರು, ದೋರಸಮುದ್ರದ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ಇತರಡೆಯ (ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕುರ್ಕೂಲ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಳಸಾಪುರ, ಗಡಿಹಳ್ಳಿ, ಶಿರಹಟ್ಟಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ, ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಅಸುಂಡಿ, ಗದಗ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಗಾವರವಾಡ, ಮಲ್ಲಸಮುದ್ರ, ಬೆಲಹೋಡ, ಲಕ್ಕುಂಡಿ, ಹುನಗುಂದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಂದವಾಡಿಗ, ಬೇಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹುಲಿಕೆರೆ, ಹಿರೇಕೆರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಎಮ್ಮಿಗನೂರು, ಬೈಲಹೊಂಗಲ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಲಬಾವಿ, ಹಾನಗಲ್ಲ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಲಕೇರಿ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಧಾರವಾಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹೆಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಕಡೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಂಚಿಗಲ್ಲ, ಮದ್ದೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ದೊಡ್ಡ ಅರಸಿನಕೆರೆ, ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಪ್ಪಳ) ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಣ್ಣಿಗೇಷಿ, ಅಣ್ಣಿಗೇಷಿ, ಅಣ್ಣಿಗೇಷಿ, ಅಂಣ್ಣಿಗೇಷಿ, ಅಂಣ್ಣಿಗೇಷಿ ಎಂತಲೇ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿದೆ.^{೪೬} ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೨-೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ಇತರಡೆಯ (ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಚಿಕ್ಕಹಂದಿಗೋಳ, ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ) ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಅನ್ಯತಟಾಕ' ಎಂದು ಪ್ರಸ್ತಾವವಾಗಿದೆ.^{೪೭}

ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೧-೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಮೃತೇಶ್ವರದ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ತರುವಾಯ, ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು 'ದಕ್ಷಿಣ ವಾರಣಾಸಿ' ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿವೆ.^{೪೮} ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಲಚೂರಿಗಳ ಇಮ್ಮಡಿ ಬಿಜ್ಜಳದೇವನ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೦ರ ಶಾಸನವು—

ಅಂತು ಸಕಳ ಸಜ್ಜನ ರತ್ನನೂತ್ನರತ್ನಾಕರವೆನಿಸಿದ ಮಹಾಪತ್ತನಂ
 ಜಗನ್ನಾನ್ಯಮಪ್ಪನ್ನ ತಡಾಗ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶಾಭಾಗದೊಳೆ ||
 ಅ...ಂ ವಾರಣಶಿಯುಂ ಯಾಮ್ಯಾ ಸೋಮನಾಥಸ್ಥಾನಂ
 ಮುಮಪ್ಪಾದಿಕೇದಾರಸ್ಥಳಮುಮೆನಿಸಿ ||

ಸಕಳ ಸಜ್ಜನ ರತ್ನನೂತ್ನರತ್ನಾಕರವೆನಿಸಿದ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಮಹಾಪಟ್ಟಣವು ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದ ವಾರಣಾಸಿ, ಕೇದಾರಸ್ಥಳ ಎಂದೆಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ.^{೪೯} ವಿಜಯನಗರದ ಆಳರಸರು ಮತ್ತು ವಿಜಯಪುರದ ಆದಿಲ್‌ಷಾಹಿಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ಇತರಡೆಯ (ಯಲಬುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕುಕನೂರು, ಬೇಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬೇಲೂರು) ಶಾಸನಗಳು ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೩ ರಿಂದ ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಿಗೇಷಿ, ಅಣ್ಣಿಗೇಷಿ, ಅಣ್ಣಿಗೇರೆ, ಅಂಣಿಗೇಷಿ, ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ, ಅಂಣಿಗೇರಿ, ಅಣ್ಣಿಯಕೇರಿ ಎಂದೆಲ್ಲ ದಾಖಲಾಗಿದೆ.^{೫೦} ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು

೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈ ಪಟ್ಟಣವು 'ಅಶೇಷನಗರ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.^{೫೧} ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೭ ರಿಂದ ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ಇತರಡೆಯ (ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮುಳಬಾಗಲು, ಕವಲೇದುರ್ಗ, ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಎಡಹಳ್ಳಿ) ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ, ಅನಗಿರಿ, ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ, ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ, ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಎಂದೆಲ್ಲ ದಾಖಲಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದೆ.^{೫೨}

ಈ ಮೇಲಿನ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಶಬ್ದ, ಸ್ವರ, ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ. 'ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ' ಎಂಬುದು 'ಅಣ್ಣಿಗ' ಮತ್ತು 'ಕೆರೆ' ಎಂಬೆರಡು ಪದಗಳಿಂದ ರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಿಗ ಎಂಬುವವನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕೆರೆಯಿಂದಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಅಣ್ಣಿಗನ + ಕೆರೆ > ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ > ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ಅಣ್ಣಿಗನು ಯಾರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ದಾನಚಿಂತಾಮಣಿ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ (ಅತ್ತಿಯಬ್ಬೆ / ೯೭೭-೧೦೧೮) ಮಗನಾದ ಅಣ್ಣಿಗದೇವನು ಇಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ ಎಂಬ ಮೌಖಿಕ ಪರಂಪರೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ಬಾದಾಮಿ ಚಲುಕೈರ ಕಾಲದಲ್ಲಾಗಲೇ ಇದನ್ನು 'ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೦-೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಣ್ಣಿಗದೇವನು ಇಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕೆರೆಯಿಂದಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು 'ಅನ್ಯತಟಾಕ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಬಾದಾಮಿ ಚಲುಕೈರ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಣ್ಣಿಗ, ಅಣ್ಣಿಗದೇವ, ಅಣ್ಣಿಗರಾಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಾಮಂತನೋ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯೋ ಇಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆತನ ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಅನ್ನಗಿರಿ' ಎಂದು ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದೀಚಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಅನ್ನಗಿರಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯು ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಬೆಳ್ಳೊಲನಾಡಿನ ರಾಜಧಾನಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅಂದು ಈ ನಾಡನ್ನಾಳಿದ ಆಳರಸರಾಧಿಯಾಗಿ, ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರು, ಮಹಾಸಾಮಂತರು, ಪ್ರಭುಗಾವುಂಡರು, ಗಾವುಂಡರು, ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ಕೋಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪಟ್ಟಣವು ಜೈನ, ವೈಷ್ಣವ, ಶೈವ, ಬೌದ್ಧ, ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯತಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಆ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿವೆ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಎನ್ಯುವಲ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ ಆನ್ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಎಫಿಗ್ರಫಿಯ ೧೯೨೮-೨೯: ಶಾ.ಸಂ. ೧೮೬, ೧೮೭, ೧೮೮, ೧೮೯, ೧೯೦, ೧೯೧, ೧೯೨, ೧೯೩, ೧೯೪, ೧೯೫, ೧೯೬, ೧೯೭, ೧೯೮, ೧೯೯, ೨೦೦, ೨೦೧, ೨೦೨, ೨೦೩, ೨೦೪, ೨೦೫, ೨೦೬, ೨೦೭, ೨೦೮, ೨೦೯, ೨೧೦, ೨೧೧., ೧೯೩೬-೩೭ : ಶಾ.ಸಂ. ೯೮., ೧೯೪೬-೪೭ : ಶಾ.ಸಂ. ೩.
೨. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (ಸಂ.), ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನ ಸೂಚಿ (೧೯೭೫), ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.
೩. ಗೋಗಿ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ, “ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಹೊಸ ಶಾಸನಗಳು”, ಅನುಶಾಸನ ಸಂಪುಟ-೬೦ದು (೨೦೦೨), ಪು. ೧೭೦-೧೮೦.
೪. ಹಂಚೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಎನ್., “ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಸುಮತಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಪಾದಪೀಠ ಶಾಸನ”, ಸ್ಟಡೀಜ್ ಇನ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಸ್ಟರಿ ಆಂಡ್ ಕಲ್ಚರ್ ಪ್ರೋಸಿಡಿಂಗ್ಸ್ ವಾಲ್ಯೂಮ್-VII (೨೦೦೮), ಐ.ಐ. ೧೧೫. “ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಎರಡು ಜೈನ ಶಿಲಾಫಲಕ ಶಾಸನಗಳು”, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತರಿಕೆ ಸಂ. ೮೩/೩ (ಜುಲೈ/ಸಪ್ಟೆಂಬರ್-೨೦೦೮), ಪು. ೫೭-೬೦, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು. “ನವಲಗುಂದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜೈನಾವಶೇಷಗಳು”, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ (೨೦೦೮), ಪು. ೧೬-೧೮, ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಮೈಸೂರು.
೫. ನವಲಗುಂದ ರವಿಕುಮಾರ, “ಕನ್ನಡ ತಾಮ್ರಶಾಸನ ಪತ್ರ”, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ, ೨೦೧೩ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೩, ಪು. ೫.
೬. ಪಾಡಿಗಾರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಿ. (ಸಂ.), ಇನ್ಸ್‌ಕ್ರಿಪ್ಷನ್ಸ್ ಆಫ್ ದಿ ಚೆಲುಕ್ಯಾಸ್ ಆಫ್ ಬಾದಾಮಿ (೨೦೧೦), ಶಾ.ಸಂ. ೪೮, ಪು. ೮೦-೮೩, ಇಂಡಿಯನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಆಫ್ ಹಿಸ್ಟೊರಿಕಲ್ ರಿಸರ್ಚ್, ಸೌದರ್ನ್ ರಿಜನಲ್ ಸೆಂಟರ್, ಬೆಂಗಳೂರು.
೭. ಅದೇ, ಶಾ.ಸಂ. ೧೩೯.
೮. ಭಾರತೀ ಬಿ.ಆರ್. (ಸಂ.), ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಶಾಸನಗಳು ಸಂಪುಟ-೧ (೨೦೧೧), ಶಾ.ಸಂ. ೧೦೯ ಮತ್ತು ೧೧೦, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.
೯. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನ.
೧೦. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XI-i, ಶಾ.ಸಂ. ೧೧೫.
೧೧. ಅದೇ, ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸಂ. ೧೦೦.
೧೨. ಅದೇ, ಶಾ.ಸಂ. ೧೦೨.
೧೩. ಗೋಗಿ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ, “ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಹೊಸ ಶಾಸನಗಳು”, ಅನುಶಾಸನ (೨೦೦೨), ಪು. ೧೭೧-೧೭೬.
೧೪. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸಂ. ೧೨೨.
೧೫. ಗೋಗಿ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೭೬-೧೭೯.
೧೬. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನ.
೧೭. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸಂ. ೫೯.

೧೮. ಅದೇ, ಶಾ.ಸಂ. ೧೪೯.
೧೯. ಅದೇ, ಶಾ.ಸಂ. ೨೧೩.
೨೦. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನ.
೨೧. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನ.
೨೨. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XX, ಶಾ.ಸಂ. ೩೦೪.
೨೩. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನ.
೨೪. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನ.
೨೫. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನ.
೨೬. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸಂ. ೨೧೬.
೨೭. ಅದೇ, ಶಾ.ಸಂ. ೨೧೭.
೨೮. ಅದೇ, ಶಾ.ಸಂ. ೨೨೪.
೨೯. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನ.
೩೦. ಗೋಗಿ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೭೯-೧೮೦.
೩೧. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸಂ. ೬೧೧.
೩೨. ಪಾಡಿಗಾರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸದ ಶಾಸನ ಆಕರಗಳು (೨೦೦೪), ಶಾ.ಸಂ. ೨೭.
೩೩. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XI-i, ಶಾ.ಸಂ. ೧೦೩.
೩೪. ಅದೇ, ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸಂ. ೧೮೭.
೩೫. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (ಸಂ.), ಧಾರವಾಡ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನಗಳು (೧೯೭೬), ಶಾ.ಸಂ. ೭೨.
೩೬. ಇ.ಆರ್. ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸ. ೨೩/ಬಿ.
೩೭. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸಂ. ೯೬.
೩೮. ಅದೇ, ಶಾ.ಸಂ. ೧೦೨.
೩೯. ಗೋಗಿ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೭೧-೧೭೬.
೪೦. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸಂ. ೧೨೨.
೪೧. ಅದೇ, ಶಾ.ಸಂ. ೫೯.
೪೨. ಅದೇ, ಶಾ.ಸಂ. ೭೨.
೪೩. ಅದೇ, ಶಾ.ಸಂ. ೧೪೯.
೪೪. ಪಾಡಿಗಾರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಿ. (ಸಂ.), ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಶಾ.ಸಂ. ೪೮, ಪು. ೮೦-೮೩.
೪೫. ಭಾರತೀ ಬಿ.ಆರ್. (ಸಂ.), ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಸಂಪುಟ-೧, ಶಾ.ಸಂ. ೧೦೯, ೧೧೦, ೧೪೧.
೪೬. ಇ.ಆರ್. ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸ. ೨೩/ಎ ಮತ್ತು ಬಿ. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XI-i, ಶಾ.ಸಂ. ೪೮, ೬೩, ೮೧, ೧೦೩, ೧೧೫. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸಂ. ೫೪, ೫೯, ೭೨, ೯೬, ೧೦೦, ೧೦೨, ೧೨೨,

೧೪೯, ೧೮೭, ೨೧೩, ೨೧೫, ೨೧೬, ೨೧೭, ೨೨೪, ೬೧೧. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XX, ಶಾ.ಸಂ. ೨೨೪, ೨೨೮, ೩೦೪. ದೇವರಕೊಂಡಾರೆಡ್ಡಿ (ಸಂ.), ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಸಂಪುಟ-೨, ಶಾ.ಸಂ. ೮೦, ಪು. ೬೫-೬೬ ಮತ್ತು ಶಾ.ಸಂ. ೧೦೯, ಪು. ೧೦೩-೧೦೪. ಗೋಗಿ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೭೧-೧೭೬. ಎ.ಕ. ಸಂ. XII, ಶಾ.ಸಂ. ೨೮, ೪೧. ಪಾಡಿಗಾರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಶಾ.ಸಂ. ೨೭. ಎ.ಕ. ಸಂ. XI, ಶಾ.ಸಂ. ೨೧೯. ಎ.ಕ. ಸಂ. IX, ಶಾ.ಸಂ. ೪೧೦, ೪೧೧. ಎ.ಕ. ಸಂ. VII, ಶಾ.ಸಂ. ೧೨೧. ಕೆ.ಆರ್. ಸಂ. IV, ಶಾ.ಸಂ. ೧೮. ಕೆ.ಆರ್. ಸಂ. V, ಶಾ.ಸಂ. ೩೯. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ. (ಸಂ.), ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಶಾ.ಸಂ. ೭೨, ಪು. ೧೫೮-೧೬೦. ಗೋಗಿ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ (ಸಂ.), ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರ : ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ (೨೦೧೫), ಶಾ.ಸಂ. ೧೭. ಹಂಚೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಎನ್., ಲಕ್ಕುಂಡಿಯ ಬಸದಿಗಳು (೨೦೧೫), ಶಾ.ಸಂ. ೧೫, ಪು. ೧೧೩-೧೧೭. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳು.

೪೭. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸಂ. ೫೯. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XI-ii, ಶಾ.ಸಂ. ೧೪೭. ಎ.ಕ. ಸಂ. II, ಶಾ.ಸಂ. ೭೩. ಗೋಗಿ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೭೧-೧೭೯.

೪೮. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸಂ. ೯೬, ೧೦೦, ೨೧೩, ೨೧೭. ಗೋಗಿ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೭೧-೧೭೬. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳು.

೪೯. ಗೋಗಿ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೭೧-೧೭೬.

೫೦. ಎಸ್.ಆರ್.ಆರ್. ಸಂ. XV, ಶಾ.ಸಂ. ೨೫೪, ೨೬೮. ಹಂಚೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಎನ್., “ನವಲಗುಂದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜೈನಾವಶೇಷಗಳು”, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ (೨೦೦೮), ಪು. ೧೬-೧೮, ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ ಮೈಸೂರು. ದೇವರಕೊಂಡಾರೆಡ್ಡಿ (ಸಂ.), ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಸಂಪುಟ-೨, ಶಾ.ಸಂ. ೪೮, ಪು. ೨೧೯-೨೨೧. ಎ.ಕ. ಸಂ. IX, ಶಾ.ಸಂ. ೧೭೧. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳು.

೫೧. ಗೋಗಿ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು. ೧೮೦.

೫೨. ಎ.ಕ. ಸಂ. XIII, ಶಾ.ಸಂ. ೫೭, ೨೧೦. ಹಂಚೆ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಎನ್. “ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯ ಎರಡು ಜೈನ ಶಿಲಾಫಲಕ ಶಾಸನಗಳು”, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಂ.೮೨/೩ (ಜುಲೈ/ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್-೨೦೦೮), ಪು. ೫೭-೬೦, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಂಗಳೂರು. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳು.

- ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳ ಪಾಠಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರಾಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಸಹಕರಿಸಿದ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪಾಡಿಗಾರ, ಡಾ. ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಎನ್. ಹಂಚೆ, ಶ್ರೀ ರವಿಕುಮಾರ ನವಲಗುಂದ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರ ಆರೋಗ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು

ಶಬಾನಾ ಯಾಸ್ಮೀನ್ ಶೇಖ್

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ

ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಅಂಕೋಲಾ (ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ)

ಭಾರತವು ಗ್ರಾಮಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರ. ಗ್ರಾಮಗಳು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಜೀವನಾಡಿಯಿದ್ದಂತೆ. ಗ್ರಾಮ, ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳು ಭಾರತದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯ ಆಧಾರ ಸ್ತಂಭಗಳಿದ್ದಂತೆ. ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ತಾಣವೇ ಗ್ರಾಮ. ೨೦೧೧ ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ ಶೇ. ೬೮.೮೪% ರಷ್ಟು ಜನರು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮಗಳು ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘಟನೆಯ ಮೂಲ ನೆಲೆಗಳಾಗಿವೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಿನ್ನತೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ನಡುವೆ ಕೆಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿರಬಹುದಾದರೂ ಅವುಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ವರೂಪ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಭಾರತೀಯ ಗ್ರಾಮ ಸಮುದಾಯಗಳು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದು, ಗ್ರಾಮದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಕಿರಿದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜನಸಾಂದ್ರತೆ ಕಡಿಮೆ ಮತ್ತು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಕಡಿಮೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೫೦೦೦ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇರುವ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಭಾರತದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ 'ಗ್ರಾಮಸಮುದಾಯ' ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸುವ ಪರಿಪಾಠವಿದೆ. ಭಾರತದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದು ಪರಿಪಾಠ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಜನಸಾಂದ್ರತೆ ವಿರಳ. ಗ್ರಾಮದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಪರಸ್ಪರ ಪರಿಚಿತರಾಗಿರುವರು. ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿ-ವಿಶ್ವಾಸ, ಒಡನಾಡಿತನ, ಅನ್ಯೋನ್ಯತೆ, ಸಹಕಾರ, ಬಂಧು ಪ್ರೇಮ ಇವು ಇಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಗ್ರಾಮಗಳು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಪೋಷಕ ಶಕ್ತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆತುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಧಾರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಈ ಜನರು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಿರಂತರಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಜನರ ಜೀವನ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ, ಚಿಂತನೆ-ಭಾವನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಊಟ-ಉಪಚಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲಿ, ಆಲೋಚನೆ-ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ, ಏಕರೂಪತೆ ಕಂಡು ಬರುವುದು. ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬಿಗಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು, ನೈತಿಕ ನಿಯಮಗಳು, ಲೋಕಾಚಾರಗಳು, ಮೌಲ್ಯಗಳು, ರೂಢಿ-ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಜನರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತವೆ.

ಭಾರತ ಹಳ್ಳಿಗಳ ದೇಶ

ಭಾರತವು ಹಳ್ಳಿಗಳ ದೇಶ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ದೇಶ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯದ ಶೇ.೨೩ ರಷ್ಟು ಭಾಗ ಕೃಷಿ ವಲಯದಿಂದಲೇ (೨೦೦೧ ರ ಅಂಕಿ ಅಂಶ) ಬರುತ್ತಿದೆ. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಯೇ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಸುಮಾರು ಶೇ. ೬೫ ರಷ್ಟು ಜನರು ಇಂದಿಗೂ ಕೃಷಿಯನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರು ತೊಡಗಿರುವುದಿದೆ. ಭಾರತದ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಮೂಲದ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪವಧಿಗೆ ಅಥವಾ ಪೂರ್ಣಾವಧಿಗಾಗಿ ವೇತನದ ನೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ದುಡಿಯುವ ಪರಿಪಾಠ ಆರಂಭವಾಗಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರಾ ನಗಣ್ಯವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು, ಬಡತನ, ಅಜ್ಞಾನ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶರಣತೆ, ಜಾತಿಯ ಪ್ರಭಾವ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಿಕ್ಷಣ ಕುಂಠಿತವಾಗಿದೆ. ಗಣನೀಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಬಡತನ ರೇಖೆಗಿಂತಲೂ ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾರತವು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಯೇ ಎರಡನೇ ದೊಡ್ಡ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ-ರಾಜಕೀಯ-ಜನಸಂಖ್ಯಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಮಾದರಿಯು ಜಗತ್ತಿನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿದೆ.

ಸರ್ಕಾರವು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಹಲವಾರು ಪ್ರಗತಿಪರ ಯೋಜನೆಗಳ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ವ್ಯಾಪಕ ಆರ್ಥಿಕ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮತ್ತು ಲಿಂಗತಾರತಮ್ಯತೆಗಳು ಆರೋಗ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸವಾಲನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತಿವೆ. ಶೇ. ೭೫ ರಷ್ಟು ಆರೋಗ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಾನವ ಸಂಪತ್ತು (ಶಕ್ತಿ) ಮತ್ತು ಇತರ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಶೇ. ೩೧.೧೬ ರಷ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ನಗರಗಳತ್ತ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ಮತ್ತು ನೀರಿನಿಂದ ಹರಡುವ ಕಾಯಿಲೆಗಳಾದ ವಾಂತಿ ಬೇಧಿ, ವಿಷಮ ಶೀತಜ್ವರ (ಟೈಪಾಯಿಡ್), ಹೆಪಟೈಟಿಸ್, ಮಲೇರಿಯಾ, ಕ್ಷಯ (ಟ್ಯುಬರ್ಕುಲೋಸಿಸ್), ಶ್ವಾಸಕೋಶದ ಸೋಂಕು, ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಸೋಂಕುಗಳು ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕವಲ್ಲದ ರೋಗಗಳಾದ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್, ಕುರುಡುತನ, ಮಾನಸಿಕ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ, ಅತ್ಯಧಿಕ

ಉದ್ದೇಗ, ಡಯಾಬಿಟಿಸ್, HIV/AIDS, ಅಪಘಾತಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಭಾರತೀಯರ ಅದರಲ್ಲೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾನಮಾನವು ಗಂಭೀರ ಚಿಂತನೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಜೀವಿತಾವಧಿಯ ಮೇಲೆ, ಶಿಶುಮರಣದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಅಥವಾ ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸಲು ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ರಾಜ್ಯಾದಾಯದ ಯೋಜನೆಗಳು ಕಡುಬಡಜನರ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗುವಂತೆ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಿಶೇಷ ಕಾಳಜಿಯೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಜೀವ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮಾದರಿಯಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಾದರಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ಬದಲಾಗಿ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನದ ನಡುವಿನ ಅಂತರವನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಿ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಸದ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾಗಿದೆ. ಪರಿಷ್ಕೃತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರೋಗ್ಯ ನೀತಿಯು ಪ್ರಚಲಿತ ಅಸಮಾನತೆಯತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಲು ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

ಭಾರತದ ನಗರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಜೀವನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಂತರ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ಬಹಳಷ್ಟು ಗ್ರಾಮಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ, ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ, ಆರೋಗ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯ, ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿವೆ. ಇವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರನ್ನು ಬಡತನಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕ ಶಿಶುಮರಣ ಮತ್ತು ಜನನ ಸಮಯದ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಜೀವಿತಾವಧಿಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಭಾರತವು ೨೦೨೩-೨೦೯೦ ಚಿರದ ಕಿ.ಮೀ ಭೂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹೊಂದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೭೦% ರಷ್ಟು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ೬,೪೦,೮೬೭ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ೨೦೧೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಜನರು ೫,೯೮,೦೦೦ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ೭,೯೩೫ ಪಟ್ಟಣಗಳು ಮತ್ತು ೪,೦೪೧ ನಗರಗಳಿವೆ.

ಭಾರತದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ೧/೩ ಭಾಗದಷ್ಟು ಜನರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನುಳಿದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸೂಚ್ಯಂಕಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಗ್ರಾಮಗಳು ಬಹಳಷ್ಟು ಹಿಂದುಳಿದಿವೆ. ೨೦೧೧ ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ೬೧.೧೧ ಕೋಟಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಪಾಲು ೩.೭೫ ಕೋಟಿ ಅಂದರೆ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಶೇ. ೬೧.೪೩ ರಷ್ಟು.

ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ:

ಭಾರತದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪುರುಷರಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿ, ವಿಧೇಯರಾಗಿ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತರಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಕುಟುಂಬದ ಬೆನ್ನೆಲುಬಿದ್ದಂತೆ. ಕುಟುಂಬದ ನಿತ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜೀವವನ್ನು ಮುಡುಪಾಗಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದಾಗ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಗೃಹ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಕೃಷಿಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಭಾಗಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಕೆಳವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷಿ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅವರ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಾಕುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವವಿರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕುಟುಂಬವು ತೀರಾ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆ. ಕುಟುಂಬದ ಹೊರತಾಗಿ ಅವರು ಜೀವಿಸುವುದೇ ಅಸಾಧ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಸಾಗಲು ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೂ, ತ್ಯಾಗಕ್ಕೂ, ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗೂ ಅವರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಬೇಕಾಗುವುದು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಶೋಷಣೆ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರು ಪುರುಷರಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿ ನಡೆಯುವರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ತೃಪ್ತಿ ಕಾಣುವರು.

ಲಿಂಗಾನುಪಾತ:

ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಇರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಲಿಂಗಾನುಪಾತ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ೧೦೦೦ ಪುರುಷರಿಗೆ ಇರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಲಿಂಗಾನುಪಾತ ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ. ೨೦೧೧ ರ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಲಿಂಗಾನುಪಾತ ಪ್ರತಿ ೧೦೦೦ ಪುರುಷರಿಗೆ ೯೪೦ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ೧೦೦೦ ಪುರುಷರಿಗೆ ೯೪೨ ಸ್ತ್ರೀಯರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣ ಭಾರತದ ಒಟ್ಟು ಲಿಂಗಾನುಪಾತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿದೆ. (ಪ್ರತಿ ೧೦೦೦ ಪುರುಷರಿಗೆ ೯೨೬ ಸ್ತ್ರೀಯರು) ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಗರೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಅವಶ್ಯಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಕುರಿತು ಧನಾತ್ಮಕ ಅಥವಾ ಉತ್ತಮ ಮನೋಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡದಿರುವುದನ್ನು ಈ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ನಗರದ ಜನರು ಸ್ತ್ರೀ ಭೂಣ ಹತ್ತಿಗೆ ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ತಾಯಂದಿರ (ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ) ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣವು ಅಧಿಕವಾಗಿರುವುದೂ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಲಿಂಗಾನುಪಾತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಲಿಂಗಾಧರಿತವಾದ ಆರೋಗ್ಯ ಕಾಳಜಿ ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿನ ಕುರಿತಾದ ಕಡಿಮೆ ಗಮನ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಕೋಷ್ಟಕ ೧ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಲಿಂಗಾನುಪಾತದ ಅಂಕಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೧

೨೦೧೧ ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದ ಲಿಂಗಾನುಪಾತ

ಭಾರತ	೯೪೦
ಗ್ರಾಮೀಣ	೯೪೨
ನಗರ	೯೨೬

ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ೧೦೦೦ ಪುರುಷರಿಗೆ ೯೬೮ ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ೯೭೫ ಇದೆ. ಹಾಗೂ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ೯೫೭ ರಷ್ಟಿದೆ.

ಸಾಕ್ಷರತೆ

ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಭದ್ರಬುನಾದಿ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅಸಾಕ್ಷರ ಮತ್ತು ಅಶಿಕ್ಷಿತ ಜನರಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲಾರದ್ದು. ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೇಲಿನ ಹೂಡಿಕೆಯು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕಳೆದ ೫೦ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಬಹಳಷ್ಟು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೇಲೆ ಹೂಡಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಗತಿಯು ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ದರದ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನವು ಉಚಿತ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಒದಗಿಸುವಂತೆ ಸಾರಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯವು ಈ ಸಂವಿಧಾನ ಜಾರಿಯಾದ ೧೦ ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಉಚಿತ, ಕಡ್ಡಾಯ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ೧೪ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನವರೆಗೆ ಒದಗಿಸಬೇಕು (ಪರಿಚ್ಛೇದ ೫೫). ಮೊದಲನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ನಂತರ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ೧೯೬೬ ರಲ್ಲಿ ಕೊಠಾರಿ ಆಯೋಗವು ಶಿಕ್ಷಣ

ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕತೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪಾತ್ರದ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ೫ ನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಪ್ರಮುಖ ನಿರ್ಧಾರಕಾಂಶ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ೪೨ ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು (೧೯೭೬) ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಮವರ್ತಿತ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಇದನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮೂಡಿತು. ಸಂವಿಧಾನದ ೭೩ ಮತ್ತು ೭೪ ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳ ಪಾತ್ರದ ಕುರಿತು ಗಮನವಹಿಸಿದರೆ, ೨೦೦೨ ರಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಲಾದ ೮೬ ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೨ ಭಾರತದ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದು ಭಾರತದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೨ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ

ಭಾರತ	ಒಟ್ಟು	ಪುರುಷ	ಮಹಿಳೆ
ಒಟ್ಟು	೭೪.೦%	೮೨.೧%	೬೫.೫%
ಗ್ರಾಮೀಣ	೬೮.೯%	೭೮.೬%	೫೮.೮%
ನಗರ	೮೫.೦%	೮೯.೭%	೭೯.೯%

ಮೂಲ: ೨೦೧೧ ರ ಜನಗಣತಿಯ ವರದಿ

ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಸಶಕ್ತೀಕರಣದ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಸಾಧನ. ಮಹಿಳೆಯರ ಶಿಕ್ಷಣ, ಮಾಲಿಕತ್ವ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳು ಇವೇ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸಶಕ್ತೀಕರಣದ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ ಮೂಲಾಂಶಗಳು. ಎಲ್ಲಾ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು ಸಾಕ್ಷರತೆಗೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿವೆ. ಮಾನವರು ಶಿಕ್ಷಿತರಾದರೆ ಅವರ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅವರು ತಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನಹರಿಸುವರು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಶೇ. ೬೮.೯ ರಷ್ಟು ಪುರುಷರು, ಕೇವಲ ಶೇ. ೫೮.೮ ರಷ್ಟು ಮಹಿಳೆಯರು ಸಾಕ್ಷರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವು ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಸೂಚಕಗಳಾಗಿವೆ. ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಅನೇಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಸಾಕ್ಷರತಾ ಪ್ರಮಾಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದೆ.

ಆರೋಗ್ಯ:

ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾನಮಾನವು ಸಮಾಜದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾನಮಾನವು ಉದ್ಯೋಗ, ಆದಾಯ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಧನ, ಸಾಮಾಜಿಕವರ್ಗ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮಟ್ಟ, ಆರೋಗ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ದೊರೆಯುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳ ಪಡೆಯುವಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಸೂಚ್ಯಂಕ ಅಥವಾ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿದೆ. ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಆರೋಗ್ಯವು ಮಾನವನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಕೊರತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಇದು ಜನರ ನಷ್ಟದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಬಡತನ ಹಾಗೆಯೇ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ನಡುವೆ ಬಹಳ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಈ ಸಂಬಂಧವು ಬಹಳ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಆರೋಗ್ಯವು ಎಲ್ಲ ಜನರ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕಾಗಿದ್ದು, ಅವರು ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಆರೋಗ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಸೇವೆಗಳು, ಶುದ್ಧ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಜನರ ಆರೋಗ್ಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಕುರಿತು ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸುವುದು ಸರ್ಕಾರದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಮಹಿಳೆಯರ ಆರೋಗ್ಯ ಬಹಳ ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಮಹಿಳೆಯು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಮಗಳಾಗಿ, ಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ತಾಯಿಯಾಗಿ, ಅಜ್ಜಿಯಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಭಾರತೀಯ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ಹೊರೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರ ಸಂತಾನದ

ಪ್ರಾಭಲ್ಯತೆ ಹಾಗೂ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಆಚರಣೆಯು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಕುರಿತು ಅಸಭ್ಯ ವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆಯ ಆರೋಗ್ಯವು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸ್ಥಾನಮಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆಯರು ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ, ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಪತಿಯ ಹಾಗೂ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳೂ ಮಹಿಳೆಯ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲೆ ಋಣಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಅಪೌಷ್ಟಿಕತೆ, ರಕ್ತ ಹೀನತೆ, ಕಡಿಮೆ ತೂಕ ಮತ್ತು ಹಸಿವು ಇವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾರತದ ಕೆಲಮಟ್ಟದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳ ಜನರ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಇದು ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದಿ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ (ಸಮರ್ಥ) ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕ ವಯಸ್ಕರಾಗುವಲ್ಲಿನ ಅಡೆತಡೆಯಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಉನ್ನತ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳ ನಗರವಾಸಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಾದ ಸ್ಥೂಲಕಾಯತೆಯು, ಸಂಸ್ಕರಿಸಿದ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಕುಳಿತೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಜೀವನ ವಿಧಾನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ-ನಗರದ ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಅಥವಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಅಂತರ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಜನನ ದರ, ಮರಣ ದರ, ಫಲಿತತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ, ಅನಿಮಿಯಾದ ಶೇಕಡಾವಾರು (ಪ್ರಮಾಣ) ಮುಂತಾದ ಸೂಚಕಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಮಾಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು (NFHS) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕುಟುಂಬ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು (DLHS) ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಉತ್ತಮಪಡಿಸಿ ಗ್ರಾಮೀಣ-ನಗರಗಳ ನಡುವಿನ ಅಂತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಹಲವಾರು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೊಳಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅತೀ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ (ಎಲ್ಲರ ನಂತರದಲ್ಲಿ) ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುವರು. ಭಾರತದ ಅರ್ಧಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹಿಳೆಯರು ಅವಶ್ಯಕ ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ರಕ್ತಹೀನತೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ೨೨,೦೦೦ ದಷ್ಟು ಜನರು ಅದರಲ್ಲೂ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ರಕ್ತಹೀನತೆಯಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯು ಅವರ ಮಕ್ಕಳ ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೩ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ರಕ್ತಹೀನತೆ

ಭಾರತ	ಒಟ್ಟು	ಗ್ರಾಮೀಣ	ನಗರ
ಒಟ್ಟು ಫಲಿತತೆಯ ದರ	೨.೭	೩.೦	೨.೧
ರಕ್ತಹೀನತೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ ೬-೨೫ ತಿಂಗಳ ಮಕ್ಕಳು	೭೮.೯	೮೦.೯	೭೨.೨
ರಕ್ತಹೀನತೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ ೧೫-೪೯ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ವಿವಾಹಿತ ಮಹಿಳೆಯರು	೫೬.೨	೫೮.೨	೫೧.೨
ರಕ್ತಹೀನತೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ ೧೫-೪೯ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು	೫೭.೯	೫೯.೦	೫೪.೬

ಮೂಲ: NFHS III 2005-06

ರಕ್ತಹೀನತೆ: ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣ ಅಂಶದ ಕೊರತೆ

ಕೋಷ್ಟಕ ೪ ರಕ್ಷಹೀನತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ

ರಕ್ಷಹೀನತೆಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವವರು	ಒಟ್ಟು	ಗ್ರಾಮೀಣ	ನಗರ
೬-೫೯ ತಿಂಗಳ ಮಕ್ಕಳು	೭೫.೯	೭೭.೩	೭೩.೪
೧೫-೪೯ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ವಿವಾಹಿತ ಮಹಿಳೆಯರು	೬೨.೫	೬೩.೬	೬೦.೭
೧೫-೪೯ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು	೬೪.೬	೬೭.೦	೬೦.೬

ಮೂಲ: DLHS-IV ಕರ್ನಾಟಕ ೨೦೧೨-೧೩

ಕೋಷ್ಟಕ ೩ ಮತ್ತು ೪ ರಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಕಾರ ನಗರಳಿಗಿಂತ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅನಿಮಿಯಾದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೫ ಪ್ರಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಸಹಾಯ

ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆ ಪಡೆಯುವ ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಸಹಾಯ	DLHS-III		DLHS -IV	
	ಗ್ರಾಮೀಣ	ನಗರ	ಗ್ರಾಮೀಣ	ನಗರ
ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು	೫೯.೭	೭೯.೮	೮೫.೮	೯೪.೦
ನುರಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ	೭.೦	೪.೯	೩.೮	೨.೪
ಮನೆಯಲ್ಲಿ	೩೯.೫	೧೯.೪	೧೩.೪	೫.೭
ಸುರಕ್ಷಿತ ಪ್ರಸವದ ಪ್ರಮಾಣ (ನುರಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ)	೬೬.೭	೮೪.೭	೮೯.೬	೯೬.೪

ಮೂಲ: DLHS-III ಕರ್ನಾಟಕ (೨೦೦೭-೦೮), DLHS-IV ಕರ್ನಾಟಕ (೨೦೧೨-೧೩)

ಕೋಷ್ಟಕ ೫ ರಲ್ಲಿನ ಅಂಕಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರು ಪ್ರಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯುವ ಸ್ಥಳಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯುವ ಕುರಿತು ಒಲವು ತೋರುತ್ತಿರುವ ಅಂಶವನ್ನು ಈ ಅಂಕಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಶೇ. ೧೩ ರಷ್ಟು ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರು ಇಂದಿಗೂ ಅಸುರಕ್ಷಿತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿಶು ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ:

ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಭಾರತೀಯ ಬಡತಾಯಂದಿರಿಗೆ ಶಾಪವೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೋಷಿಸಿದ ಶಿಶು, ಜನಿಸಿದ ನಂತರ ಸತ್ತರೆ ಆಗುವ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಊಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ೨೦೧೫ ರೊಳಗೆ ಶಿಶುಮರಣ ದರವನ್ನು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ೩೦ ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ೨೦೧೪ ರ ಕೊನೆಗೆ ಭಾರತವು ಸಾಧಿಸಿದ ಯಶಸ್ಸು ೧,೦೦೦ ಕ್ಕೆ ೩೯. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ಬಿಹಾರ, ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ಖೇದದ ಸಂಗತಿ ಏನೆಂದರೆ ಈ ಶಿಶು ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ ಭಾರತದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಿಶು ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ (ನೋಡಿರಿ ಕೋಷ್ಟಕ ೬)

ಕೋಷ್ಟಕ ೬ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಶಿಶು ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ

ಕ್ರ. ಸಂ	ಶಿಶು ಪ್ರಮಾಣ (IMR)	ಸಂಖ್ಯೆ	ನಗರ
೧.	ಕರ್ನಾಟಕ	೩೪	೨೪
೨.	ತಮಿಳು ನಾಡು	೨೪	೧೭
೩.	ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ	೪೪	೨೯
೪.	ಕೇರಳ	೧೩	೦೬
೫.	ಭಾರತ	೪೪	೨೭

SRS (Sample Registration System) Bulletin, September 2014 vol. 49, No.1, Registrar General Govt. of India

ಶಿಶು ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ: ೧,೦೦೦ ಜನಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದುವ ಶಿಶುಗಳ ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣ

ಕೋಷ್ಟಕ ೭ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಲಭ್ಯತೆ

ಸೌಲಭ್ಯಗಳು	DLHS-III			DLHS -IV		
	ಒಟ್ಟು	ಗ್ರಾಮೀಣ	ನಗರ	ಒಟ್ಟು	ಗ್ರಾಮೀಣ	ನಗರ
ವಿದ್ಯುತ್ ಸೌಲಭ್ಯ ಹೊಂದಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳು	೯೫.೯	೯೪.೬	೯೭.೯	೮೮.೮	೮೬.೨	೯೫.೪
ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸುಧಾರಿತ ಮೂಲ	೯೨.೩	೯೦.೧	೯೫.೫	೮೫.೯	೮೨.೮	೯೩.೯
ಶೌಚಾಲಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ	೫೧.೩	೩೪.೬	೭೬.೧	೩೭.೨	೨೩.೨	೭೮.೭
ಹುಡುಗಿಯರ ವಿವಾಹ ವಯಸ್ಸು	೨೦.೫	೧೯.೯	೨೧.೭	೧೯.೮	೧೯.೪	೨೦.೭
ಹುಡುಗರ ವಿವಾಹ ವಯಸ್ಸು	೨೬.೪	೨೫.೯	೨೭.೦	೨೬.೧	೨೫.೯	೨೬.೭
೧೫-೧೯ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಜನಿಸುವ ಒಟ್ಟು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಖ್ಯೆ	೬.೬	೮.೪	೩.೯	೧೦.೭	೧೨.೬	೫.೫

ಮೂಲ: DLHS-III (2007-08) & DLHS-IV (2012-13) Karnataka

ಸುರಕ್ಷಿತ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಲಭ್ಯತೆಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ಬೋರ್‌ವೆಲ್, ಮಳೆ ನೀರು, ಬಾವಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಸುರಕ್ಷಿತ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಒದಗಿಸುವಿಕೆಯು ಭಾರತೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಲಭ್ಯತೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕೋಷ್ಟಕ ೬ ಮತ್ತು ೭ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳಿಂದಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಆರೋಗ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ರಸ್ತೆ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಂತಹ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ಸಮರ್ಪಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಬೇಕು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಜೀವನಮಟ್ಟವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವ ಸುಧಾರಿಸಲು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕು.

ಗ್ರಾಮೀಣ-ನಗರಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳದೇ ಇರುವ ಹಲವಾರು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವುಗಳ ಸಮರ್ಪಕ ಬಳಕೆಯಾಗಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಹಾಗಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಗ್ರಾಮ ನಗರಗಳ ಆರೋಗ್ಯದ ಅಂತರಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಏಳಿಗೆಯ ವಿನಃ ದೇಶದ ಏಳಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯ. ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇಶವಾಗಿರುವ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಹಳ್ಳಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿರಬೇಕೆ ವಿನಃ ದಿಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿರಬಾರದು. ಹೀಗಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಭಾರತ ದೇಶ ಅತ್ಯಂತ ಸದೃಢ ದೇಶವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪದಗಳ ಮೂಲಾರ್ಥ:

NFHS: National Family Health Survey

DLHS: District Level Household and Facility Survey

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- Census of India 2011 (Government of India (2011) Census Report, New
- NFHS I,II,III, IIPS, Mumbai
- DLHS India (DLHS II & III), IIPS, Mumbai
- DLHS Karnataka (DLHS III 2007-08), IIPS, Mumbai
(DLHS IV 2012-13), IIPS, Mumbai

“ಭಾರತದ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆ”

Basappa Athani

UGC-UPE Research Fellow
Department of Political Science
Karnatak University, Dharwad.

ಸಾರಾಂಶ

ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮತದಾನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ-ರಾಜ್ಯ ಶಾಸಕಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತದಾನ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಶಾಸಕಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಬಹಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆನುಷಂಘಿಕ ವಿಧಾನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಲೇಖನಗಳು, ಇಂಟರನೆಟ್, ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳಲ್ಲಿನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ್ದು, ರಾಜಕೀಯ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಗೆ ನೀಡಿರುವ ಆದ್ಯತೆ, ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ನೀಡಿರುವ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಂಸತ್ತು ಮಹಿಳೆಗೆ ನೀಡಬೇಕಾದ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ¹

(ಮುಖ್ಯಪದಗಳು: ಮಹಿಳೆ, ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟ್, ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು, ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆ ಮಿಸಲಾತಿ, ಸಂಸತ್ತು, ಮತದಾರ, ಚುನಾವಣೆ, ಆದ್ಯತೆ)

ಪಿರೀಕೆ

ಆಧುನೀಕರಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ತೀವ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದು ಒಟ್ಟು ಪ್ರಪಂಚದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಶೇ. ೧೭.೩೧% ರಷ್ಟಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ೬೧೪.೪ ಬಿಲಿಯನ್ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು,² ಅವರು ಸುರಕ್ಷಿತಳೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಮೂಡಿದೆ. ೨೦೧೨ರ ನಿರ್ಭಯಾ ಪ್ರಕರಣದ ಬಳಿಕ ನಗರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಮಹಿಳೆಯರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಯಸಿದ್ದು ಸುರಕ್ಷತೆ. ಅತ್ಯಾಚಾರ, ದೈಹಿಕ ಶೋಷಣೆಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದ ವಾತಾವರಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುವ ಕಾರ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಶಾಸಕಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿದ್ದು ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಶೇ.೩೦% ಮಹಿಳೆಯರಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಅವರು ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಶೇ.೮೯.೫% ಮಹಿಳೆಯರು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೯೧ರ ವಿಶ್ವಜ್ಯಾಂಕಿನ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಶೇ.೯೪% ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಶೇ.೩೦% ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಮಹಿಳೆಯರು ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.³ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ತನ್ನದೆ ಆದ ಚಾಪನ್ನು

¹ Economic & political weekly January 15, 2011 VOL XLVI NO 3

² <http://www.indiaonlinepages.com/population/india.current> population. html.

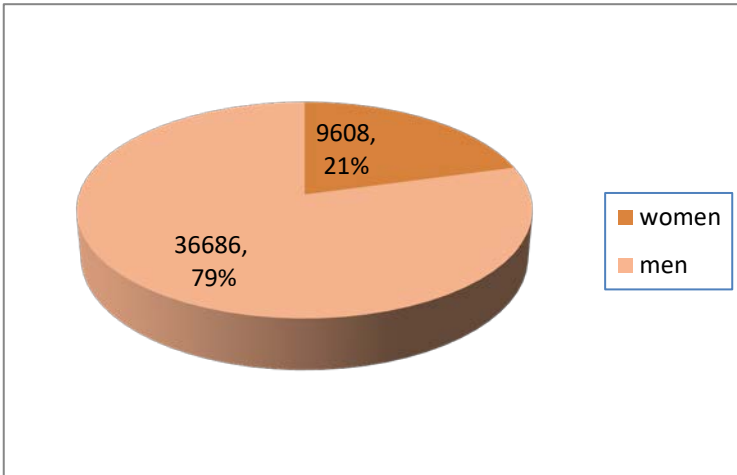
³ <http://indiareflects.com/kannada/?p=21350>

ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾಳೆ.⁴ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಂದರೆ (೧) ಇಂದು ಮಹಿಳೆಯು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಎಷ್ಟೇ ಸಬಲವಾಗಿದ್ದರೂ, ಕುಟುಂಬವೆಂಬ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸೂಲಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ, ಆಕೆಯ ಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ಬಲಿದಾನಕ್ಕೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಇದೆಯೇ? (೨) ಒಂದು ಕುಟುಂಬ, ಸಮುದಾಯ, ಸಮಾಜ, ಹಾಗೂ ದೇಶದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೇ (೩) ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಇಚ್ಛಾ ಶಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದರು ಆಕೆಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆ ನಿಡುತ್ತಿವೆಯೇ?

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೂ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೋಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತರುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸುಧಾರಣೆ ಸಾಧ್ಯ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸ್ವತಃ ಮಹಿಳೆ ತಾನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರಿತು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣೆಂಬ ಭೇದ-ಭಾವ ಮೂಡದೆ, ಸರಿ ಸಮಾನಳು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಪಾತ್ರ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಪುರುಷರು ಸಹ ತಮ್ಮ ಅಹಂನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಮನೋಭಾವ ಹಾಗೂ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ರೂಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ತೀವ್ರಗತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು.⁵

ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಕೇವಲ ಶೇ.೨೦% ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ೧೦ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವು ಕೇವಲ ಶೇ.೧೫% ರಷ್ಟಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವು ಏರಿಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾರತದ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಶೇ.೧೧% ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಹೋಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನೋಡಲಾಗಿ ಭಾರತವು ತನ್ನ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಅಲ್ಪಪ್ರಮಾಣದ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆ ನಿಡಿರುವುದು ಆಘಾತಕಾರಿ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರು

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಇಂಟರ್-ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟರಿ ಯುನಿಯನ್(ಐ.ಪಿ.ಒ) ನಡೆಸಿದ ಅಧ್ಯಯನವು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವಂತೆ, ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಹೊಂದಿರುವ ೧೮೯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ೧೧೧ ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಭಾರತವು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ನಿಡಿರುವ ಮಾನ್ಯತೆ ಎಷ್ಟು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದವೆಂಬಂತೆ ನಮ್ಮ ನೆರೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಾದ ಪಾಕಿಸ್ತಾನವು ಶೇ.೨೦%, ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ ಶೇ.೧೯%, ಮತ್ತು ನೇಪಾಳ ಶೇ.೩೦% ರಷ್ಟು ಮಹಿಳಾ

⁴ <http://indiaspend.com/kannada/investigation>

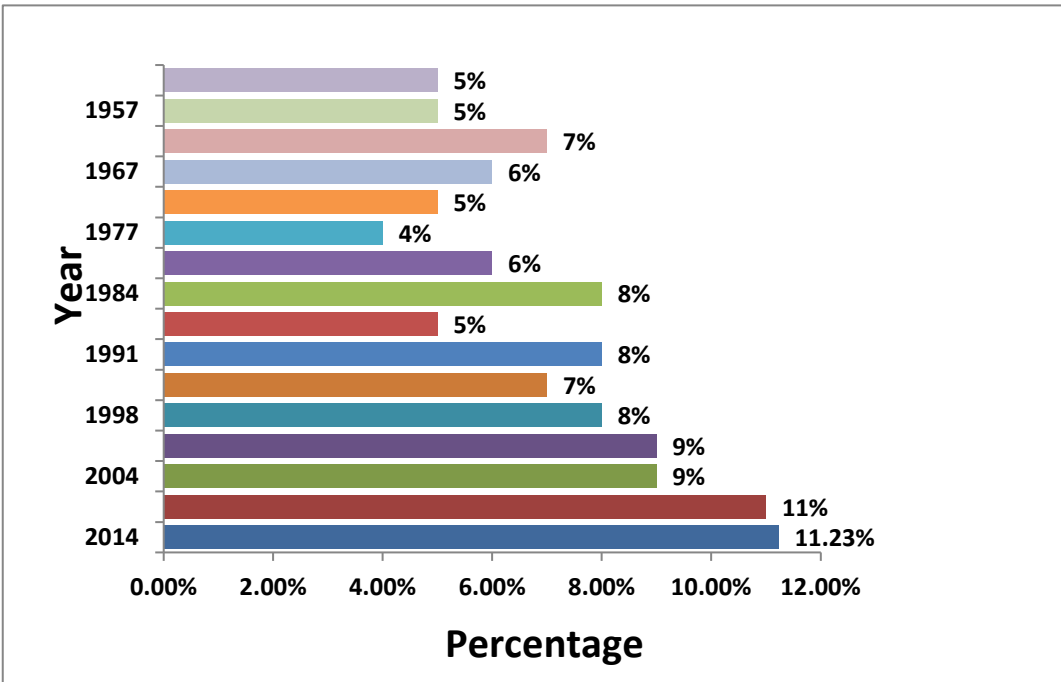
⁵ <http://indiareflects.com/kannada/?p=21350>

ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿವೆ.⁶ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಜಾಗತಿಕ ಮಟ್ಟದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಡಿರುವ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾರತವು ೧೧೧ನೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ನೆರೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಾದ ನೇಪಾಳ ೩೬, ಅಫಘಾನಿಸ್ತಾನ ೪೧, ಚೀನಾ ೬೧, ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ೭೨, ಮತ್ತು ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶವು ೭೪ನೇ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.⁷

ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾದಾನಕರವಾದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ೧೬ನೇ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯ ವಿಶೇಷತೆಯೆಂದರೆ, ಹಿಂದಿನ ಲೋಕಸಭೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ೧೬ನೇ ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಹಿಂದೆಂದಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಹೊಂದಿದೆ. ೨೦೦೯ರಲ್ಲಿ ೫೯ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ಕೆಳಮನೆಗೆ ಚುನಾಯಿತರಾಗಿದ್ದರು, ಒಟ್ಟು ೫೪೩ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ೫೯ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಶೇ.೧೧% ಮಾತ್ರ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಕೆಳಮನೆಗೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಹಿಳಾ ಎಮ್.ಪಿ.ಗಳು ಚುನಾಯಿತರಾದ ದಾಖಲೆಯಿದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವಿಕೆ ಕೇವಲ ಶೇ.೧೦.೬% ರಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿತ್ತು.

೧೬ನೇ ಲೋಕಸಭಾ ಹಿಂದಿನ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ಮುರಿಯುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದು, ಈ ಲೋಕಸಭೆಯು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ೬೧ ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರು ಚುನಾಯಿತರಾಗಿರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿನ ಸಮಾದಾನಕರವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಸಂಸತ್ತಿನ ೫೪೩ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ೬೧ ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರನ್ನು ಶೇ.೧೧.೨೩%ರಷ್ಟನ್ನು ಹೊಂದುವಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.⁸

೧೯೫೨ ರಿಂದ ೨೦೧೪ ರವರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರು

ರಾಜ್ಯವಾರು ಚುನಾಯಿತರಾದ ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರು:

⁶ <http://www.indiaspend.com/investigations>

⁷ <http://www.elections.in/political.corner/women.members-of-parliament>

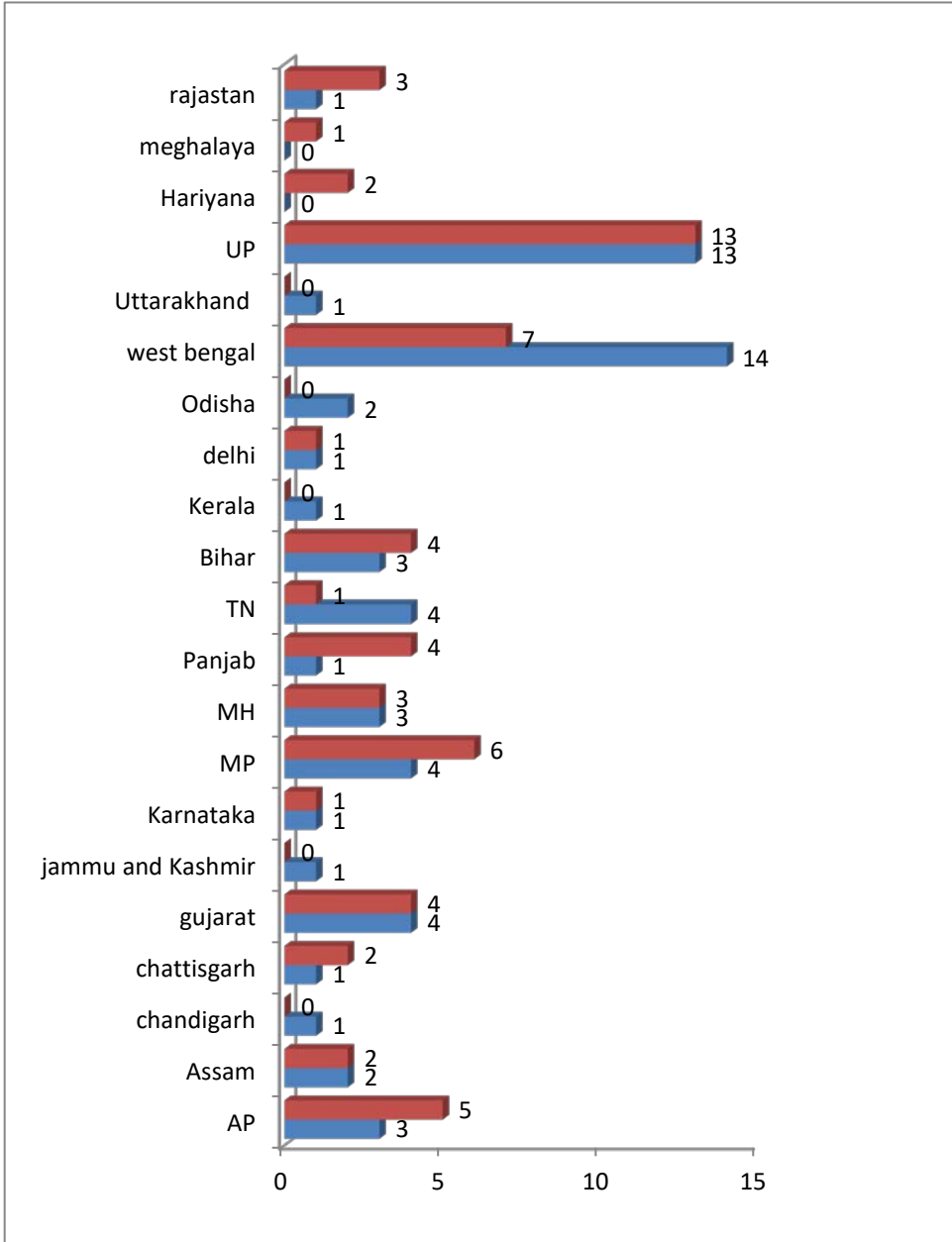
⁸ Delhi policy group, 2014

ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂಬಂತೆ ೨೦೧೪ ರ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಜಾರ್ಖಂಡ್, ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ಹರ್ಯಾಣ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗದೇ ಇರುವುದು ವಿಷಾದಕರ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ೨೦೦೯ ರ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರು ಚುನಾಯಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಆದಾಗ್ಯೂ ೨೦೧೪ ರ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಮತದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿನ ಏರಿಕೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶೇ. ೦.೩೭% ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಆಶಾದಾಯಕವಾದ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕ ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಮೊದಲ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದರೆ ಹಿಂದಿನ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಮಹಿಳೆಗೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಆದ್ಯತೆಯಾಗಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರನ್ನು ಹೊಂದದ ಚತ್ತಿಸಗಢ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ, ಕೇರಳ, ಓಡಿಶ್ವಾ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾಖಂಡ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರನ್ನು ಚುನಾಯಿಸಿರುವುದು ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದ ದೃಢವಾದ ಆಶಯ ಮೂಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ೨೦೧೪ರ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಮತದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಹಿಳಾ ಸಮುದಾಯವು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಮತದಾನದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾಗಿರುವುದು ಉತ್ತಮ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ.^೯

⁹ <http://www.indiaspend.com/investigation/how.women-are-increasingly.winning>

ಚುನಾಯಿತ ಮಹಿಳಾ ಸಂಸದರು

೧) ೨೦೧೪ ೨)೨೦೦೯

ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಮತದಾರರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ:

೧೯೫೧ ರ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಶೇ.೪೫% ರಷ್ಟು ನೊಂದಣಿ ಮಾಡಿಸಿರುವ ಮಹಿಳಾ ಮತದಾರರ ಪ್ರಮಾಣವು ೨೦೧೪ಕ್ಕೆ ಶೇ.೪೭.೬% ರಷ್ಟು ಮಹಿಳಾ ಮತದಾರರಾಗಲು ನೊಂದಣಿ ಮಾಡಿಸಿದವರು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವು ಶೇ.೨.೭% ಒಟ್ಟು ಮತದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ೩೮,೭೯,೧೧,೩೩೦ ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಮತದಾರರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಶೇ.೪೭.೬೨% ಮಹಿಳಾ ಮತದಾರರಲ್ಲಿ ಶೇ.೫೨% ಮತದಾರರು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ೨೦೦೯ ರಲ್ಲಿ ೪೭.೭% ನೊಂದಣಿ ಮಾಡಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಶೇ.೪೫.೮% ಮಹಿಳೆಯರು ಮಾತ್ರ ಮತದಾನ ಮಾಡಿರುವರು. ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಮಹಿಳಾ ಮತದಾನದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಶಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.^{೧೦} ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದರ ಜೊತೆ-ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೋಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಕುಟುಂಬ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಂದ ಹೊರ ಬಂದು ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಮತದಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಹಿಳಾ ಮತದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಹಿಳಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಸಂದೇಶವನ್ನು ರವಾನಿಸಬಹುದು.

ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಕೊರತೆ:

ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು	೨೦೦೪		೨೦೦೯		೨೦೧೪	
	ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದವರು	ಚುನಾಯಿತರು	ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದವರು	ಚುನಾಯಿತರು	ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿದವರು	ಚುನಾಯಿತರು
ಭಾರತದಲ್ಲಿ	೩೩೫	೪೫	೫೫೬	೫೯	೬೬೮	೬೧
ಕಾಂಗ್ರೆಸ್	೪೫	೧೨	೪೩	೨೩	೫೭	೪
ಭಾಜಪಾ	೩೦	೧೦	೪೪	೧೩	೩೭	೨೮
ಇತರರು	೨೮೦	೨೩	೪೬೯	೨೩	೫೭೪	೨೯

ಮಹಿಳೆಯರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆಯು, ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಭಾಷೆಗೆ ಹೊಸ ಬದಲಾವಣೆ ತರುವುದೇ? ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ಅಪರಾಧೀಕರಣದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿಸುವ ಸಂವೇದನಾಶೀಲತೆಯನ್ನು ತರಲು ಮಹಿಳಾ ನಾಯಕತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಸಂಸದೀಯ ರಾಜಕಾರಣದ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಬೇಕಾದದ್ದು ಉದಯವಾಗಬಹುದಾದ ಮಹಿಳಾ ನಾಯಕತ್ವಕ್ಕೆ ಸವಾಲು. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಅಳಿಸಿ ಹಾಕಲು ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿ ಬಹುಶಃ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಯುತವಾದ ಸಾಧನ. ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಒತ್ತಡ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಅವಕಾಶಗಳು ಸಿಗುವುದು ಸದ್ಯದ ಹಣಬಲ, ತೋಳ್ಬಲ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ವಾಸ್ತವವೇ ಆದರೂ, ಮಹಿಳೆಯು ಈ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದರೆ ೫೪೩ ಸದಸ್ಯ ಬಲದ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಶೇ.೩೩% ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತಲುಪಬೇಕಾದರೆ ಎಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಷ್ಟು ಟಿಕೆಟ್ ನೀಡುವ ಕುರಿತು ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

¹⁰ <http://www.downtoearth.org.in/content/61-women-make-it-lok-sabha-2014>

ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ:

ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಪಂಚಾಯತ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಇಗಾಗಲೆ ೧೯೯೩-೧೯೯೪ ರಲ್ಲಿ ೭೩ ಮತ್ತು ೭೪ನೇ ಸಂವಿಧಾನ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಶೇ.೩೩% ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿತ್ವವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದವೆಂಬಂತೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಮಾನತೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜ ಮುಂದಾಗದಿರುವುದೇ ವಿಪರ್ಯಾಸ.

ಆದಾಗ್ಯೂ ೧೯೯೬ ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತರುವಾಯ ೧೯೯೯, ೨೦೦೩, ೨೦೦೫, ೨೦೦೮ ಮತ್ತು ೨೦೧೦ರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಗದೆ ಹಾಗೆ ಉಳಿದಿರುವುದು ದುರದೃಷ್ಟಕರ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಪುನಃ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ ಮಸೂದೆ ಮಂಡಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದು, ಮಹಿಳೆಯರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕೆ ಈ ಮಸೂದೆ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗಬಹುದೆಂಬುದು ನನ್ನ ಆಶಾ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ.^{೧೧}

ಭಾ.ಜ.ಪಾ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ಇಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶವಾಗಿದ್ದು ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ಟೇಟ್ ಅಸೆಂಬ್ಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ.೩೩% ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ ಮಸೂದೆ ಮಂಡಿಸುವ ಬದ್ಧತೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಅಸದೃಶವೆಂಬಂತೆ ೨೦೧೦ರಲ್ಲಿ ಯು.ಪಿ.ಎ ಸರ್ಕಾರ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ ಮಸೂದೆ ಮಂಡಿಸಿದಾಗ ಹಲವಾರು ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಕೊನೆಗೂ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾ.ಜ.ಪಾ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಬಹುಮತವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಶೇ.೩೩% ರಷ್ಟು ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀಡಿ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕೆ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ದೃಢವಾದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ರವಾನಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಪ್ರಧಾನಿ ನರೇಂದ್ರ ಮೋದಿಯವರ ಮುಂದಿದೆ.^{೧೨}

ಸಲಹೆಗಳು

ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತುವ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳಾಪರವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪೂರಕವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

೧) ಸರ್ಕಾರ ನಡೆಸುವಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯು ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಆಡಳಿತ ಶೈಲಿ ಹೊಂದಿರುವಳು

ಮಹಿಳೆಯು ಕೇವಲ ರಾಜಕಾರಣಿಯಾಗದೆ, ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ನೀತಿ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಉದಾ: ಜಯಲಲಿತಾ(ತಮಿಳುನಾಡು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ), ಮಮತಾ ಬ್ಯಾನರ್ಜಿ(ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ) ಅಲ್ಲದೆ ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ನಾಯಕತ್ವದ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಳು, ಆದ್ದರಿಂದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ವಾತಾವರಣ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲು ಸರ್ಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು.

೨) ಮಹಿಳೆ ಕಡಿಮೆ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಹೊಂದಿರುವಳು

ವಿಶ್ವವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಭ್ರಷ್ಟತೆ ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಭ್ರಷ್ಟತೆ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಉನ್ನತ

¹¹ Dehli policy group, 2014

¹² [Http://www.elections.in/political.corner/women-members-of-parliament-in-indias](http://www.elections.in/political.corner/women-members-of-parliament-in-indias).

ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದರಿಂದ ಆಕೆ ಪುರುಷರಷ್ಟೇ ಸಮಾನಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಳು.¹³

೩) ಲಿಂಗ ತಾರತಮ್ಯ ಹೊಗಲಾಡಿಸಬೇಕು

ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನ ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಕಾನೂನು ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು ಎಂದು ಸಂವಿಧಾನದ ೧೪ನೇ ವಿಧಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಹಿಳಾ ಪರವಾದ ನಿಲುವುಗಳಿಗಾಗಿ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ಒದಗಿಸಿದ್ದರು ಕೂಡಾ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಪರವಾದ ವಿಶೇಷ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ನೀತಿ- ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ರೂಪಿಸಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಗಳು ವಿಫಲವಾಗಿವೆ.

೪) ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆ ಹೊಂದಿರುವರು

ಮಹಿಳೆಯರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆಯು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರಗತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಂಡು ಬರದೆ ಮಂದಗತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾ: ೨೦೦೯ ಮತ್ತು ೨೦೧೪ ರ ಲೋಕಸಭೆಗಳ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ನೀಡಿರುವ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಕ್ಷಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡರು ಸಹ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷಗಳ ಟೀಕೆಟ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ದೋರಣೆ ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಮಹಿಳೆಯು ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಬರುವಳು

೫) ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕು

ರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟದ ಪಕ್ಷದ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಮಹಿಳೆ ಕೇವಲ ಮತದಾನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಲ್ಲ, ಜೊತೆಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಚುನಾವಣಾ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ, ಪುರುಷನಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಂತ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಬರಲು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆಯಿದ್ದು ಆದು ಸಮಾನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಬೇಕು.

೬) ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿತಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು

೭) ಮಹಿಳೆಗೆ ಕಾನೂನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸಬೇಕು

೮) ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಬಲಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು

೯) ಮಹಿಳೆಯರ ಹಕ್ಕುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಹಾಗೂ ತ್ವರಿತ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಒದಗಿಸಬೇಕು.

ಉಪಸಂಹಾರ:

ಮಹಿಳಾ ರಾಜಕೀಯ ಸಮಾನತೆ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧತೆಯಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಲೋಕಸಭೆಯ ಚುನಾವಣಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಿಳಾ ಮತದಾರರು ತಮ್ಮ ಸಕ್ರಿಯತೆಯ ಮೂಲಕ ರಾಜಕೀಯ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ, ಹಾಗೂ ಮಹಿಳಾ ಮತದಾರರು ಚುನಾವಣೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗಟ್ಟಿ ಧ್ವನಿಯ ಮೂಲಕ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ ಎಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನ ನೀಡಿರುವ ಸಮಾನತೆಯು

¹³<http://christinescottcheng.wordpress.com/publications/women-in-politics/mixed-member-proportional-leads-to-more-women-mps/why-we-need-women-in-parliament/>

ಜಾರಿಗೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮೂಡಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವರು. ಮಹಿಳೆಯು ಸುರಕ್ಷಿತಳೆಂದು ಮತ್ತು ಸದೃಢಳೂ ಹಾಗೂ ನಾನು ಕೂಡಾ ಪುರುಷರಿಗೆ ಸರಿಸಮಾನಳು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮಹಿಳೆಯು ರಾಜಕೀಯದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಬರುವಳು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಟಿಬೆಟಿಯನ್ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು: ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

Jagadish B. Gouda

Research Scholar

Department of Political Science
Karnatak University, Dharwad.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ:

ಚೀನಾದಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ ಹಲವಾರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಟಿಬೆಟಿನ ಸಮಸ್ಯೆ ಈ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ನಂತರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿದ್ದು, ಟಿಬೆಟಿಯನ್ನರನ್ನು ಒಂಟಿತನದಡೆಗೆ ದೂಡುತ್ತದೆ. ಮಾವೂ ಸಾವಿನ ನಂತರ, ೧೯೬೬ರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದಾದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಚೀನಾ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯತ್ತ ನಡೆದು, ಟಿಬೆಟಿನನ್ನು ಆವರಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಅವಕಾಶ ಗಳನ್ನು ಚೀನದವರಿಗೆ ನೀಡಿ ಟಿಬೆಟಿಯನ್ನರಲ್ಲಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯದ ಮೂಲಕ ಚೀನಿಯರ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಟಿಬೆಟಿನ ನಾಗರಿಕರನ್ನು ಅವರ ರಾಷ್ಟ್ರದಿಂದ ಹೊರದೂಡಿ ನಿರಾಶ್ರಿತರನ್ನಾಗಿಸಿತು.

ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಕಾರ ನಿರಾಶ್ರಿತರೆಂದರೆ ಯಾರು?

“Refugees are people who have fled their countries due to fear of persecution having crossed International boundaries.” (They enjoy UNHCR Protection wherever they are)

ಆದರೂ ತಜ್ಞರಲ್ಲಿ ನಿರಾಶ್ರಿತರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧಾರಿತವಾದ ಏಕ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಇದೆ ಹಾಗೂ ಇಂತಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ನಿರಾಶ್ರಿತರನ್ನು ವಿವರಿಸುವಂತಹದಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇದೆ.

ಮಾನವಾಂಶಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದಂತೆ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ನಿರಾಶ್ರಿತರನ್ನು ಕುರಿತಾದಂತಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಿಂತ ವಿಭಿನ್ನ ಅರ್ಥ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ರಿಸ್ ೧೯೫೨ ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿಸ್ ೧೯೬೦ರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.¹ ಆದರೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ನಿರಾಶ್ರಿತರು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮೂಲಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹೊರದೂಡಲ್ಪಟ್ಟವರು.

(೧) ವಸತಿ ಇಲ್ಲದವರು.

(೨) ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆ ಇಲ್ಲದವರು.

(೩) ಹಾಗೆಯೇ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ, ಈ ನಿರಾಶ್ರಿತರು ಸ್ವತಃ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದಿಂದ ಹೊರಬಂದವರು ಅಥವಾ ರಾಜಕಾರಣ ಕಾರಣದಿಂದ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು, ಯುದ್ಧದಿಂದ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡವರು ಹಾಗೂ ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಪತ್ತಿಗೆ ಗುರಿಯಾದವರು ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮೂರನೆಯದಾಗಿ, ಪ್ರತಿ ನಿರಾಶ್ರಿತನೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ವಲಸೆಗಾರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿ ವಲಸೆಗಾರ ನಿರಾಶ್ರಿತನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ವಲಸೆಗಾರ ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು (ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ) ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ, ಯಾರು ಮೂಲಸ್ಥಾನದಿಂದ ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟನಾಗಿರುತ್ತಾರೆಯೂ ಅವರು (ಸ್ವದೇಶಿ) ಆಂತರಿಕ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಿರಾಶ್ರಿತರಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಿರಾಶ್ರಿತರಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜಭಾರತ್ವದ ರಕ್ಷಣೆ ಇದ್ದು ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದ ಹೊರ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬದುಕುವಂತಾಗುತ್ತಾರೆ.

ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಟಿಬೇಟಿಯನ್ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು:

ಸಮಕಾಲೀನ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಇಂದು ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಸಮಸ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ವಿಶ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಕೇವಲ ೨೦ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಮೂರು ಪಟ್ಟರಷ್ಟು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ೧೯೮೫ ರಲ್ಲಿ ೮.೫ ಮಿಲಿಯನ್ ಇದ್ದ ಈ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಂದು ೨೦೧೦ರಲ್ಲಿ ೨೪ ಮಿಲಿಯನ್ ಆಗಿದೆ.²

ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ ೧೦ ಮಿಲಿಯನ್ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಕ್ಯಾಂಪಗಳಿಂದು ಇದು ಯುರೋಪ್ ಯುನಿಯನ್‌ನಿನ ಸಣ್ಣ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿದೆ.³

ಆಂಥೋನಿಯೋ ಗುಟರಸ್ (ಯುನೆಟೆಡ್ ನೇಶನ್ ಹೈ ಕಮೀಷನ ಫಾರ ರೆಫೂಜಿ)

ಇವರ ಪ್ರಕಾರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಎರಡು ರೀತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಇದ್ದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಸಮಸ್ಯೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತಡ ಹೇರುತ್ತಿದೆ.

ಇದರಿಂದ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಜೀವನ ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಿಂಸೆ, ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ತೊಂದರೆಗಳು, ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಪದೇ ಪದೇ ಆಗುತ್ತಿದ್ದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಕುರಿತಾದ ವಿಶೇಷ ಕಾನೂನು ಯಾವುದು ಇಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.⁴ ಹಾಗಾಗಿ ಇವರ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶ್ರಿತರೂ ಕೂಡ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಬದುಕಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಮಹತ್ವದ ಅಂಶ.

ಇದರಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ ನಿರಾಶ್ರಿತರನ್ನು ಕಾಡಿದ್ದು, ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಇವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೇ ಜೈಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಂತಹ ನಿರಾಶ್ರಿತರಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಸಹಾಯ ಕೂಡ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

United Nations High Commission for Refugee ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ನಿರಾಶ್ರಿತರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಿರಾಶ್ರಿತರು ತಾವಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ವಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲೂ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದವರು ಪೋಲಿಸರಿಗೆ ದಂಡತೆರೆದದ್ದೂ ಉಂಟು.

ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನಿರಾಶ್ರಿತರು ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಒಡಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ನಿಖರವಾದ ಪರವಾನಗಿ ಅವರು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಭದ್ರತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು ಆದರೆ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಅವಕಾಶವಿದೆ ಎಂಬುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಶ್ಲಾಘನೀಯ.

ಇನ್ನೂ ಟಿಬೇಟಿಯನ್ನರ ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೫೪ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇದ್ದರೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಚೀನಾದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಹೂ ಜಿಂಟಾವೊ ಬಂದಾಗ ಸುಮಾರು ೨೫೦ ಟಿಬೇಟಿಯನ್‌ರನ್ನು ಜೈಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದದ್ದೂ, ಅವರ ಸದ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ೨೭ ವರ್ಷದ ಟಿಬೇಟಿಯನೊಬ್ಬ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಾಗ ದಿಲ್ಲಿಯ ಆರಕ್ಷಕರು ಇವರ ಮಂಜು ಕಾ ತಿಲ್ಲಾದಲ್ಲಿದ್ದ ಇಡೀ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಕ್ಯಾಂಪನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದು ಗಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ೨೦೧೨ರ ಮಾರ್ಚ್‌ನಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಮನಮೋಹನ ಸಿಂಗ್ ಚೀನಾದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಹೂ ಜಿಂಟಾವೊರವರಿಗೆ ಟಿಬೇಟಿಯನ್ ಚೀನಾದ ಭಾಗವೆಂದು, ಟಿಬೇಟಿಯನ್ನರು ಚೀನಾದ ವಿರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾಡದಂತೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಅವರ ಗಂಭೀರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಇವರು ಭಾಗವಹಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರು ನೀಡಿದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಟಿಬೇಟಿಯನ್ನರು ಭಾರತ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕುರಿತು ದಲೈಲಾಮರವರ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾದ ದೊಂಡೊತ್ “ಎಲ್ಲರೂ ಯುರೋಪ, ಅಮೇರಿಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಾದರೆ, ಟಿಬೇಟ್‌ಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುವವರಾರು?”, ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಅವರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ಣ ರೂಪ ಪಡೆದಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಮಾರೋಪ:

ಟಿಬೇಟಿಯನ್ನರ ಸಮಸ್ಯೆ ಇಂದು ಕೇವಲ ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಸಮಸ್ಯೆ ಆಗದೇ , ಯಾವುದೇ ಜನಾಂಗ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆಯೇ ಇರುವ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ವಿಪರೀತ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವರ ಹೋರಾಟವು ಕೂಡ ಪ್ರಯಾಸದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ತಮ್ಮ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಸ್ಥಾನಮಾನದಿಂದ ಹೊರಬರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವ ಇವರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಗುರಿ ಸಾಧಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಚೀನಾದ ಉತ್ತಮ/ಬಲಿಷ್ಠ ಆರ್ಥಿಕ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಇಂತಹ ಈ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ರೋಗೇಯವರ⁵ ನಿರಾಶ್ರಿತರ ವಿಧಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ, ಅಧ್ಯಯನಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಮ್ಮದಾಗಿದ್ದು, ಒತ್ತಾಯ ಪೂರ್ವಕ ನಿರಾಶ್ರಿತರೆಂದು ಟಿಬೇಟಿಯರನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಪಿಟರಸನ್ ಹೇಳುವಂತೆ “ ತಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಇವರು ತಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರ, ಸ್ಥಾನಮಾನ ಮರಳಿ ಪಡೆಯುವ ತನಕ ನಿರಾಶ್ರಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.”⁶ ಹಾಗಾಗಿ ಇವರ ಬಗೆಗಿನ ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಇವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ.

Foot Note:

- 1) Barry N. Stein, The Refugee Experience: Defining the parameters of a Field study, International Migration Review, New York, The Center For Migration studies of New York, Vol-15, No1/2
- 2) See <http://www.unhcr.org/4541d30c2.html> opened on 5-5-12 @7.30AM,
- 3) Ibid.
- 4) www.enroparl.europa.eu/news/en/headlines/contest/polif Antonio Guterres, Interview after he spoke to Members of parliaments civil Liberties Committee on 28 April 2010.
- 5) http://www.umantioba.ca/Institutes/disaster_research/refugees-thesis/chapter_4.pdf pdf. Opened on 3.5.12 @8AM.

“ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಸಮಾಜೋ-ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ “ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆಯ ಒಂದು ಸಾರಾಂಶ”

ಮಹದೇವಪ್ಪ ಹ. ಹರಿಜನ

ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧ್ಯಾರ್ಥಿ

ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.

ಸಾರಲೇಖ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತರಿ ಕಾಯಿದೆ-2005 ಇದು ಒಂದು ಶಾಸನ, ಈ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ, ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನದ ಮೇಲೆ ಕೌಶಲ್ಯ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮ್ಮತಿಸುವಂತಹ ಯಾವ ವಯಸ್ಸಿನೇ ಆಗಲಿ ಅವನು ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಹದಿನೈದು ದಿನದೊಳಗಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ನೇಮಕ ಹೊಂದುವ ಹಕ್ಕಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ 15 ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒದಗಿಸದೇ ಇದ್ದರೆ, ಆಗ ಅವನು/ಅವಳು ನಿರುದ್ಯೋಗ ಭತ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕಿರುತ್ತದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯು ಹಲವಾರು ಗುರಿ, ಉದ್ದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬಡ ಜನರ ನಿರುದ್ಯೋಗ, ಮತ್ತು ಬಡತನವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅವರು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ವಲಸೆ ಹೋಗುವಿಕೆಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಆರ್ಥಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 100 ರಿಂದ 150 ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಉದ್ಯೋಗದ (ಕೆಲಸದ) ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬಡ ಕುಟುಂಬವೊಂದಕ್ಕೆ ನೀಡಿ ಆ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರುವ ದೂರದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಧೀರ್ಘಕಾಲದ ಅವಧಿಯ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಯೋಜನೆಯು ಇದಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಕ್ರೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರಗಳು ಬಹುತೇಕ ಸುಮಾರು 90:10 ರ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಅನುಧಾನವನ್ನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ಥಳೀಯ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಿಭಿನ್ನತೆಯ ಮೇಲೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಒಂದು ಮಹತ್ವವಾದ, ಕಾಯ್ದೆ ಬದ್ಧವಾದ ಬೃಹತ್ ಯೋಜನೆಯೇ ಈ “ನರೇಗಾ” ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಸಾರಾಂಶದ (ತಿರುಳು) ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಈ ಲೇಖನವು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೂಲಪದಗಳು:-

ನರೇಗಾ ಯೋಜನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಗುರಿ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ಬಡತನ, ನಿರುದ್ಯೋಗ, ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ವಲಸೆಯಂತಹ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಕಾಯ್ದೆಯ ಕೂಲಿಯ ಭದ್ರತೆ, ಸಮುದಾಯಿಕ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ, ಲಿಂಗ ಸಮಾನತೆ, ಕ್ರೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಪಾತ್ರ, ಸಮಾಜೋ-ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.

ನರೇಗಾ ಯೋಜನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ನರೇಗಾ ಯೋಜನೆಗೆ ಮೂಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ನೀಡಿದವರು “ದೆಹಲಿ ಆಫ್ ಎಕಾನಾಮಿಕ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ತಜ್ಞರಾದ ಬೆಲ್ವಿಯಂನ-ಡಾ|| ಜೀನ್ ಡೆಜೆರವರ” ಪ್ರಭಾವ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮೇಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ಫೆಬ್ರವರಿ-02-2006 ರಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ‘ಆಂದ್ರ

ಪ್ರದೇಶರಾಜ್ಯದ ಅನಂತಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 'ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಅಬ್ಡುಲ್ ಕಲಾಂ ಜೀಯವರು'¹⁴ (ಕೇಂದ್ರದ ಯು.ಪಿ.ಎ. ಸರಕಾರದ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು) ಚಾಲನೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಥಮ ಹಂತವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ "200" ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಂತರ "ಎಪ್ರಿಲ್-01-2007 ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ 130 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ" 2 ನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು ಹಾಗೆಯೇ ಎಪ್ರಿಲ್-01-2008 ರಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಹಂತ-ಹಂತವಾಗಿ ದೇಶದ "626" ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ) ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಟೀಕೆಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದರೂ ಅನೇಕ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ, ಚಿಂತಜ್ಞರು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರು.¹⁵

ಇದಲ್ಲದೇ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧೀಜಿಯವರ "60" ವರ್ಷದ ಸವಿನೆನಪಿಗಾಗಿ 'ಅಕ್ಟೋಬರ್-02-2009' ರಂದು ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆ (MGNAREGA) ಎಂದು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಯೋಜನೆಯ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನರೇಗಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:-

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರವು ಕೂಡಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಿನ್ನತೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತರಿ (ಕಾಯ್ದೆ) ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರ "ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆ-ಕರ್ನಾಟಕ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಿನಾಂಕ ಪ್ರೆಭುವರಿ-08-2007 ರಂದು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಫೆಬ್ರುವರಿ-02-2006 ರಂದು ಬಿದರ್, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ (ಕಲಬುರ್ಗಿ), ರಾಯಚೂರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಹಾಗೂ ದಾವಣಗೆರೆ, ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಬಾರಿಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಎಪ್ರಿಲ್-01-2007 ರಂದು ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಹಾಸನ, ಕೊಡಗು ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಂತಹ 06 ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ 2 ನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಎಪ್ರಿಲ್-01-2008 ರಂದು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಸಮಾಜೋ-ಆರ್ಥಿಕ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.¹⁶

ನರೇಗಾ ಯೋಜನೆಯ ಗುರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳು:-

- 1 ಸ್ವ-ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಬಯಸಿ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ವಯಸ್ಕ ಸದಸ್ಯರ ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಕೆಲಸ ನೀಡುವುದು.
- 2 ದುಡಿಯುವ ಜನರು ವಲಸೆ ಹೋಗದಂತೆ ತಡೆಗಟ್ಟುವುದು.
- 3 ಒಂದು ಆರ್ಥಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ 100 ರಿಂದ 150 ದಿನಗಳು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು
- 4 ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರಿಗೆ ಧೀರ್ಘಕಾಲದ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದು
- 5 ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗತಾರತಮ್ಯತೆಯಂತಹ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು

¹⁴ ಎಮ್.ಸಿ.ಶೈಲಜಾ; "ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು" ಅಬ್ಡುಲ್ ನಜೀರ್ ಸಾಬ್ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು-2013, ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ-11-14

¹⁵ ಕೆ.ಆರ್. ಶಂಕರ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಅರೋರಾ, ಎಮ್.ಎನ್.ಆರ್.ಇ.ಜಿ.ಎ.2005 ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿ-2014-5 ನೇ ಆವೃತ್ತಿ, ಆರ್.ಡಿ.ಪಿ.ಆರ್. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು-ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ-2-4

¹⁶ www.nrega.nic.in

6 ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಜನರ ನಡುವೆ ಸಮುದಾಯಿಕ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಬಡತನ ಮತ್ತು ನಿರುದ್ಯೋಗದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸುವುದು¹⁷

ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಕಾಯ್ದೆಯ ವಿವರಗಳು:-

ಅರ್ಹತೆ:- ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ವಯಸ್ಸಿನ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವಂತಹ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಹಕ್ಕು:- ಒಂದು ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ 100 ರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ-150 ದಿನಗಳಷ್ಟು ಉದ್ಯೋಗ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬ ಮಿತಿಗೊಳಪಟ್ಟು, ಒಟ್ಟು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯ ತಾನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆಂದು ಅರ್ಜಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಹದಿನೈದು (15) ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ದೂರು:- ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯು ಮನೆಯಿಂದ 5 ಕಿ.ಮೀ.ಗಳಷ್ಟು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒದಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಏನೇ ಆದರೂ ಅದೇ ಬ್ಲಾಕ್‌ನೊಳಗೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಒಂದು ವೇಳೆ 5 ಕಿ.ಮೀ.ಗಳಿಗಿಂತ ದೂರದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒದಗಿಸದಿದ್ದರೆ ಆಗ ಪ್ರಯಾಣ ಭತ್ಯೆಯನ್ನು ಪಾವತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.¹⁸

ವೇತನಗಳು:- ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಬೇರೊಂದು ವೇತನ ದರವನ್ನು "ಪ್ರಕಟಿಸಿದ" ಹೊರತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತಹ ಕಾಯಿದೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ ನಿಗದಿ ಮಾಡಿದ ಕನಿಷ್ಠ ವೇತನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಈ ಕಾಯ್ದೆಯಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅರ್ಹರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದಲ್ಲಿ, ವೇತನದರವು ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ದಿನಕ್ಕೆ 224 (ಕರ್ನಾಟಕ) ರೂಪಾಯಿ ಗಳಿಷ್ಟಿರುವುದು.

ಸಕಾಲಿಕ ಪಾವತಿ:- ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ವೇತನ ಪಾವತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಎನೇ ಆಗಲಿ ಹದಿನೈದು (15) ದಿನಗಳಿಗೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ಪಾವತಿ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಗಳೆಂದು ಸಮುದಾಯದ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ವೇತನಗಳ ಪಾವತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ನಿರುದ್ಯೋಗ ಭತ್ಯೆ:- 15 ದಿನಗಳೊಳಗಾಗಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒದಗಿಸದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ನಿರುದ್ಯೋಗ ಭತ್ಯೆಯೊಂದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರಾಗುವರು ಮೊದಲನೆಯ ಮೂವತ್ತು (30) ದಿನಗಳವರೆಗೂ ವೇತನ ದರದಲ್ಲಿನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಒಂದರಷ್ಟು (1/4) ನಂತರ (1/2) ಅರ್ಧ ಭಾಗದಷ್ಟು ಎಂದು ನಿರುದ್ಯೋಗ ಭತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೆಲಸದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸೌಕರ್ಯಗಳು:- ಕೆಲಸದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರರು ಶುದ್ಧವಾದ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೆರಳಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ತುರ್ತು ಶುಶ್ರೂಷಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಶಿಶುಪಾಲನೆಯಂತಹ ಮುಂತಾದ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕಿದೆ. ಎಂದು ಈ ನರೇಗಾ ಯೋಜನೆಯ ಕಾಯ್ದೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.¹⁹

ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತರಿ ಯೋಜನೆ

1) ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತರಿ ಯೋಜನೆ:- ಈ ಯೋಜನೆಯು ಕಾಯ್ದೆಯು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ (6) ಆರು, ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತರಿ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

¹⁷ ಎಮ್.ಸಿ.ಶೈಲಜಾ; "ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು" ಅಬ್ದುಲ್ ನಜೀರ್ ಸಾಬ್ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು-2013, ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ-22-25

¹⁸ <http://www.thehindu.com/national/karnataka/mnrega/wage-hiked-to-rs-174-dayarticle-471562> ect

¹⁹ Report on Rural Development and panchayatrag Department, Bngalore-2014,15

- 2) ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಹ ಕೆಲಸಗಳು:- ಕಾಯ್ದೆಯ ಅನುಸೂಚಿ-1ರಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಹ ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಕೆಲಸಗಳ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ಕೋಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕೆಲಸಗಳು ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಜಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಮತ್ತು ಮಳೆನೀರು ಕೊಯ್ಲು, ಕೆರೆ ನಿರ್ಮಾಣ, ಹೂಳೆತ್ತುವುದು, ತಡೆ ಆಣೆಕಟ್ಟು, ಗೋಕಟ್ಟೆ, ತಿರುವು ಕಾಲುವೆ, ತೋಡು ಭಾವಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಮಳೆನೀರು ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಕೆಲಸಗಳು, ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಶೌಚಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ಇಂಗುಗುಂಡಿ, ಬದುವು ನಿರ್ಮಾಣ, ಹೊಲಸಮತಟ್ಟು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಆಟದ ಮೈದಾನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಗ್ರಾಮಾಂತರ ರಸ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿವೆ. ಆದರೂ “ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತಾವುದೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು” ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಅನುಸೂಚಿ-1 ರಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.
- 3) ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅಧಿಕಾರಿ:- ಬ್ಲಾಕ್ (ಕ್ಷೇತ್ರ) ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತರಿ ಯೋಜನೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು “ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅಧಿಕಾರಿ”ಯೊಬ್ಬರು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲು ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಅವಕಾಶವಿತ್ತಿದೆ.
- 4) ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು:- ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆಯ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು “ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು” ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲನೆಯದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಯೋಜನೆಯ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧದಷ್ಟನ್ನು ಇದೇ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯಂತಹ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇಲಾಖೆಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ.²⁰
- 5) ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟರ್ (ಗುತ್ತಿಗೆ)ಗಳು:- ಖಾಸಗಿ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರ (ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟರ್‌ಗಳು) ರನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 6) ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಯೋಜನೆ:- ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಕಾರ್ಯ ಸೂಚನೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂತಹ ಯೋಜನೆ (ಪ್ರೊಜೆಕ್ಟ್)ಗಳ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿಯೂ ಸಹ ಗ್ರಾಮಸಭೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.
- 7) ಪಾರದರ್ಶಕತೆ ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ:- ಪಾರದರ್ಶಕತೆ ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕಾಯಿದೆಯು ನಾನಾ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳಲ್ಲಿ, ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳಿಂದ ಕ್ರಮಾನುಸಾರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನೆಗಳು, ಉದ್ಯೋಗಿಗಳ ಹಾಜರಿಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗ ಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಯಿದೆ ಬದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದು, ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ದಾಖಲೆ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡುವುದು, ಉದ್ಯೋಗದ ಚೀಟಿ (ಜಾಬ್‌ಕಾರ್ಡ್)ಗಳನ್ನು ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ನವೀಕರಿಸುವುದು (ಆರ್.ಟಿ.ಆರ್.ಗೊಳಪಡಿಸುವುದು) ಇತ್ಯಾದಿ ಸೇರಿವೆ.²¹

²⁰ ಕೆ.ಆರ್. ಶಂಕರ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಅರೋರಾ, ಎಮ್.ಎನ್.ಆರ್.ಇ.ಜಿ.ಎ.2005 ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿ-2014-5 ನೇ ಆವೃತ್ತಿ, ಆರ್.ಡಿ.ಪಿ.ಆರ್. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು-ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ-2-4

²¹ ನಿವಿಲ್ ಡೇ,ಜ್ಯಾನ್ ಡೈಜೆ, ರೀತಿಕಾಖೇರಾ, ಅನುವಾದ ಎಸ್.ಸೇತೂರಾಮ್ ‘ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಕಾಯ್ದೆಯ ಒಂದು ಕಿರು ಪರಿಚಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ’ ಪ್ರಕಾಶಕರು ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬುಕ್ ಟ್ರಸ್ಟ್-ಇಂಡಿಯಾ-ನವದೆಹಲಿ, 2006, ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ-43-45

ಇತರೆ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು

- 1) ಮಹಿಳೆಯರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ:- “ಫಲಾನುಭವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ 1/3 ನೇಯ ಒಂದರಷ್ಟಾದರೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ” ಕೆಲಸದ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು ಅಲ್ಲದೇ ಪುರುಷ-ಸ್ತ್ರೀಯರೆಂದು ಲಿಂಗತಾರತಮ್ಯ ವೆಸಗದೆ ದುಡಿಮೆಗೆ ತಕ್ಕ ಸಮಾನ ವೇತನ ನೀಡತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ಈ ಕಾಯ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 2) ಜುಲ್ಮಾನೆಗಳು:- “ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅಂತಹವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ (1000) ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಜುಲ್ಮಾನೆಯನ್ನು (ದಂಡ) ಹಾಕತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂದು ಈ ಕಾಯ್ದೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.
- 3) ರಾಜ್ಯ ಮಂಡಲಿ:- ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ (ಯೋಜನೆ)ಯ ಅನುಷ್ಠಾನ ಕಾರ್ಯದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು “ರಾಜ್ಯ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಮಂಡಳಿ”ಯೊಂದು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಪ್ರಗತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸದಾ ನಿಗಾ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.
- 4) ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಪಾಲು:- ದುಡಿಮೆಗೆಂದು ತಗಲುವ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚ ಮತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗಾಗಿ ತಗಲುವ ಖರ್ಚು ವೆಚ್ಚಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ 75% ರಷ್ಟು (60/40) ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವೇ ಪಾವತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ನಿರುದ್ಯೋಗ ಭತ್ಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗಾಗಿ ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚಗಳ ಶೇ 25% ರಷ್ಟನ್ನು ಪಾವತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೇ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಬಹುತೇಕ ಸುಮಾರು 90:10 ರ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಅನುದಾನವನ್ನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.²²

ಸಮಾರೋಪ:-

ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದ ಜೀವನವು ಸುಧಾರಣೆ ಆಗದಿರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಥಿಕರೂಪದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲಗೊಳಿಸಿದ, ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಯ ಬೆಳಕಲ್ಲಿ, ದುಡಿಮೆಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಗತರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ಮುಖಾಂತರ ನೇರವಾಗಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ (ಯು.ಪಿ.ಎ) ಸರ್ಕಾರವು ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಆರ್ಥಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ 100 ರಿಂದ 150 ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲು ಈಗಾಗಲೇ ಮಾಡಿದ್ದು, ಧೀರ್ಘಕಾಲದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಯಶಸ್ಸು ಖಾತ್ರಿ ಉದ್ಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಸುಸಂಘಟಿತ ಬೇಡಿಕೆಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಈ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇಂದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು, ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವುದೇ ಈ ಲೇಖನದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಭವಿಷ್ಯ ಅತಿಶೇಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

²²ಯೋಜನಾ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ಇಲಾಖೆಯ “ಕರ್ನಾಟಕ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ” ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಬೆಂಗಳೂರು-2015-16 ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ-470,477,

Peer Review Panel for this Edition

Dr. M. G. Khan

Professor

Department of Political Science, Karnatak University, Dharwad

Dr. Shaukath Azim

Professor

Department of Sociology, Karnatak University, Dharwad

Dr. H. H. Bharadi

Professor

Department of Economics, Karnatak University, Dharwad

Dr. S. Y. Mugali

Professor

Department of History and Archaeology, Karnatak University, Dharwad

Dr. G. S. Venumadhava

Ass. Professor and Coordinator

Department of Criminology and Forensic Science, Karnatak University, Dharwad

Dr. C. Krishnamurthy

Chairman

Department of Library and Information Science, Karnatak University, Dharwad

Dr. S. Y. Swadi

Associate Professor

Department of Social Work, Karnatak University, Dharwad

Dr. B. M. Patil

Director

Department of Physical Education and Sports Karnatak University, Dharwad

Dr. N. R. Halliyavar

Associate Professor

Department of Mass Communication and Journalism Karnatak University, Dharwad

Dr. Triveni S.

Assistant Professor

Department of Psychology, Karnatak University, Dharwad

Smt. Pushpa S. Hongal

Assistant Professor

Kousali Institute of Management Studies, Karnatak University, Dharwad

Chanakya Alumni Office Bearers

Honorary President
Prof. B. M. Ratnakar
Chairman

Department of Political Science, Karnatak University, Dharwad.

President
Prof. G. B. Nandana

Department of Political Science, Karnatak University, Dharwad.

Vice-President
Sri. N. R. Balikai
Principal (Retd)

SJMV's Mahant Arts and Commerce College, Rayapur, Dharwad.

Dr. Kamalaxi G. Tadasad
Professor and Chairman

Department of Political Science, Rani Channamma University, Belagavi.

Secretary
Prof. Harish Ramaswamy

Department of Political Science, Karnatak University, Dharwad.

Joint Secretary
Prof. M. G. Khan

Department of Political Science, Karnatak University, Dharwad.

Treasurer
Prof. M. Yariswamy

Department of Political Science, Karnatak University, Dharwad.

Women Representative
Dr. Ratna M. Mariyappagoudar

Department of Political Science, J.S.S. College, Dharwad.

Representative from among the Research Scholars
Mr. Jagadish B. Gouda
Department of Political Science, Karnatak University, Dharwad.

SUBSCRIPTION FORM

	PRINT ONLY (✓)
INDIVIDUAL (Annual Subscription)	500/-
INSTITUTION/ORGANISATION (Annual Subscription)	1000/-
OTHER COUNTRIES	\$ 500
Loose Copies (Per Copy)	₹ 250

Name of the Individual / Institution: .....

Address: .....

.....

.....

City: ..... State: .....

Pin Code: ..... Tel : .....

Email: .....

D.D Drawn on Bank: .....

Date: ..... Amount: .....

Note: Remittance to be made in favor of Chanakya Alumni Association, Department of Political Science, Karnatak University, payable at Dharwad- 580003 by Cheque/ DD. The above rates are inclusive of postage

Publisher :
 Chanakya Alumni Association
 Department of Political Science
 Karnatak University
 Pavate Nagar, Dharwad
 KARNATAKA, INDIA.

Advertisement Tariff

“Chanakya” will accept a limited number of corporate and institutional advertisements. The size of the journal will be 9.75"x 7.25" The tariff for the advertisement in each issue are as follows:

Position	Colour	Black and White
Back Cover	Rs 10,000	NA
Inside Cover	Rs 6,000	NA
Full Page	Rs 5,000	Rs 4,000

Request for advertisement in the journal may be sent to the Executive Editor in the Advertisement Request Form given below.

Advertisement Request Form

Dear Sir/ Madam,

We wish to advertise in “Chanakya” for _____ issue(s) in _____ position in Black and White/ Colour. Accordingly, a Demand Draft/ cheque, Bearing No. _____ dated _____ for Rs/\$ _____ drawn in favor of Chanakya Alumni Association, Department of Political Science, Karnatak University, payable at Dharwad- 580003 The above rates are inclusive of postage. The Advertisement content along with soft and hard copies of the art work are enclosed herewith. Please effect this from the next issue onwards.

Name _____

Address _____

City _____ Pin _____ Country _____

Phones _____

E-mail Address _____

Signature

NOTES FOR CONTRIBUTORS

Submission of Manuscripts :

Two identical copies of the manuscript each fully numbered and typed in double spacing throughout, on one side only of white A-4 size paper, plus a disk version of the article should be sent to the Executive Editor. The title of the article and the author's name and address should be typed on separate page of the beginning of the article. The second page should contain an abstract of 100-150 words and the title of the article, but not the author's name. Manuscripts over 25 pages are not encouraged. Papers may be submitted as e-mail but should necessarily be followed by one hard copy. Manuscripts should normally not exceed 6000 words. Manuscripts once submitted will not be returned. Manuscripts which are not in the style specified by the journal will be returned to the authors. The cover page of the paper should bear only the name(s) of the author(s), designation, official address, telephone number and e mail, title of the paper and brief curriculum vitae of the author(s) as the articles are subjected to anonymous pre-review by a peer group before being accepted for publication. Five off prints of each paper shall be supplied to the principal author along with a copy of the journal on payment.

Duplicity :

Dual submissions are not accepted. Please attach to every submission a covering letter confirming that all the authors have agreed to the submission and that the article/paper is not currently being considered for publication by any other Journal. Submission of an article/ book review of other item implies that it has not been published or accepted for publication elsewhere. When an article has been accepted for publication the author is strongly encouraged to send a copy of the final version on a rewritable computer disk, together with the hard copy 'typescript, giving details of the work processing software used.

References :

At the end of the paper, all references should be consolidated in a single alphabetical list starting on a new page. References to publications should be placed in the text, Reference should be indicated in the typescript by giving author's name, with the year of publication in parentheses. Authors are particularly requested to verify that each text references appear in the list, and vice versa. In addition to author's surname and first name(s) and intial(s), and the title of the book or article, references to books should always include the place of publication and publisher, and for journal articles, the volume number and page numbers.

Footnotes :

If there are a few points that require discussion in the article but not in the body of the text, numbered footnotes may be used. Numbered footnotes should be typed consecutively, double spaced, at the end of the paper, starting on a new page. Jargon should be avoided, technical terms not widely understood should be clearly defined; and the conclusions of statistical analysis should be clear as well as supported by

quantitative information in tables, footnotes and text as appropriate.

Note : A declaration to the effect that the article / research paper / opinion in it is solely the responsibility of the author should be enclosed.

plagiarism is seriously discouraged. If found guilty author is solely responsible.

Process charges of Rs. 1500/- shall be paid by the author/s subject to the acceptance of the article.

Book Reviews:

Authors/Publishers desirous of their book(s) to be reviewed in the journal should send two copies of the book to the Executive Editor.

All Submission may be sent to :

Executive Editor, 'Chanakya' Department of Political Science, Karnatak University,
Pavate Nagar,

Dharwad-580 003.

Tel. (Off) : 0836-2215223 (Mob) 9448379350

E-mail : harishramas1960@gmail.com

Read, Publish
and Advertise
in Chanakya

APPLICATION FOR MEMBERSHIP

1. Name : _____
2. Present Position : _____
3. Year in which you were a : _____
 Student in the Department : _____
4. Present Postal Address : _____
 (Any Change in this Address : _____
 Should be communicated to : _____
 the Secretary) _____
5. Permanent Address : _____
6. Details of Membership : _____

Patron	
Rs.10, 000/-	

Donor	
Rs.5, 000/-	

Life Member	
Rs.1, 000/-	

7. Mode of Payment

DD

Cheque

Challan

Date:

Signature of the Applicant

For Office Use

Signature of the Secretary

Signature of the Treasurer

Signature of the President/Honorary President

**NATIONAL INSTITUTE OF SCIENCE COMMUNICATION
AND INFORMATION RESOURCES**
(Council of Scientific and Industrial Research)
14, Satsang Vihar Marg, New Delhi 110 067

Ms. V. V. Lakshmi, Head, National Science Library
Phone: 91-11-2686 3759
E-mail: vvlakshmi@niscair.res.in website: www.niscair.res.in

NSL/ISSN/INF/2014/827

Dated: April 9, 2014

Dept. of Political Science,
Karnatak University,
Pavate Nagar,
Dharwad

Dear Sir/ Madam,

We are happy to inform you that the following serial(s) published by you has been registered and assigned ISSN (Print)

ISSN 2348 – 8298 Chanakya

It is important that the ISSN should be printed on every issue preferably at the right hand top corner of the cover page.

The Indian National Centre will be responsible for monitoring the use of ISSN assigned to Indian Serials and for supplying up to-date data of the same to the International Centre for ISSN, Paris. For this purpose we request you to send us the forth coming issue of your serial on complimentary basis.

We solicit your co-operation in this regard.

Yours sincerely

V.V. Lakshmi
(V.V. Lakshmi)
Head
National Science Library

Please don't forget to send a sample issue of the journal/URL with ISSN printed on it.

Contact : Ms. Shobhna Vij
e-mail : issn.india@niscair.res.in
phone : 011-26516672

Department of Political Science Karnatak University, Dharwad (University with Potential for Excellence)

OUR HUMBLE BEGINNING

Political Science was taught as a part of the combined M.A. Course in more than one social science discipline right from 1950 in the University. A full-fledged Department of Political Science was established in 1959, with late Prof. G.S. Hallappa and Prof. K. Raghavendra Rao. The first batch of M.A. students from the Department came out in 1961. Subsequently, Dr. A.M. Rajasekhariah, Dr. K.V. Vishwanathiah, Dr. R.T. Jangam, Dr. Mallappa Amaravati and Shri Shivaiah joined the department and worked during the initial years. After 1967 the Department steadily grew, despite a few of those who laid the academic foundation to the department left in search of better prospects. After fifty years of its fruitful existence the department today is having six faculty members with diversified specialization in Party Politics, Foreign Policies, Decentralisation studies, Political Theory, Federalism, Caste Politics, Ancient Indian Polity, Parliamentary Procedure, Regional Disparities and Public Administration to guide the students. With their scholarly Publications, research projects and fellowships to their credit the Department has continued the legacy of the founders and has earned the recognition of a living department with regular academic activities involving scholars from various other universities, institutes, professionals and practicing politicians. It is also known for its social commitment and social engagements in the region. Political Education to the masses, Human Rights awareness, Visits to the villages, Public lectures, University to Villages are some of its well known programmes in this direction. Student's Journal, Group Project Presentations on issues of social relevance, in house Group Discussions, Personality Development programmes are some of the additional curricular activities that the department undertakes. 2009 being the Golden Jubilee Year of this well known seat of learning in political science having an alumni-networking of a large family of political scientists around the world has had many academic programmes spreading for almost two years since the inauguration of the activities marking the Golden Jubilee Year began. 2011 March concludes these long drawn celebrations with the hosting of an International Conference for the second time (first in 1967). As a commemoration of this the department has brought out this journal viz, CHANAKYA, wholly supported by the Chanakya Alumni Association of our department and released it on the inaugural day of the conference (March 25, 2011). This indeed enlarges the reach of the department and is a milestone in the history of the department. Thus today, the department is gearing up to stand tall amidst the challenges it is facing and preparing itself and its students for tomorrow by constantly working towards excellence, inclusiveness and IT enabled learning in political science not being shy of scrutiny from any corner of the society and living up to the legacy it has inherited.

